www.psikeart.com

psikeart

şıpsevdi

- **Esasında bu da aşk!** AGÂH AYDIN
- **Böyle bir sevmek** A. TAMER AKER
- **Sistem kadın ve erkek eşitliğini şıpsevdi** OĞUZ BERKSUN
- **Don Juan olmak** FİGEN ABACI
- **İnsan sahip olmadığını da kaybeder bazen** SUKUTİ SONDEM
- **Beni dinler misiniz?** ÇETİN BALANUYE
- **Postmodern bir şıpsevdinin akıl hastanesi günlüğü** küçük İSKENDER
- **Aşk ve sanat** TAHİR ABACI
- Mehmet Çağçağ: **"Yaşasın libido enerjisi"** Söyleşi: M. EMİN ÖNDER
- **Şıpsevdiyi sevmek** HAYDAR ERGÜLEN
- **Don Juan ve Kazanova** GÜLSELİ İNAL
- **Leyla'dan geçme faslındayız** TARHAN GÜRHAN

12.5 TL
TEMMUZ-AĞUSTOS
ISSN 1306-70450-1
SAYI 28 / 2013
art Dergi

psikeart
EĞİTİM ETKİNLİKLERİ

© DENİZ KARAVELİOĞLU

KADIN, SANAT VE RUH SAĞLIĞI

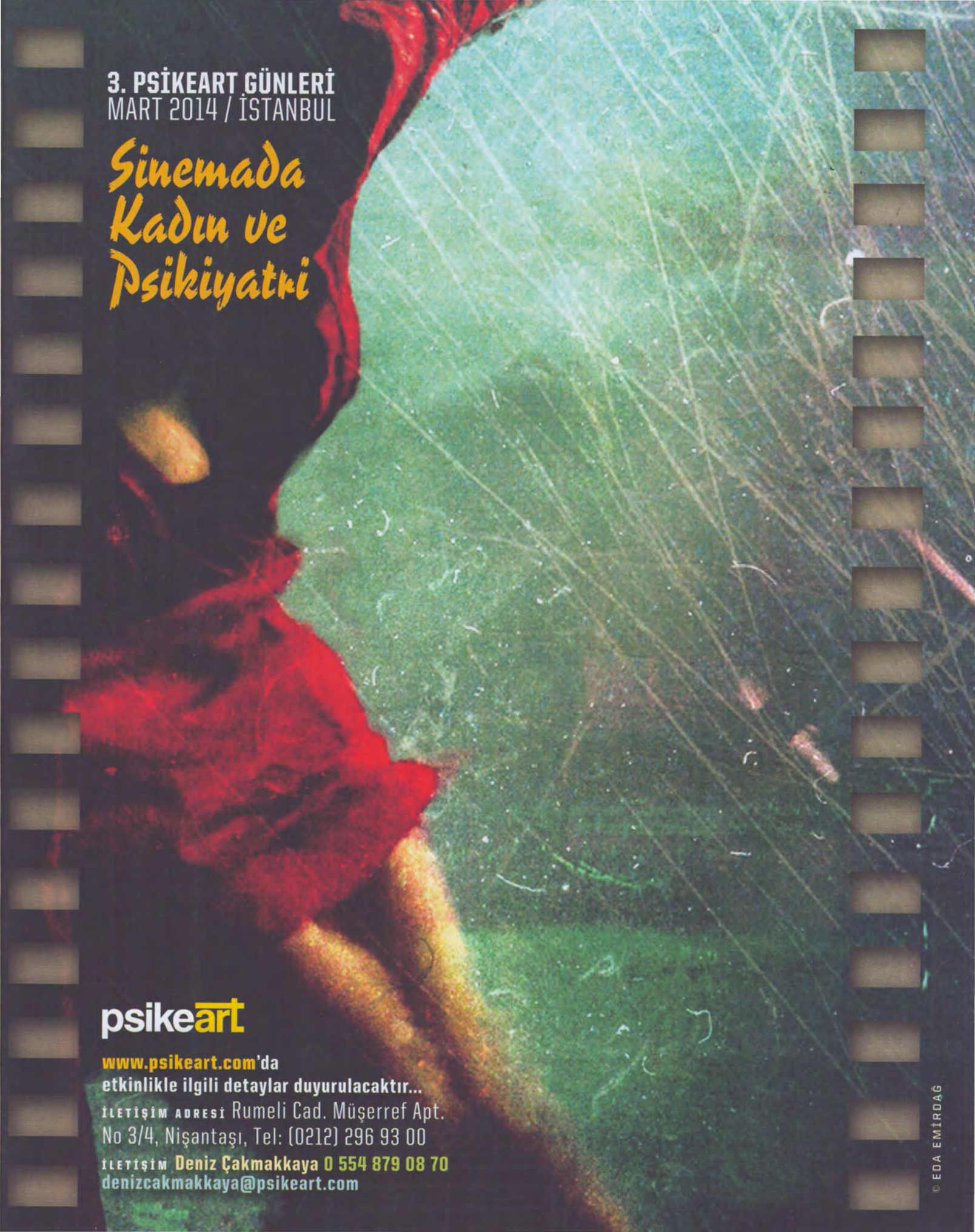
EKİM 2013 - MAYIS 2014

- Nörobilim • Sanat terapileri
- Nörobilim ve sanat • Nörobilim ve kadın
- Kadın ve sanat
- Kadın ve ruhsal bozukluklar
- Kadın ve travma
- Antropoloji, kültür ve toplum bağlamında kadın
- Kadın hareketleri • Kadın ve aşk
- Kadın ve cinsellik • İş hayatında kadın ve ruh sağlığı
- Kadın ve iletişim • Kadına bakış
- Cinsiyet, küreselleşme ve insan hakları
- Kadın ve adli süreçler

Ayrıntılı programlar hazırlanmaktadır.

İLETİŞİM BİLGİLERİ
Art Psikiyatri, Müşerref Apt. Rumeli Caddesi,
No: 3/4, Nişantaşı/İstanbul,
Tel: 0 212 296 93 00
Proje Koordinatörü Deniz Çakmakkaya
0554 879 08 70
denizcakmakkaya@psikeart.com

Başvurularınızı www.psikeart.com adresinden yapabilirsiniz.

3. PSİKEART GÜNLERİ
MART 2014 / İSTANBUL

Sinemada Kadın ve Psikiyatri

psikeart

www.psikeart.com'da
etkinlikle ilgili detaylar duyurulacaktır...

İLETİŞİM ADRESİ Rumeli Cad. Müşerref Apt.
No 3/4, Nişantaşı, Tel: (0212) 296 93 00

İLETİŞİM **Deniz Çakmakkaya 0 554 879 08 70**
denizcakmakkaya@psikeart.com

© EDA EMİRDAĞ

İÇİNDEKİLER

5 **Psikeart'tan**
M. EMİN ÖNDER

6 **Seviveriş**
HAMDULLAH AYDIN

8 **Esasında bu da aşk!**
AGÂH AYDIN

14 **Böyle bir sevmek**
A. TAMER AKER

18 **Sistem kadın ve erkek eşitliğini şıpsevdi**
OĞUZ BERKSUN

20 **An'ların vazgeçilmez ağırlığı**
HİRA SELMA KALKAN

24 **Don Juan olmak**
FİGEN ABACI

28 Şıpsevdi üzerine
Şişirir ve söndürür şişirir ve söndürür
AYHAN EĞRİLMEZ

30 Bahar yağmuru
Şıp şıp şıp
YEŞİM DORMAN

32 **Şıpsevdiler neden aşk acısı çekmezler ve konformist olurlar?**
CENGİZ GÜLEÇ

36 **Yalnızlık fırtınasındaki ruhların sığınağı aşklar**
FEYRUZ USLUOĞLU

38 **Sevemez kimse beni benim sevdiğim kadar**
A. ŞEBNEM SOYSAL

40 **İnsan sahip olmadığını da kaybeder bazen**
SUKUTÎ SONDEM

44 **İki mektuptan aşk**
AHMET İNAM

46 **Şıpsevdi: Beni dinler misiniz**
ÇETİN BALANUYE

48 **Kısa bir hikâyedir şıpsevdilik**
SİBEL ERENTAY

50 **Postmodern bir şıpsevdinin akıl hastanesi günlüğü**
küçük İSKENDER

52 **Şıpsevdi erkek midir yoksa kadın mı?**
YAŞAR SÖKMENSÜER

54 **Aşk ve sanat**
TAHİR ABACI

60 Karikatürist Mehmet Çağçağ
"Yaşasın libido enerjisi"
Söyleşi: M. EMİN ÖNDER

66 Yeni Paradoks Diyalektika'dan
Şıpsevdiyi sevmek
HAYDAR ERGÜLEN

72 **Derin bir "ahh!" çekiştir şıpsevdilik...**
GÜROL TONBUL

78 **SeyriŞıpsevdi**
FUNDA SAKAOĞLU

86 **Don Juan ve Kazanova**
GÜLSELİ İNAL

88 **Keşke "şıp" diye sevsek**
KÜLTEGİN ÖGEL

90 **Eros'un gezileri**
ASLI KAPROL

96 **Leyla'dan geçme faslındayız**
TARHAN GÜRHAN

98 **Vay canına, bana deli oluyor!**
MÜGE YONCA ÖZDOĞAN

100 **Fikriye Teyze'yle yaz monoloğu**
TUĞÇE ISIYEL

102 **Aşk yanılsamaları ekseninde şıpsevme ve iktidar ilişkisi**
ZÜLKÜF KAÇMAZ

105 **Kurdeşen Forte**
SUKUTÎ

psikeart
TEMMUZ - AĞUSTOS 2013 Sayı 28

Art Psikiyatri Tedavi Eğitim Araştırma Yayın ve Kurumsal Danışmanlık Tic. Ltd. Şti. adına
Sahibi ve Genel Yayın Yönetmeni
Prof. Dr. M. Emin Önder

Yayın Koordinatörü ve
Yazı İşleri Müdürü
Ercan Yaşa
ercanyasa@psikeart.com

Kreatif Direktör/Tasarım
Sibel İlkin Uçuran

Katkıda Bulunanlar
Tuba Akyol, Emine Zinnur Kılıç, Cengiz Güleç, Hakan Atalay, Nesli Keskinöz Bilen, Ayhan Eğrilmez, Haydar Ergülen, Hande Öğüt, Ahmet İnam, İsmail Güzelsoy, Pınar Kesen Gibbon, Levent Mete, Tan Tolga Demirci, Kemal Sayar, Cumhur Boratav, Hakan Kızıltan, Figen Abacı

Kapak İllüstrasyonu
Ufuk Atan

Reklam ve Kurumsal İletişim
Deniz Çakmakkaya, Doğa Aksak
(0554) 879 08 70

ixmedya
Begüm Akkökler
Şenesenevler Mahallesi, Mimoza Sokak
No: 19/6 Kadıköy/İstanbul
Tel: 0216 216 0 217
www.ixmedya.com.tr

Abone
Semiha Başar - İstanbul
semihabasar@psikeart.com

Günnur Altan (Sorumlu)- Kocaeli
gunnurdinc@psikeart.com

Stratejik Pazarlama Danışmanlığı
ProjectZones
www.theprojectzones.com

Yönetim Yeri
Karabaş Mah. Cumhuriyet Caddesi
Menekşe Apt. No: 172/1-2 Merkez/İzmit
Tel: (0262) 331 50 87 Faks: (0262) 331 50 88

İrtibat Bürosu
Rumeli Caddesi, No: 3/4 Nişantaşı/İstanbul
Tel: (0212) 296 93 00 Faks: (0212) 247 15 91
www.psikeart.com **info@psikeart.com**

Psikeart

Psikeart Dergisi

Psikeart

Baskı
Özgün Ofset Yeşilce Mah. Aytekin Sokak
No: 21, Seyrantepe, 4. Levent/İstanbul
Tel: (0212) 280 00 09

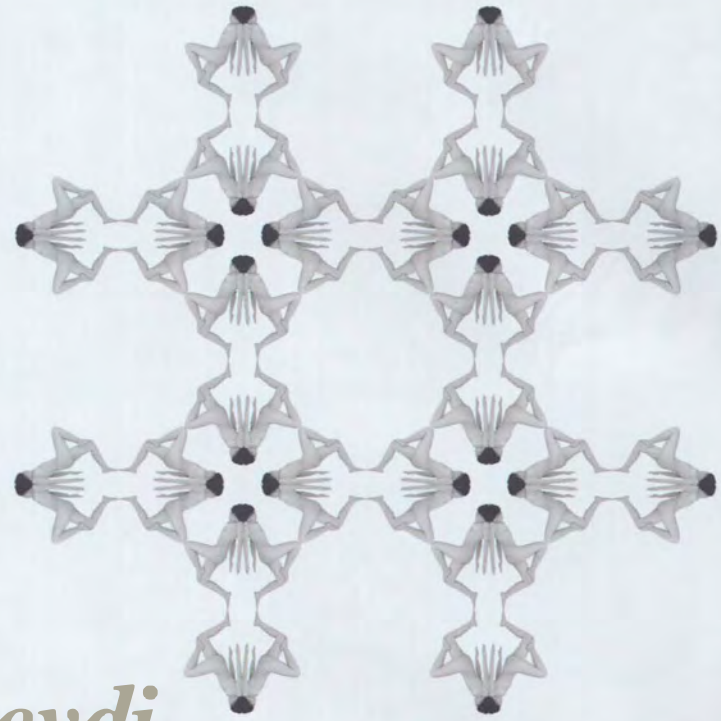
Yayın Türü
Yerel, süreli

Dağıtım
Yay-Sat

Her hakkı saklıdır. Yazıların sorumlulukları yazarlara aittir. İki ayda bir çıkar. Bu dergide yer alan yazı, fotoğraf ve çizimlerin elektronik ortamlar da dahil olmak üzere bir kısmının veya tamamının yayımlanması ve çoğaltılması yazılı izne tabidir. Bu dergi, Basın Meslek İlkeleri'ne uymaya söz vermiştir.

Haziran 2013'te basılmıştır.

© EMEL KARAKOZAK

şipsevdi

M. EMİN ÖNDER

Genellikle zihinleri meşgul ettiği halde dile getirmekten kaçınılan bir sözcük, kavram şıpsevdi...

Şıpsevdiliği birazcık ilgi ve bir an göz göze geliş, bir bakış karşısında hoşlanma duygusunun yaşanması olarak ele alabiliriz. Anlamı daha da çeşitlendirmek mümkündür. Ne istediğini bilmeyen kişi, bir aşktan diğerine durup dinlenmeksizin savrulan aşk arsızı, maymun iştahlı, ayran gönüllü, kolay âşık olup aşkı kısa süren gibi. Psikolojik boyutunda ise arzunun hızlı ya da geçici doyurulması, hayal kırıklığı ve aşk acısı gibi unsurları da içerir. Psikolojik boyutta yaşanan bu unsurlar belki de gündelik yaşamda bu sözcüğün kullanılmasını zorlaştırmaktadır.

Şıpsevdide yaşanan arzunun hızlı ya da geçici doyurulması santral sinir sistemi (SSS) içinde yer alan postsinaptik reseptörlerin (sinaps sonu reseptörleri) nörotransmitter veya agonist ajanlar (etkiyi arttıran) tarafından doyurulması ile bir benzerlik gösterebilir. Gösterebilir mi? Bu durumu biraz açmak yararlı olabilir.

Araştırma sonuçları, sinaps aralığındaki (iki sinir ucu arasında yer alan ve uyarı iletimini sağlayan aralık) fazla sayıdaki nörotransmitterlerin ve bazı agonist ajanların postsinaptik reseptörleri uzun süre uyarmaları sonucunda bu reseptörlerde bazı değişikliklerin ortaya çıktığını göstermiştir. Üç-dört haftalık bir süre içinde gerçekleşen reseptörlerin sayı ve duyarlılığındaki bu azalma down-regülasyon (down-regulation) olarak bilinir. Bu durumu nörotransmitterlere ve agonist ajanların etkilerine karşı reseptörlerin bir savunması olarak değerlendirebiliriz. Kısaca nörotransmitterlere karşı etkinin azaltılması hatta bu kadarı da fazla, artık yeter denilmesidir. Down-regülasyon reseptör sonrası yaşanan adaptif değişimlerin yol açtığı bir sonuçtur. Bu süreç, kabaca bağımlılık sendromunun temelini oluşturan tolerans gelişimine ve reseptör sayı ve duyarlılığındaki artış (up-regülasyon) ile ilişkilendirilen hastalıkların iyileştirilmesine katkı sağlar.

Konu ile ilgili açıklama yeterlidir sanırım. Konumuz psikofarmakoloji değil.

Bu girişten sonra hızlıca aşkın nörobiyolojik temellerine göz atmakta yarar olabilir. Aşk, özellikle ödül ve hazzın yanı sıra bağımlılık oluşturan davranışlarla yakın bir ilişki içinde oluşuyla dikkati çeker. Aşk ve benzeri ödüllendirici etkinlikler, SSS'de sinaps aralığına uyarıcı özellik gösteren birçok nörotransmitterin salınımına yol açarlar. Sinapslarda artmış bu maddeler bir süre sonra fizyolojik bir doyumun habercisidir. Doyum ile birlikte organizma bir haz duygusu yaşar. Haz veren her etkinlik sonrasında organizma bir gevşeme, bir rahatlama reaksiyonu içine girer. Rahatlama sırasında daha önceden haz veren etkinliğin tiksindirici özellikler kazanabileceğini de unutmamak gerekir. Aşk sürecinin başlangıcında kişinin yaşadığı terleme, kalp çarpıntısı, yüz kızarması gibi belirtileri göz önüne alırsak aşk ve stres arasındaki bir ilişki kendiliğinden gün ışığına çıkar. Çalışmalar, arzulanan nesneye kavuşuncaya kadar organizmanın bir stres, gerginlik içinde oluşuna dikkat çeker. Doyum sırasında arzulanan nesneden uzaklaşma yaşanır. Bu veriler arzu, haz ve aşkın SSS'deki ödül ve güdüleme devreleriyle ilişkili olabileceğine işaret eder. Bu duygular yaşanırken vücutta hem stres hem de ödül yanıtında görev alan adrenalin, dopamin, serotonin, stereoid, vezopressin, oksitosin, endojen opioid ve nitrik oksit gibi nörotransmitter ve nörohormonlarda artış olur. Bu maddelerdeki artış, aşkın ve bağımlılık yapan madde kullanımının haz verici özelliklerini aynı sistem ve mekanizmalara bağlı olarak ortaya çıktığını destekler. Hazzın neden olduğu bu farmakolojik özellik, beyinde yapısal değişikliklere yol açarak kişinin uzun süreli davranışlarını farklılaştırabilir.

Bir an şıpsevdide yaşanan aşkın SSS'de yukarıda bahsedilen nörotransmitter ve nörohormon salınımına neden olduğunu düşünelim. Ortaya çıkan stresin olumsuz etkilerini gidermek ve toleransın gelişimi için iş postsinaptik reseptörlere düşebilir. Üç-dört hafta içinde down-regülasyon işlemi gerçekleşecektir. Artık nesnenin haz verici etkisi azalmaya başlayacaktır. Spontan bir şekilde rahatlama ve haz arayışı için başka nesnelere yönelmek söz konusu olabilecektir. Eğer beyindeki işleyiş bu şekilde düzenleniyorsa, aşk üç-dört hafta içinde etkisini yitirecektir.

Öne sürdüğüm bu düşüncelerin belki de hiçbir geçerliliği yoktur. Ama nasıl yaşanırsa yaşansın şıpsevdide de bir aşk, bir sevgi söz konusudur. Kurgu ya da gerçek de olsalar Don Juan'lar Kazanova'lar da sevmiş ve âşık olmuş olabilirler. Bu durum yaşanan aşkın ve sevginin güzelliğine gölge etmez.

Psikeart bu sayıda her yönüyle şıpsevdi temasını ele almaya çalıştı. Sevgili Tamer Aker'in değindiği gibi hafif değildi ama diğer yaşananların yanında ağır da değil.

Hamdullah AYDIN

Seviveriş

Gündelik yaşamda akla düşüveren ama pek de kullanamadığımız bir sözcük: "şıpsevdi". Onu, hemen seviverişi ile biliyoruz. Ondaki sevginin böylesine içten, sıcak oluşunu bile bile böylesine seviveren birisi için bu sözcüğü kullanırken içimizde "cız" eden bir yan var. "Sevsin, ne güzel" diyemediğimiz bir yanımız. Neyi sevdiğini bilemesek bile, o aralıkta bir dinginlik içinde kendini bırakma sürüp giderken, bir boşlukta oluşun buna eşlik ettiğini hissediş. Bir yanımız o aralığın dinginliği içindeyken, bir yanımız da böylesine sevmenin sıra dışılığı ile uzlaşamıyor gibidir. Sevme nasıl olmalıydı? Aklımla, duygumla... Aklı, duygusu, birikimi ile kendince, özgün... Şıpsevdi buna uzak mı? Orada ve o zaman tam olarak seven, yaşayan birisi şıpsevdi. Sevginin nesnesi ise hep arka plandaydı. Sevilen o değildi. Şıpsevdi sevdi, onu ve hep ötekini. İçimizdeki "cız" buralardaki geçişlerin bütünlükten uzak, yarı yabancı oluşun sesi mi acaba?

Şıpsevdi, sevmenin bir bütün olduğunu irdelemeksizin hemen seviverir. Sevme, eksiksizliğin ürünü, önkoşulsuz, kendin oluşla "o" olma birlikteliği. Bunlar olmayınca, şıpsevdi. Şimdi onu, sonra ötekini sevme ve her anında öylesine içten ve sıcak ki...

Yeniden sevdi. Arkasında bir yaşanmışlık olmaksızın. Bir kendine ulaşma, kendiyle buluşma serüveni olarak sevme, şıpsevme. Şıpsevdi hep zorda kaldı, hep yaşadı. Belki de bir türlü olmadı. O nedenle hep sevdi, hep aradı. Biz de ona "şıpsevdi" deyiverdik. O serüvenin parçası gibiydik de; ne içinde ne dışındaydık. Yine de o aralığın çekiciliği, öyle yaşamaya özlem. Sonra yeniden kendimiz oluş. Belki de şıpsevdi sevgi dolu değildi. Sevdi de. Kendince onu sevdi, ötekini de. Özgün bir sevme miydi bu? O da ona göredir.

Her sevişte o dünyanın bir bütün oluşuyla birlikte; öncesiz ve sonrasız sevgi ağları içinde yaşamak. Şıpsevdinin yaşamı, aralıklarda oluşmuş; kendince bir bütünün parçaları olarak yaşansa da. Belki de şıpsevdi hep kendindekini sevdiydi. Ne zaman ki aradığı ile buluşma tamamlanamadı, yeniden sevdi. Arayışlar içinde sevme, aramalarda şıpsevme. Şıpsevdinin örgüsü...

Tümü kendinde vardı. Onları sevdi. Sevdiğini aradı. Her buluşmada sevdi. Her sevme içindeki hayaldi ve hep hayal kırıklığı idi yaşanan. İşte böyle hep sevdi. Her sevmede kendini yeniden bularak. Kendine ulaşmış mıydı..

Geleceğin olmadığı bir sevme, böylesine tutkulu ve sonrası da olmayan. Üstelik öncesiz de. O aralıkta bunlar mıydı içimizi "cız" ettiren.

Sevgi nesnesi bir insansa neler oluyordu? Orada, kendi değerleriyle o aralıktaki sevginin bir parçası olarak sevilen. Oradaki diğeri ise tanık, sevilen, kendince o aralığa katılıvermiş olan ama "olmasa da olurmuş"u yaşayan birisi olarak oralardaydı.

Şıpsevdi mi, onunla olan mı yaşıyordu sevgiyi? Onu izlerken bile yaşanan, adı konulamamış ikirciklenmeler. Orada olmanın çekiciliği ile yaşananların özgün olmayışı arasındaki gidiş gelişler. Şıpsevdi, o aralıkları öylesine eksiksiz örgülemişti ki; nesne var bile değildi. Aslolan sevmekti. O da sevdi işte.

Tüm bunları yaşarken bile bir fark edişe yolculuk. Belki de şıpsevdinin kendindeki öteki haller: Tamamlanmamış, bütünlenmemiş sevmenin halleri. Oralardaysan, onun hem sevişine hem de hep sevişine tanıklık ediş.

Bir yanda tükenirken, orada şıpsevdi pek bir güzel yaşadı. Umalım ki hayallerini yaşamış olsun. Yoksa, hayal kırıklığı, tam anlam ararken ve oluştururken anlamsızlık ve son...

Belki de şipsevdi hep kendindekini sevdiydi. Ne zaman ki aradığı ile buluşma tamamlanamadı, yeniden sevdi. Arayışlar içinde sevme, aramalarda şipsevme.

Agâh AYDIN

Esasında bu da aşk!

Aşk onu yaşamayanın, yaşayamayacak olanın bilemeyeceği, idrak edemeyeceği bir duygudur ve aslında aşk yoktur diyen de haklıdır! Esasında bu da aşkı arayan aşksız şıpsevdilerin trajik aşklarıdır; hep aynı adamlar, hep aynı kadınlar, hep aynı boşluk!

© SABRİ IRMAK

Seyri meşguliyet, zevk ile sohbet, vasf-ı hikâyet, izzeti iltifat ile paylarınıza düşeni nasıl ifade etmeli? Kıyameti koparıp canlarınıza eziyet etmeyelim, aklımıza düşen son balçıktan, ilk yalandan, sıra sıra dağlar cesametinde dünya malından, bu malların doyuramadığı gözlerden, ölmeyi unutmuş fanilerden, gündüz gün öğle vakti bir Allah'ın gününden, en başta da yedi tepeli sefilden başlayalım.

Gençlik yıllarında topladıkları fındıkları paraya çevirip büyük şehirlere yerleşerek fırıncılık işine girişen bir grup balıkçı, iki üç sene bu işle meşgul olduktan sonra bu dünyadayken müteahhitlik mertebesine erişmiş, insanları ev bark sahibi yapıp daha şimdiden cennete adım atmışlardı bile. Yirminci yüzyıl Türk mimarisinin şahanelerinden olmasa da en önemli ve en büyük temsili olan bu konutlarla, kentin bütün tepelerini zapt etmiş, Konstantinopolis'i fetheden Sultan Fatih'e inat; sabırla, azimle, uzun süren bir savaşla, yavaş yavaş, tek tek, tepe tepe İstanbul'u tarihinde ilk kez fethetme şerefine erişmiş, çağ kapatıp çağ açmışlardı. Yeni sahipleri kentin adını da Konstantinopolis'le kafiye oluştursun, hem de İstanbul'u imlesin diye iki kere şehir manasında "Şehr-i Polis" olarak değiştirmiş, ancak bu isim resmi kayıtlara geçmemişti.

Malum konutların yapıldıkları gün başlayan duvar çatlaklarını, kırığını döküğünü, tekmil kusurlarını gizlemenin bütün inceliklerini bilen mahir sıvacılar, türlü türlü yöntemler geliştirmişlerdi. Semtine, yüklenicisine, parasına göre yaptıkları işler, lafazan emlakçıların gösterdikleri hünerle birleşince, en pimpirikli müşterileri dahi ikna ederdi. Otuz-kırk yıl önce *"kutu gibi ev"* intibası uyandırsın diye kaba sıvanın üstüne ince bir sıva daha atılır, ardından perdahlanır, üstüne de boyacılar çatı hizasından giriş kata kadar uzanan, sarı zemin üzerine bir metre genişliğinde kahverengi şeritler atar, bazen de şeritler arasına baklava dilimleri resmedip kurdeleli armağan görünümünde dış cepheler nakşederlerdi. Geçen zamanla edinilen tecrübe, gelişen teknik ve incelen zevkler sayesinde, uzunca bir dönem dış cephe kaplaması olarak mozaik kullanıldı. Genellikle lacivert zemin (gri de tercih edildiği olurdu) üzerine bordo taşlarla müteahhidin kendisinin ya da babasının ismi yazılır, yanına "Apt." kısaltması konurdu. En iyi olasılıkla bir sonraki depremde yıkılacak şekilde planlanan bu binalar, olur da yıkılmazsa, yapan müteahhit firmaya övünç kaynağı olup yeni müşteriler çeksin, son depremi atlattığını göstersin diye inşaatın bitiş tarihi eklenirdi. Allah'ın hoşuna gitsin de bed nazar konu komşudan korusun diye apartman girişlerine "Maşallah", içeri girerken çoluk çocuk besmele çekmeyi unutmasın diye de Arap alfabesiyle "Bismillahirrahmanirrahim" yazısı yazılırdı. Zengin muhitlerde,

belki de birer ilerici ve entelektüel olarak bilinmek için yüzlerini Batı'ya dönmüş Türk sosyetesi, görgüsüzlük olur kaygısıyla, kimileri de servetlerini borçlu oldukları Cumhuriyet'e nankörlük etmemek için, laiklik ilkesine aykırı düşebilir korkusuyla bu türden yazılardan kaçınır, bina sahibinin adının yanına, Fransızca olan *"appartement"* sözcüğünün bu dile en yakın telaffuzuyla yazılmış "... Apartımanı" tabelası ile yetinirlerdi.

Ne yazık ki birkaç yıl önce hem sıvacılar hem de boyacılar işlerini yarı yarıya kaybetmiş, kaplarken hiçbir hüner gerektirmeyen, üstelik her türden namussuzluğu kolayca kapatabilen, Amerikan malı dış cephe malzemeleri kullanılır olmuştu. Bu kaplama malzemeleri ülkede aklı eren herkese bambaşka ilhamlar vermiş, en başta da müteahhitler bu "gazla" sokakları Doğulu görünümünden kurtarıp, Batılılaşmış bir kent yaratmışlardı.

XX. yüzyılın sonunda yazar Gündüz Vassaf, "Cehenneme Övgü"de yaşadığımız çağın evlerini, o evlerdeki sosyal yaşamı; evlerin

© OKTAY BİNGÖL

mimarisinde mekânın kullanımının totaliter olduğuyla açıklar. "Örnek daire"de (tanıtım amacıyla döşenmiş daire) her bölüm, insan bedenini oluşturan organların ihtiyaçları ve kabiliyetleri düşünülerek tasarlanmıştı. Mimar, müteahhitpolitikacının muhayyilesinde zatınız için canlandırdığı bir *homunculus'u* önce kâğıda, sonra da evin bölümlerine yansıtmıştı. Evin en büyük yeri oturma odasıydı, bu nedenle *homunculus'un* da en büyük parçaları kıçı (oturmak için) ve gözleriydi (camdan bakmak ve televizyon seyretmek suretiyle başka hayatları dikizlemek için); ikinci en büyük bölüm yatak odasıydı -ki burası eşlerin birbirleriyle karşılaştıkları tek yerdi-, dolayısıyla cinsel organlar da o nispette büyüktü; daha sonra çocukların uyuması için çocuk odası; düşünüp bir şeyleri anlamak içinse evin oturulabilir en küçük bölümü olan çalışma odası; yemek yapmak için mutfak; defi hacet ve temizlenmek için banyo... Bir istisna olarak şunu belirteyim ki çalışma odası tıpkı *homunculus'un* beyni gibi kabuklu fındık büyüklüğündeydi ancak bazı aileler bu küçüklüğü ve odanın fonksiyonlarını umursamaz, bu odayı ikinci çocuk odası olarak kullanırlardı. Bu nedenle bu tür ailelerde yatak odasında veya en basitinden televizyon seyrederken "Aman şu patlak gözlü, koca götlü kadında ne bulursun anlamam, Türkiye'nin en güzel mankeniymiş de falan feşmekân" gibisinden bir sataşma, düşünüp problemlere çözüm bulmak için geliştirilmiş çalışma odası da kullanılamaz olduğundan, maazallah, boşanmaya kadar gidebilirdi. Yine de site yönetimi genellikle bunu görmezden gelirdi. Mevzu çocuklar olunca, herkesin yüreği biraz gevşiyor tabii. Ancak bölümlerin başka amaçlarla kullanılması kesin olarak yasaktı. Örneğin, misafir geldiğinde -bu kişi amcanız, halanız, yakın bir arkadaşınız, kocanızın ya da karınızın en yakın arkadaşı bile olsa- "İkiz yatak çok geniş ve yumuşak, orada daha rahat ederiz, oturma odasındaki sandalyeler belimi ağrıtıyor, uzun oturunca kıçım da terliyor, bu eziyeti neden çekelim canım, hadi yatak odasına geçelim?" diyemezsiniz, deseniz bile beyninize yerleştirilen *homunculus* sizi öyle bir vicdan hesabına tutar ki benim diyen muhasebeci kıçını yırtsa sizi bu işten kurtaramaz. Diyelim ki bundan yırttınız, konu komşu ne der? Ne derse desinler! Peki ya site yönetimi!

Evi satın alalı iki yıl olmuştu. Evlenmeden önce, banki camping, yamaç paraşütü, motor sporları yapabilmek, bilmedikleri ülkelere gidip bilmedikleri meyvelerden tatmak, rahat rahat gece gezmelerine gidebilmek henüz bilmedikleri dünya zevklerinden nasiplerini alabilmek için çocuk yapmamaya karar vermişlerdi, öyle de oldu. Neyi tatmadıklarını, neyi görmediklerini, neyi yapmadıklarını bilmediklerinden mi, yoksa taksitlerin yükünden paraları kalmadığı için mi, kim bilir? Tek tek sekerekten kaldırım taşlarını sayıp işe gidip gelmekten, patates cipsi yiyerek televizyon seyredip yumurta kırmaktan başka bir şey de yapmamışlardı. Bora, borçlarının bittiği son ayın son cumartesi günü arkadaşlarını da yanına alıp -belki de o onlara yamanmıştı, bilmiyorum- kutlamalar yapmış, Taksim'deki barların bir kısmının altına, bir kısmının da üstüne kusmuş, gecenin sonunda yoldancingpubfransızınşatobriyanıtürkürocke Bar"da ne idüğü belirsiz bir barmenin hazırladığı "Anındaseksvotkalimonenerjimitsubushi kokteyl"inden kadeh kadeh içmiş, dans etmiş, memleketin ekonomik durumunu sohbet konusu yapmış, turist kızların yanağından makas almıştı. Gülistan Sitesi'ne döndüğünde 17 numaralı zilin üstündeki "Naringül-Bora Öztürk" yazısını da okuyamayınca, yanlışlıkla yedi numarada oturan Zilli Hayriye'nin ziline basmıştı. Açılan kapıdan içeri girilip, oturma odasında içilen bir acı kahveden sonra, geçen yıllara aldırmadan dimdik ayakta duran mihrabı ve bedeninin üçte ikisini oluşturan bacaklarıyla, dik göğüslü, kalkık kıçlı komşusu Zilli Hayriye'nin yemyeşil çimlerini görmüştü; kendi balkonlarındakilerden daha kırmızı hatta kırmızıdan da kırmızı karanfiller görmüştü; yerli seramik şamdanlardaki beyaz mumlardan, şaraplardan, çizgili pijamalardan daha da güzel kristal şamdanlardaki pembe mumların, ithal şarapların, dantelalı geceliklerin, iştahı artıran Fransız parfümlerinin güzelliklerini görmüştü; öğrencilik yıllarında tekeşliliği savunurken, iş hayatını görünce bizimki gibi az gelişmiş ülkelerde ilerlemenin, kariyerin bazen de başarının, yeteneğin kan yoluyla geçtiğini, bunun cinsel yolla da bulaşabilecek bir *nimet* olabileceğini binaenaleyh geliştirmiş olduğu cinsel serbestlik nazariyesinin, düşmüş bir milletin sosyoekonomik yapısının, kurumlarının, bireylerinin inkişaf etmesinde ilerlemenin, kariyerin hatta kabiliyetin bireyden bireye aktarılmasındaki kolaylık ve hız göz önüne alınınca, cinsel münasebetin yapılacak eylem planının hareket noktası olması gerektiğini düşünmüş, çalışma odasında gördüğü diplomaların, takdir belgelerinin, onur-şan-şeref plaketlerinin altındaki imzalardan, Zilli Hayriye'nin adının önündeki majüskül miniskül harflerin çokluğundan, ileri görüşlülüğünün derinliğini görmüştü; toplumun irili ufaklı sitelerden oluştuğunu, site değiştirmek heveslisi olanların önce kendi tanrıları tarafından kınandığını, bir üst site halkı tarafından hakir görülüp fahişe diye aşağılandığını ancak bunun geçici olduğunu, yapılan fedakârlıklar, çekilen bin bir çeşit acılar neticesinde elde edilen bu bahtiyarlığın, meyvelerini görmüştü; evde neyi aramışsa aradığı yerde bulmuş, daha önce hiç gelmediği halde yüz bin yıldır burada yaşıyormuşçasına alışmışlık duygusuyla, yaşamına kaldığı yerden devam edip bir daha da ne Naringül'e ne de 17 numaralı daireye dönmemişti. Zilli Hayriye, gelip giden zamanla birlikte onu kendi geçtiği yollardan geçirip, kariyer basamaklarını çıkmasına omuz vermişken; Bora türlü çeşit ziller keşfetmiş, açılan her kapıdan sonra dar, derin, karanlık koridorlardan geçip, yeni yeni ufuklara yelken açmış, bir eli yağda bir eli balda, kanlı canlı konforlu odaların korunaklı dehlizlerinde günü gün etmişti.

*

O kentte

O kentte insanlar ruh ikizi diye bir heyula ile karşılaşmak için harcadıkları zamanı kendilerini tamamlamak için kullansalardı, öteki yarıları şimdiye kadar çoktan bulmuş olurdu onları! O kentte bedenin tüm arzularına yasak koyan,

çıkartılarına pis diyen ve onun tüm yalvarmalarına kulak tıkayan insanlar vardı ve akılları başka başka akıllara esir düşmüştü. O kentte öyle hünerli insanlar yaşardı ki bir kadının topuklarına bakarken memelerini görür, sonra da gördüklerine dayanamayıp o kadınlara tecavüz ederlerdi! O kentte insanlar duygulanınca bir aydın kadar ikiyüzlü davranır, turistleri görünce bir politikacı vicdanı kadar kötü kokarlardı! O kentte insanlar yalnızca beyinlerine güvenir ve mantık evliliği yaparlardı. Az kullandıkları bir organa bu kadar

© OKTAY BİNGÖL

güvenmeleri şaşırtıcıydı. O kentte insanlar safça birbirlerine ve kendilerine inanır, sonra da kızın para için seviyormuş gibi yaptığını, esas oğlanın da kimi erkeksi hevesleri için kızı oyaladığını öğrenip üzülürlerdi kendi sonlarının böyle olmamasını dileyerek filmin sonunda. O kentte hep örtülüydü etin sömürüsü, anguslar serbest dolaşıma girmeden evvel. "Temeli" olunca "adalet", ilelebet "mülktür" artık "et"! Bazen siyasal, bazen dinsel, ama hep örtülü ve vahşiydi erkeğin kara tecavüzü etin beyazına.

Aradan seksen "Yeşilçam Yılı" geçmişti. O kentlilerde geçmeyen tek bir şey vardı; bu esas oğlanlar ve kızlar politikacı kılığına girip de kendilerine para ve et için yaklaşınca o madrabazları yine tanıyamıyorlardı!

*

Kuramda

Günümüz kapitalist söylemini de ve bu söylemin bireyi nasıl yönlendirip yönettiğini de açıklamamız gerekir. Lacan'a göre, öznelerarasılık iki özne arasında değil, ancak üçüncüye, yani "Öteki"ne göndermenin olduğu yerde olasıdır. İçinde yerleştiğimiz ve çoğu kez de onun tarafından aşıldığımız dil sistemi özneye her zaman için Ötekinden gelir. Aynı şekilde, taşıyıcısı olduğumuz sözcükler Ötekinden gelmekle birlikte, her zaman bir üçüncüye, yani Ötekine seslenmektedir. Öznenin yapısını gösteren bu bakış onun eksikli olması ve bir zamanlar simgesel düzenin konuşan bir varlığı olmak için yitirdiği mutlak doyum nesnesine hiçbir zaman ulaşamayacağı bilgisine ulaştırır bizi. Ö. Soysal'ın Lacan'cı bir bakışla günümüz psikopatolojilerini incelediği yazısından alıntılayarak devam edelim: "Eksikli, tamamlanmamış olmaktan sürekli şikâyet eden histerik, Ötekine, yani efendiye (bu bilimsel bilgi olabileceği gibi psikologlar ya da sıklıkla gördüğümüz gibi seksologlar da olabilir) eksikliliğini doyurması ve bölünmüşlüğünü iptal etmesi için seslenmektedir: 'Bana mükemmel olmak için ne yapmam gerektiğini söyle.' Bu söylem, Lacan'ın da belirttiği gibi, tüm zamanlardan bağımsız olan yani tarihte sürekli var olmuş ve var olacak bir söylemdir. Çünkü bu, öznenin şikâyetinde dile gelen bölünmüşlüğünün, tam olamamanın söylemidir. Sosyal bağı düzenleyen ve öznelliğin yapısına tamamıyla ters düşen ikinci söylem ise Lacan tarafından 'kapitalist söylem' olarak adlandırılmıştır: Günümüz tüketim söylemi bireye 'işte, kim olduğunu belirleyen ve istediğin zaman sahip olabileceğin nesne' diye seslenmektedir. Efendinin söyleminde dile gelen öznenin şikâyeti kapitalist söylemle birlikte bir cevap bulmaktadır. Fakat, bulduğu bu cevap, ruhsal düzlemde yani 'düşlem' düzleminde olmayıp gerçek hayatta nesneyle bulduğu ya da bulduğunu sandığı bir cevaptır. ... Günümüz söylemi olan kapitalist söylemde ise üçüncüye; yani yasak olana ve olanaksıza yer yoktur. Zira bu bir olanaksızlık değil, yalnızca zaman sorunudur; öyle ki kapitalist söylem bugün değilse bile yarın mutlaka doyum nesnenizi üretiyoruz diyerek yanılsamayı korumaktadır. Bireye 'Bana sahip olduğun nesneyi söyle sana kim olduğunu söyleyeyim' şeklinde yönelen bu tüketim söylemi, doyum nesnesine ulaşamayan özneyi de bulunduğu bunalım içinde tek başına bırakmaktadır. 21. yüzyılda kapitalist ekonomiler biteviye tatmin arayan bilinçdışına aracısız mal satmaya kalkınca, insan kendini aynada gördü: bundandır mazisi parlak 'insanlık'tan korkmuşluğumuz."

*

Günümüzde insan ve aşk

Marcel Proust'un aşağıya alıntıladığım metinde aşk ve sevginin izlediği yolun anlatılışında olduğu gibi; insan denen varlığın işlediği tüm kötülüklerin, sahibine izini kaybettirmiş duygu ve düşünceler olduğunu düşünmek ne kadar sarsıcı değil mi?

"Sevdiğimiz zaman aşk o kadar büyüktür ki bir bütün olarak içimize sığmaz; sevdiğimiz insana doğru yayılır, onda kendisini durduran, başlangıç noktasına geri dönmeye zorlayan bir yüzey bulur; işte karşımızdakinin hisleri dediğimiz şey, kendi sevgimizin çarpıp geri dönüşüdür; bizi gidişten daha fazla etkilemesinin, büyülemesinin sebebiyse kendimizden çıktığını fark etmeyişimizdir."

Psikanaliz ise bu tespite şu açıklamayı ekler: İnsan yavrusu annesinin memesinden ayrılması gerektiği gün bir daha hiç tamamlanmayacak üzere eksilir. Yaşamının geri kalan kısmında ise hiç tamamlanmayacak olan bu eksikliği gidermek için çırpınıp durur. Daha yaşamının ilk günlerinde bu eksikliğin yasını tutabilenler, ana babalarından bir daha asla ulaşamayacakları bu cennetin yerine başka başka şeyler koymayı öğrenenler; ressam olurlar, yazar olurlar, büyük işler yaparlar, başarılı olurlar, dengeli olurlar, mutlu olurlar, ötekiyle tamamlanabilirler.

İnsan karşısındakinin arzusunu arzular ve nevrotik (yaralı normal) olmasının nedeni budur. Değilse, ya psikotiktir (akıl hastası) ya da ölmüştür.

Bir başka deyişle nevrotik insan, ötekinin meylinin müptelasıdır. Ve dünyanın bütün hekimleri gelse bu müptela iflah olmaz bir berduştur, ötekinin yüreğinde tüneyecek bir sokak arayan!

Birini sevmek anlaşılmaz bir şekilde o birinde, ondan daha fazla bir şeyi sevmektir ve bu, her ilişkide hayal kırıklığı olduğunu doğrular. İşte yalnızca bu kırıklığın kabullenildiği ilişkiler sürer. Oysa günümüz kapitalist söylemi, nesneye apayrı bir değer atfedilen günümüz toplumunda, nesneye sahip olduğunuzda her şeye yetebilecek sınırsız bir güç ve her durumdan zevk alınabilecek bir yaşamın olabileceği yanılsaması yaratan bu "öteki", öznenin yaşamasına olanak sağlayan, eksikli, yasanın garantisi olan, tamamlanmamışlığı ileten *gerçek öteki* değil *tüketim ötekisi*dir. Bu sahtekâra inanmanın özneye ödettiği bedel, melenkoli ve yalnızlaşma oluyor, olmakta...

Ve en nihayetinde aşk ciddiyet ve sadakatle öpülmek ister, yoksa geldiği gibi çekip gider! Aşk onu yaşamayanın, yaşayamayacak olanın bilemeyeceği, idrak edemeyeceği bir duygudur ve aslında aşk yoktur diyen de haklıdır! Esasında bu da aşkı arayan aşksız şipsevdilerin trajik aşklarıdır; hep aynı adamlar, hep aynı kadınlar, hep aynı boşluk!

A. Tamer AKER

Böyle bir sevmek

yağmur giyerlerdi sonbaharla bir
azıcık okşasam sanki çocuktular
bıraksam korkudan gözleri sislenir
ne kadınlar sevdim zaten yoktular

Emin Önder bahar kokan bir Boğaz esintisinde yaklaşmakta olan yaz nedeniyle Psikeart'ın konusunun "hafif" olacağından dem vurmuştu. "Şıpsevdi" düşündüğü konulardan biri idi. Nedense bende hafiflik yerine dayanılmaz ağırlık oluşturdu. Kolaylar bazen zor olur ya, belki ondan; ya da yazmanın dayanılmaz zorluğundan...

Yine de hakkımı yememek için diyebilirim ki sevgi, sevda gibi konularda, şıp bile olsalar, ağırlık ve hafiflik ayrımını yapmak çok kolay değildir. İnsan Kundera'nın roman kahramanı Doktor Tomas gibi kendini iki arada bir derede hisseder. Sabina ve Tereza arasında gider gelir.

"Varolmanın Dayanılmaz Hafifliği"

"Varolmanın Dayanılmaz Hafifliği"

Kim ağırdı, kim hafifti karıştırır. Prag sokaklarında duçar olur. Tam da bu değil midir hafiflik derken dayanılmazlığı yaşamak, yokları sevmek, olanı görememek, olmayanı var etmek, aramak ve yine aramak? Romanda sevgi nesneleri kadınlardır ya da şıpsevdalı doktor öyle kabul eder. Belki de bu kabulü iki kadın ve elbette başkaları temsil eder. Neticede zorlu bir arayıştır yaptığı... Bu nedenle "şıpsevdi"nin hafifliği konusunda henüz ikna olamadım. Bu satırlarda neden ikna olamadığımı anlamaya çalışacağım.
Bu anlama çabasında, meseleyi Attilâ İlhan'la tartışıp sonuçlandırmaya karar verdim ama belirsizlik derinleşti. Zaten olmayanı sevdiğini söylüyordu. Eğer hal böyle ise, olmayan bir konu üzerinde duruyorduk, olmayana kafa yoruyordum ki bu doğasından ağır olan bir soruna işaret etmekteydi. Ne diyordu İlhan:
ne kadınlar sevdim zaten yoktular
yağmur giyerlerdi sonbaharla bir
azıcık okşasam sanki çocuktular
bıraksam korkudan gözleri sislenir
ne kadınlar sevdim zaten yoktular
böyle bir sevmek görülmemiştir

hayır sanmayın ki beni unuttular
hâlâ ara sıra mektupları gelir
gerçek değildiler birer umuttular
eski bir şarkı belki bir şiir
ne kadınlar sevdim zaten yoktular
böyle bir sevmek görülmemiştir

yalnızlıklarımda elimden tuttular
uzak fısıltıları içimi ürpertir
sanki gökyüzünde bir buluttular
nereye kayboldular şimdi kim bilir
ne kadınlar sevdim zaten yoktular
böyle bir sevmek görülmemiştir

Sonra "Gülün Adı"ndan bu yana izlemekten bıkmadığım bir Hoca'ya döndüm; Umberto Eco... Onda da vardı bu varken yokluk, yakınken ulaşılamazlık. "Önceki Günün Adası" romanında Roberto da bunun sıkıntısındadır. Karaya oturan gemi ile portakal rengi güvercini gördüğü ada arasında sadece bir boylam vardır, yani ada hep bir önceki zamanda ve hatta bir önceki gündedir.
"Önce, ona ulaşmayı bile ummazken, Ada hâlâ elinin altında gibi görünüyordu. Şimdi, onu oraya götürecek sanatı öğrenmekte olduğu anda ada uzaklaşıyordu. Hatta, onu yalnızca uzamda uzak olarak görmeyip, zamanda da (ve tersi) uzak gördüğünden, bu andan başlayarak Roberto her o uzaklıktan söz edişinde uzam ile zamanı karıştırıyor gibi görünüyor ve şöyle yazıyor: '.....bunca erken olan oraya varmak ne kadar zor'; ya da 'henüz geçen günden ne çok deniz ayırıyor beni', ama Ada giderek daha çok uzaklaşıyor idiyse, ona ulaşmayı öğrenmeye değer miydi? Roberto bunu izleyen günlerde, yeniden dürbünle Portakal Rengi Güvercini aramaya koyulmak üzere yüzme denemelerini bırakıyor. Yapraklar arasında papağanlar görüyor, çeşitli meyveleri ayrımsıyor, şafaktan

günbatımına kadar yeşillikte çeşitli renklerin canlanışını ve sönüşünü izliyor, ancak güvercini görmüyor."

Şimdi şıpsevdaya tutulan şıpsevdinin ruh halini tanımlarken ya da anlamaya çalışırken bir tuhaf yakınlık ve uzaklık meselesi içine girdim galiba. Bu ulaşılmazlık dahilinde o zaman neyi anlamak istiyoruz, neyi tanımlıyoruz?

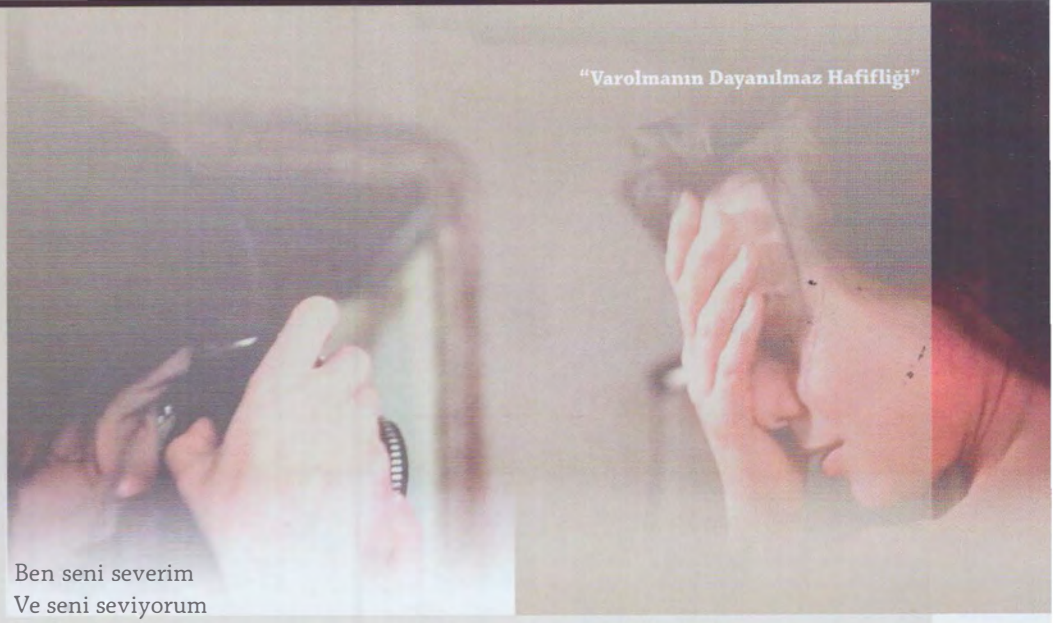
Matisse'e bir gün Louis Aragon şöyle sorar:
Gördüğünden yani modelinden sapacak olduktan sonra bir sanatçı neden ille de bir modele ihtiyaç duyar?

Önünde bir model olmadığı takdirde, sanatçı ne'den sapacağını nasıl bilecektir? Dücane Cündioğlu ekler: "Hakikat, kendisini hep açıklık içinde saklar. Öyle ki en görünür olduğu yerde görünmez hale gelir."

Yani saklı, göremediğimiz, aradığımız sürekli bir hakikat hali... Bir güvercini, üstelik portakal rengi ve olmadık veya olduk bir adada aramak halidir belki de sevda hakikati.
İçimizde bir yerlerdeyse, bir yorumdur, belki de bir anlayış ya da kavrayış halidir bu. Hayal ettiğimiz, hayal ettiren...
Belki de gerçeklerden kaçışın en sahih vasıtasıdır hayal etme edimi ya da muhayyile. İnsan, muhayyilesinin kanatları ile yükselir. Şıpsevdinin mutluluğu tam bu yükselme hali midir, yani Tomas'ın yaşadığı... Eğer böyle ise bu hangi gerçeklerden kaçış durumudur? Belki de bu nedenle portakal rengi güvercin gibi ulaşılamazdır. Belki de bu muhayyile nedeniyle olmayanlar sevilmiş ve aranmıştır.
Bu olmayanlar durumunu şıpsevdalıda kadın temsil ediyorsa bu sevdanın gelgitleri Havva ile Lilit arasında bir sarkaç da olabilir. Veya Yudit'in Gustav Klimt'in ellerinde Judith olma yolculuğu da... Yani ya enine, o zaman içinde, ya da boylamasına, katmer zaman içinde bir süreğenlik söz konusudur. Ya anlık bulma halidir ya da süreğen arama, bulma, tekrar arama...

Şimdi şıpsevdalı bulduğunu düşündüğü kadını nasıl tahayyül ve ikame eder düşünmeye devam edeyim.
Bu kez de bir Fransız'a yüzümü döndüm; Georges Bizet. Ömründe, Sevilla'nın portakal (evet yine portakal) kokulu sokaklarını bırakın İspanya'yı bile görmemiş. Nasıl oluyor da en hasından alıyla, gülüyle, ateşiyle, coşkusuyla bir İspanyol kadınını, üstelik "Carmen"i bir İspanyol'dan daha iyi anlatıyor, özür

dilerim hayalinde yaratıyor. Olmayanı, bilmediğini nasıl tahayyül ediyor, üstelik operada bir devrim yaratarak. Yerleşik değer yargılarını kırarak, yoksulları operaya çekerek ortak toplumsal tarihimizde müzik aracılığıyla bir devrim yaratmıştır. Bu devrimin bayrağı ise hayalinde canlandırıp aşk adına ikame ettiği o kırmızı güldür, Carmen'dir. Habanera nasıl başlar: "Aşk vahşi bir kuşa benzer." Ve sonra şöyle devam eder:

Ehlileştirmeyi deneyen pişman olur
Çağırman boşuna
Eğer istemiyorsa gelmez
Bir şey istenemez tehdit veya ricayla
Ne tatlı sözler yardım eder, ne de hışım
Kalan her şey boştur
O sussa bile
Ben iyiyim
Evet, iyi
Evet, iyi
Evet, iyi
Yalnızca cesaretli
Aşk bir çingeneye benzer
Kural tanımaz
Sen beni sevmesen bile
Ben seni severim
Ve seni seviyorum
Dikkatli ol
Sen beni sevmesen bile
Sen beni sevmesen bile
Ben seni seviyorum
Ve ben sevdim mi
Gerçekten severim
Dikkatli ol
Sen yakaladım sanırken
Kaçar gider kanatlarını çırparak
Onu boşuna ararsın
Endişelenmeyi bıraktığında
Gelir
Etrafını sarar
Yaklaşır
Kaçar
Sonra tekrar yaklaşır
Etrafını sarar
Sen onu isterken ortadan kaybolur
Ve ona sahip olduğunda
Seni yakalar
Sen de
Evet, sen
Sen
Dinle
Aşk bir çingeneye benzer
Kural tanımaz
Sen beni sevmesen bile
Ben seni severim
Ve seni seviyorum
Dikkatli ol
Sen beni sevmesen bile
Sen beni sevmesen bile
Ben seni seviyorum
Ve ben sevdim mi
Gerçekten severim
Dikkatli ol

Evet... Dikkat gerekir sanıyorum. Bir içsel süreç, bir kendini dinleme hali gerekir. Çünkü nesnesini bulamaz bu dikkat, arar ve bulur ve aslında yanılsar, tekrar bulmuş olur. "Sen onu isterken ortadan kaybolur çünkü o bir Çingene'dir."

Buraya kadar bu sevda nesnesini ya da öznesini kadınla tanımladık ama her daim bu tanım bu bedene, her insana uymaz. Nesnesi bazen "Pasifik Arafı"ndaki Cuma ve toprak ilişkisidir, Cuma toprağı döller... Bazen de sevgilisini bırakarak bir yunusun ardından derinlik sarhoşluğuna giden Jacques Mayol'dur. Yani her daim kadın olmuyor, olamıyor bu nesne ya da özne. Geldiğini, yaklaştığını görmeye görün. O nesne dünyaya içkindir, evrendir, belki de insanın benidir. Yoksa Rumi böyle coşkuyla çağırır mıydı? "O geliyor, o!" diye...

Yollara sular dökün,
bahçelere müjdeler edin,
bahar kokuları geliyor.
O geliyor, o!
Ay parçamız, sevgilimiz, yârimiz geliyor.

Yol verin, açılın, savulun.
Beri durun, beri.
Yüzü apaydınlık, ak pak,
bastığı yeri ardında gündüzler gibi bırakarak
O geliyor, o!
Ay parçamız, sevgilimiz, yârimiz geliyor.

Gökler yeryüzünü kapladı, örttü bir anda.
Bir anda dört yanı misk gibi bir koku sardı.
Bir anda bir velvele, bir kıyamet koptu cihanda.
O geliyor, o!
Ay parçamız, sevgilimiz, yârimiz geliyor.

Bir anda can geldi bağlara, bağlar ışıdı.
Bir anda açıldı baktı bağlara gözler.
Bir anda bizde ne gam kaldı, ne dert kaldı, ne keder.
O geliyor, o!
Ay parçamız, sevgilimiz, yârimiz geliyor.

Yayından fırladı ok.
Hedefe ha vardı, ha varacak.
Bahçeler selama durdu.
Selviler ayağa kalktı.
Çayır çimen yollara düştü.
İşte konca, ata binmiş geliyor.
Biz ne duruyoruz,
O geliyor, o!
Ay parçamız, sevgilimiz, yârimiz geliyor.

Sonuç olarak bu hafif ya da ağır meseleyi anlamaya çalıştım ama anlayamadığımı itiraf ediyorum. Her ne ise "o", sofranızda, bahçenizde onlara, Havva'ya, Lilit'e, Yudit'e, Judith'e, Carmen'e bir yer açın. Bir de kırmızı güle ve Ege rüzgârında melis kokusuna... Bir yeri ise boş bırakın... Doldurmaya mecaliniz olursa hep sizinle kalsın. Kalsın ki yüreğiniz her daim vursun, vursun... Çünkü biz vuranı seviyoruz galiba.

Oğuz BERKSUN

Sistem kadın erkek eşitliğini şıpsevdi

Seks günümüzde şıpsevdi ilişkilerde kendine yeni anlamlar ararken, gerçek aşkın yerinde de yeller esiyor.

Dişi ayı çiftleşmek için peşine taktığı, sonradan eklenenlerle sayıları altıya yükselmiş erkek ayıyla birlikte haftalarca süren uzun bir yolculuğa çıkıyor. Hepsi, 200-300 kilometre yol kat etmek zorunda, üstelik alıp alamayacaklarını bilmedikleri, beş dakika bile sürmeyecek bir ödül için. Dişi, oyunu kuran ve stratejik olan. Erkeklerin beşi ise figüran. Aralarından en iyi genetiğe sahip sadece biri, o da "şanslı", geriye kalan.

Belgesel devam ediyor... Tabiatın içindeki aşk oyunları, ortaya cinsellikle karışık, her kesimde kentin en ücra köşelerinde, bulvarlarında, varoşlarında, en lüks semtlerinde sürüyor. İnsanoğlu doğada geçerli olan kanunlara göre mi hareket ediyor, en iyi genetiğin peşinde mi bilinmez ama her şeye rağmen doğasına uygun biçimde yaşamak için uğraştığı kesin. Kadın, istekleri ile kendi arasına 300 kilometreyi koymasa da yine de stratejilerini geçerli kılacak aklını ortaya koyan taraf. Yapılan çalışmalar kadınların çoğunun, bildiğimiz anlamda en iyi genetiğe sahip erkeğin değil varlıklı olanın peşinde olduklarını gösteriyor. Eee kim istemez ki iyi yaşamayı. Erkek, egemenliğiyle övünse ve kadınlar erkek egemen olduğunu düşündüğü dünyayı suçlamaya devam etse de doğal tek seçici ve belirleyici hâlâ kadın. Erkek ise yeni dengeler arayan kadın karşısında hâlâ "iyi genetiği", şimdilerde parayı ortaya koyan taraf. Cinsellik ve kadın üstelik "kadın hakları adına" artık aileye ödenen başlık parasıyla değil, ekonomik sisteme, kadın için bolca harcama yapıp bir bedel ödeyerek satın alınıyor. Lüks mağazalarda, lokantalarda, galerilerde, gece kulüplerinde, kozmetik dükkânlarında...

Cinsellikle çocuk yapmanın yolları doğum kontrolünde kullanılan ilaçların keşfiyle 1950'li yıllarda ayrılmaya başladı. Evlilikler içinde meşru olan cinsellik en azından Batı toplumlarında çocuk yapma ile çok önceden kurulmuş tarihsel ve kutsal bağını böylece kopardı. İnsanlara çocuk yapmak için değil sadece aşk için seks yapmanın yolu açılırken evlilik dışındaki ilişkilerde de yüceltilen değer olan aşk ve romans, cinselliği meşru hale getirmeyi başarmıştı çoktan. Aşkın ve romansın üstün bir değer olarak çağa damgasını vuracağı Romeo ve Jüliet, Leyla ile Mecnun'dan itibaren yaşanan bedbahtlıkların öcünün alınacağı kesinleşmişti adeta. 1968 kuşağının da çok gerilerde kaldığı günümüzde cinsellik, evlilikler içinde kendisini sevgiyle bütünleştiren sadakat bağını da koparmak üzere. Yani cinsellik doğada olduğu kadar güçlü, artık sevgiden de bağımsız olduğunu ya ilan

etti ya da edecek. O yüzden bugünün modası şıpsevdi aşklar. Şıpsevdiler için sevgi değil amaç, iyi yaşamak, hayatın tadını çıkarmak aslında. Hüseyin Rahmi Gürpınar'ın şıpsevdisi para için bir kadını şıp severken, günümüz insanı hem kadını hem erkeğiyle evlilik öncesi ve sonrası seks için şıpsever hale geldi. Ancak bu arada özgürlük ve yeni denge arayışı içinde olan kadına enteresan bir gerçek göz kırpıyor. Dikkatli ol, oyuna geliyorsun diyor ama kadınlar durumun farkında değil. Eşitlik ve özgürlüğün sefasını erkeğinin parasıyla ve ister açık saçık ister başörtüsüyle de olsa sürmekle meşgul. Çiftleşmenin çocuk yapma amacından uzaklaşması, kadının doğa kanunları içerisinde iyi genetiği temsil eden hikmete ve akla sahip olan erkeğe değil parayı kolay kazanmış olan, yani bu bozuk sistemle işbirlikçi hoyrat ve sistem içinde güçlü olan erkeğe yönelmesi tehlikesini yaratıyor. Kadın kandırılıyor, daha da hoyrat bir dünyanın temelleri atılıyor böylece. Medeniyet ve ekonomik sistem, bir zamanlar aşkın meşru kıldığı cinselliği insanların çabuk sevgiler içinde ayaküstü tüketmesini istiyor. Kadının şimdi de bu şekilde harcanmasını, sistemin çarklarını çevirmesini istiyor. Belki de seks kendi gücünü gösteriyor. Belki de bu diyarlarda ne erkek ne de kadın, biz farkında olmadan para, egemenliğini sürüyor. Ancak şu gerçek ki seks günümüzde şıpsevdi ilişkilerde kendine yeni anlamlar ararken, gerçek aşkın yerinde de yeller esiyor. Seviyorum ve birlikteyim diye ömür boyu hep aynı insanla seks yapmak zorunda mıyım diyen kadınların sayısı erkeklerle eninde sonunda eşitlenecek sanıyorum. Erkeklerin elinin kirine, toplumsal eşitlik denkleminde artık kadınlar da talipler. Üstelik bu gidişat karşısında muhalif bir tutum takınma, kadının bedeni üzerinde insan haklarına aykırı biçimde hak iddia edilmesi anlamına gelmek üzere. Bu kapitalist sistem içinde kadın, eğer razı olursa duruma, sistem için para ettiği sürece özgür ve eşit olacak sanıyorum.

Hira Selma KALKAN

An'ların vazgeçilmez ağırlığı

Hayatın geçiciliğini yadsıyan, ölümsüzlük hayaliyle kavrulanların Don Juan'ın cezalandırılmasını istemeleri anlaşılır bir şey. Onların tüm öğretilerini çürüten, çeşitliliği gösteren, anlık olanın mümkün ve kabul edilebilir olduğunu, dahası sonlu yaşamı gözüne gözüne sokan bir bilge. Dolayısıyla tehdit edici.

Bahar içimizde bir coşku ve heyecan uyandırır. Hem yaşadığımızı hem de geçici olduğumuzu anımsatır. Baharla birlikte aşkı düşünmemek mümkün mü? İster güneşin verdiği enerji olsun, ister çiçeklerin sunduğu renk görkemi olsun, yenilenme, tekrardan can bulma hali... Birçok coğrafyanın mitolojisinde baharın gelişi benzer sembollerle açıklanır. Canlanma ve geçicilik barındırır bu semboller. Ancak geçicilikte yine de bir süreğenlik vardır. Her seferinde baharı tariflerken ve yaşarken kullandığımız tanımlar benzerken, aslında yaşadığımız farklıdır. Evet, ağaçlar çiçek açar; evet, güneş daha parlak doğar; evet,

© OKTAY BİNGÖL

enerjimiz coşkumuz artar. Ancak bir sene önceki biz aynı mıyız? Bir sene önceki doğa aynı mı? Güneş yeniden doğuyor ama dünkü güneş değil. Ben aynı ben değilim; hücrelerimin kimi ölmüşken kimi yenileniyor örneğin. Bir günde bir şey öğreniyor yahut unutuyorum. Aynıyım ama değilim de... Her şey değişmiyor mu? Benzer ve o kadar da değişik değil mi? Soyutlama yapmak anlatmayı ve anlaşmayı kolaylaştırırken unutmamak gerekir ki içinde bir miktar farklılığı da aynı olmayanı da barındırır.

Baharla birlikte yayılabildiği her yeri kırmızıya giydiren gelincik, binlerce yıldır varlığını korumuştur. Kendi başına doğada serpilip büyüyen, "dağ lalesi" olarak da adlandırılan gelinciğin ömrü nicedir bilir misiniz? Yabanidir, arsızdır. Kendi başına çoğalır, güzelliğini dağıtır ve geldiği gibi kimseye sormadan, haber vermeden çekip gider.

Aşkın ve ölümsüzlüğün sembolü olan lalenin akrabasıdır. Lale mart-mayıs arasında gösterir yüzünü, insanı bir hoş eder, daha dur dedirtir ve o da gelincik gibi tezden gider. Bir sonraki bahara kadar toprağın altında, soğukta demlenmeyi bekler. Soğukta demlenmeyen lale soğanı bir sonraki baharda çiçek açmaz. Hele de saksıda yetişmez bu iki yabani çiçek... Laleyi saksıda yetiştirmeye çalışırsanız ömrü tek baharlık olur. Bir sonraki sene çiçek vermez. Dağlarda her bahar güzelliğini etrafa saçan bu lalegiller, bir sonraki baharda aynıdır hem de değildir. Toprağın altında soğukta demlenmiş, bir nevi uyumuş, baharda yeniden canlanmıştır.

Yunan mitolojisinde lalenin, güneş ve bitki tanrısı Adonis'in (Tammuz) can verdiği yerde akan kanlarıyla sulanan toprakta yeşeren bitki olduğu söylenir ve lale baharın temsilcisi Adonis'in çiçeği olarak kabul edilir. Mitolojiye göre Afrodit'in sevgilisi olan Adonis, Zeus'la giriştiği bir kavga sonucu ölmüştür. Sevdiğinden ayrı kaldığından dolayı çok üzülen Afrodit güzelliğini kaybetmeye başlayınca, tanrılar Olimpos Dağı'nda toplanır ve Adonis'in yeniden canlanmasına karar verir. Adonis can bulduğunda havalar ısınır, çiçekler açmaya başlar. Ancak yılın yarısını yeryüzünde Afrodit'le geçirirken yarısını yeraltı dünyasında hapsedilen Persephone ile geçirmesi uygun bulunur. Afrodit'in yanına yeryüzüne geldiğinde baharı beraberinde taşırken, yeraltına çekildiğinde doğanın canlılığı bir süre uykuya dalar. Her sene yeryüzüne çıkan Adonis aynı Adonis mi?

Her yıl yeryüzüne çıkınca başka bir aşk yasıyordu Afrodit'le bence. İnsan zihni farklılıkları birleştirip soyutlama yaparak kavramaya çalışıyor. Böylesi hem ekonomik hem daha kolay. Herkesin farklı deneyimlediği duyguyu aşk diyerek aynılaştırarak anlamaya çalışıyor. Oysa birbirine âşık olduğunu söyleyen kişilerin bile deneyimledikleri aşk farklı. Aynı kişinin başka aşklarda deneyimlediği de farklı. Kendini ötekinde/ötekiyle gerçekleştirme, yeniden görme, tekrar canlanma olarak okursak aşkı, soğukta toprağın altında demlenip baharda çiçeğini açan lalenin benzer ve başkalığını anlamak daha mümkün olur. Beri yandan aşkı tanımlayıp hele de bir kalıba oturtarak sözgelimi, aşkı tek kişiye uzun süre -bazen ömür boyu- duyulacak bir duyguya indirger, evlilik içine hapsedersek, saksıda yetiştirilmeye çalışılan yabani lalenin hüznünü anlamak kabil olur.

Pers söylencesinde çiğ tanesine yıldırım düşmüş, çiğ tane ve yaprak alev almıştır. Sonra çiğ tanesi ve yaprak donarak laleyi meydana getirmiştir. Bu hikâyeden yola çıkılarak lalenin ortasındaki koyuluğun da yanma sonucu oluştuğuna inanılmıştır. Kültürel birikimin sonucu olarak aşk ile lale yan yana düşmüştür doğu edebiyatında. Lalenin ateşi midir aşkı doğuran, aşk ateşi midir lalenin korunda soğuyan bilinmez. Bu vakitten sonra pek de bir önemi yoktur.

Aşk kabına sığmayan, kendi kendini yeniden yaratan bir duygu. Kime, neye olduğundan çok, aşığın ne'liğinde ve canlılığında saklı. Neden çok sevmek için ille de ender olarak sevmek gereksin ki? İşlevselciliğe sıkıştırılan aşk ve cinsellik, üreme endeksli bir yaşamı dayatıyor. Toplumun her parçasını işlevsel değere büründüren anlayış, işlevsel olmayan her şeyi topluma tehdit olarak sunarak yok saymaya çalışıyor. Bunu da elindeki ideolojik aygıtlarla günah, suç, yanlış diyerek, kimi zaman toplumsal kabulün dışına çekerek, kimi zaman cezalandırarak yapıyor. Üreme içgüdüsü olarak tanımladığı bu tahakküm ile üreme dışı yaşanan tüm aşk ve cinsel eylemi bekasına tehdit olarak görüp engelliyor.

Cinselliği, doğanın kendini gerçekleştirmesi olarak anladığımızda, günümüz toplumsallığının kültürel ve cinsel ilişkide bireylerden beklediği sadakat, bireyin kendi doğasını gerçekleştirmesine tezat oluşturur. Asıl sadakat bireyin kendi doğasına olan sorumluluğudur, ona konmuş her türlü kültürel engelleyiciler sadakatsizlik öğeleridir.

Cinsellik canlılığın ve yaşamın temeli olmakla birlikte, yaşamın temel eylemi olma baglamından çıkarılmış, onun üzerinde ve sonradan kurulmuş

süreçlerin denetimine sokulmuş, tüm kültürel alanlarda değerden yoksun bırakılmıştır.

Yaşamak eğer ölümse, yaşadığımız her an ölüme yaklaşırız, bir anlamda yeniden canlanmaya da... Aşkın bağlanmayı, seksin özgür olmayı, aşkın sözü seksin geçiciliğini dikte eden toplumlarda aşk ve seks ne ayrılabildi ne de ahenkli bir birliktelik sağlayabildi. Aşk kavramı bizi mutlaka başka bir şeye yöneltmektedir. Aşkın bu nesnesi onun arzuladığı, eksikliğini duyduğu şey midir? Ötekine ulaşma arzusu, eksiklik olarak tariflenir birçok felsefi ve psikolojik akımda. Fakat ötekine ulaşma arzusu pekâlâ da burada ve şimdi olandan alınan hazzı ve neşeyi gösterip, arzunun bir eksiklikten değil, doluluktan, doygunluktan kaynaklandığını da tarifleyebilir. Zira kendi mutlu olmayan ötekine mutluluk veremez

Aşk karşısındakini zenginleştirir, yeteneklerini açığa çıkarır. En çok da aşkta kalanı zenginleştirir. Ötekinde kendini kaybetmekten ziyade ötekinde kendini görme, bir tür aynalanma ve ayna tutma halidir. Öznenin kendini bulduğu yerdir aşk. Özgürlükte kendini bulan âşık, hem kendi hem ötekidir. Görme halidir aşk, başkalarını etkileme, ötekinin bilincini yoğurma, yeniden yaratma çabasıdır. Hem kendi hem öteki hem ötekiyle kendi arasında ahenkli bir dans ediştir. Kendini yeniden yeniden gerçekleştirme girişimidir. Aşk bir başkaldırı ve uyumsuzluk içerir. Fakat bu başkaldırı ve uyumsuzluk serserilikten, kör gözlülükten değil, içinde bulunduğu tarihsel ve toplumsal yaşam koşullarının sınırlama ve baskılarından kaynaklanır.

Don Juan'ın kadından kadına gitmesi niye aşk yokluğundan olsun ki? Eksiksiz aşkı arayan, doymak bilmeyen bir çapkın olarak düşünmemek de mümkün. Her kadını sevmediği, tutkusunu her seferinde yinelemediği ne malum? Lale gibi iki ay çiçek verip, soğukta yeni bahara demleniyor, her seferinde aşkı, tutkuyu, cinselliği yineleyip derinleştiriyor olabilir pekâlâ. Bütün kadınlar onun kendisinde gerçek aşkı bulmasını ve durmasını arzuluyor. Oysa gerçek aşkın durasız olduğu bir yanılsamadır. Biricik olma arzusuyla bu hayal edilebilir elbet. Peki biricik olmak zaman sınırlı mıdır? 30 yıl değil de üç saat bu duyguyu yaşamak biricik olmayı dıştalar mı? Neden her aşk süresine bakılmaksızın biricik

© OKTAY BİNGÖL

olmasın? Sonuç değil de süreç neden değerli olmasın? Durasız aşk belki de engellerle karşılaşınca vuku buluyor. Ben buna "ukte" demeyi tercih ediyorum. Yaşanmamış, ulaşılmazlık taşıyan ki Platonvari bir durum bu da.
Don juan'ın insana anımsattığı şey değersizleştirilmesine neden oluyor belki. Aynı zamanda coşkuyu, tutkuyu, sınırları zorlayarak ama kendi sınırlarını yani ölümlü olduğu bilgisini göstererek bu kadar vazgeçilemiyor, bin türlü sanat eserinde yer buluyor. Sanat da insana geçiciliğini anımsatan ve hemen inkâr edermiş gibi yapmasını sağlayan, nihayetinde ölümlülüğü kabul ettiğini gösteren bir edim. Aynı zamanda hem tek olduğunu hem geçici olduğunu bilen Don Juan'ın aşkı, buradan bakınca cömert aşktır. Don Juan için ask, ölmek ve yeniden doğmaktır, Adonis gibi.
Hayatın geçiciliğini yadsıyan, ölümsüzlük hayaliyle kavrulanların Don Juan'ın cezalandırılmasını istemeleri anlaşılır bir şey. Onların tüm öğretilerini çürüten, çeşitliliği gösteren, anlık olanın mümkün ve kabul edilebilir olduğunu, dahası sonlu yaşamı gözüne gözüne sokan bir bilge. Dolayısıyla tehdit edici. Bir yanıyla imkânların sınırsızlığını, çeşitliliğini gösteriyor, diğer yanıyla bu imkânların sahte görüntüler olduğunu anımsatıyor. Hayata katlanmak için büyülü nesnelere ihtiyacımız var. Herkes gerçeği bu denli görebilecek kadar cesur değil
Yaşamın çeşitliliği ve anlık olanı küçümsemek kimin işine yarar ki; yaşam dediğimiz de eninde sonunda göz açıp kapayıncaya kadar geçen bir an.
Biz yok olacağız ama soyumuz devam etsin pazarlığını istemez Don Juan. Güvenliği, huzur vaadini, soyun devamı üzerinden kurulan ölümsüzlük hayalini arzulamaz. Geçici, sınırlı varoluşunu bu hayal için feda etmez. Arzuladığı kadının bizzat kendisidir, ona evlat verecek, huzur getirecek nesne değil. Dolayısıyla kadın birey olarak değer görür onun gözünde. Biricik olur bir süreliğine...
Birçoklarına göre Don Juan için şıpsevdi sıfatı biçilmis kaftandır. Velev ki öyle olsun...
Her şıpsevdi için aynı şey söylenemez kuşkusuz ancak bana kalırsa Don Juan kişiyi an'a çağırması, an'ın biricikliğini ve geçiciliğini anımsatması ve geçiciliğin farkında olarak bundan tat almayı öğretmesiyle gerçekçi ve sarsıcı bir figür. İnsanın imkânlarını, sınırlarını, arzularını sorgulatıyor. Bunu yaparken de hayata katlanabilmeyi sağlayan en büyülü durumu, aşkı ve seksi kullanıyor.

Figen ABACI

Don Juan olmak

Psikodinamik açıdan Don Juan'ı analiz ettiğimizde pek de şiirlerdeki sempatik yüze ulaşamıyoruz. (...) Kendinden çıkamayanın ötekine varmasını bekleyemeyiz ama Don Juan'lar bu varışın fantezisi peşinde daha pek çok ilişkiye yelken açacaklardır.

Farklı efsanelerde adı geçen ve ayrıca pek çok kurgusal yapıtın karakteri olarak karşımıza çıkan Don Juan'ların ortak özellikleri deyim yerindeyse zamparalıklarıdır. Bilinen en yaygın efsaneye göre Don Juan, soylu bir ailenin genç kızının peşine düşer ve sonunda kızı elde eder; bu arada kızın babasını da öldürür. Öldürdüğü adamın mezarına giderek onu yemeğe davet eder, yemeğe babanın heykeli gelir, Don Juan ile tokalaşırken onu cehennemin derinliklerine çeker. Edebiyat eseri olarak da bilinen ilk Don Juan hikâyesi Tirso de Molina'ya ait olan ve 1600'lerin başlarında yayımlanmış olan "Sevil Aldatıcısı ve Taştan Heykel"dir. Molina bu hikâyesinde Don Juan'ı kadınları evlilik vaadiyle kandırarak birlikte olan ve sonra ortada bırakarak yeni kadınlara yelken açan bir karakter olarak anlatır.

Efsanelerin ve yazılmış yapıtların bir kısmında Don Juan karşımıza kadınları sadece cinsel anlamda birlikte olmak için kullanan biri olarak çıkarken, bir kısmında ise kadınlara gerçekten âşık olup onlarla birlikte olduktan sonra aşkının bitmesiyle yeni aşkların peşine düşen biri olarak çıkar. Karşı cinsle uzun süreli kalıcı ilişki kuramama ve ilişkileri hızla tüketip başka kişilere yönelme halinin edebiyata konu olması sonucu ortaya çıkan Don Juan tiplemesi psikanalist Wilhelm Reich'ın tanımladığı sendromal durumun da adı olmuştur. Don Juan Sendromu olan kişi, karşı cinsle ilişkisinde başlangıçta sadece onu cinsel olarak elde etme amacı ve heyecanı taşırken, amacına ulaşması zorlaştıkça cinsel amaç ve heyecan yerini romantik aşka bırakır. Karşı cinsle birlikte olur olmaz ise tutkunun yerini hızla ilgisizlik, ilişkiyi değersizleştirme hatta tiksinmeye varan duygular alır. Don Juan Sendromu olan kişi karşı cinse karşı derin hisler besleyemez; bu nedenle, hızla başlayan ilişki aynı hızla yok olur. Arkadaş sohbetlerinde övünç kaynağı olarak anlatılan, başlamasıyla biten ilişkilerin uzun listesi, aslında yokluk listesi, gerçek ve derin ilişkiye duyulan hasetin somut kanıtı gibi sunulmaktadır.

Psikanalitik bakışta olumsuz yükleri olan "şıpsevdi", "çapkın", "zampara" ve hatta "Don Juan" ifadelerinin toplumsal söylemde ve sanatsal yapıtta ele alınış biçiminde bir sempati yükü, özenilesi bir hal vardır; çocuklar için kullanılan "yaramaz" ifadesinin içinde barındırdığı olumsuzluk kadar sempati kazandıran anlam yüküne benzer bir haldir bu. Etik olarak kabul edilebilir sınıra daha yakın duranlar, yani toplumsal kurallara uygun hale getirerek bu tarz ilişki yaşamayı becerenler olumsuzlanmamaktadır. Ayrıca sınırı fazla delmeden sınırı zorlamaya cesaret gösterene duyulan gizli hayranlık, "erkek dediğin çapkın olur" temasının ağırlık kazandığı toplumlarda zamparalık olumlu anlamlar taşımakta, toplum tarafından hoşgörülmektedir.

Orhan Veli Kanık'ın "Şanolu Şiir"ini kimsenin yargılayarak okuduğunu sanmıyorum, bir sevgili yanı başında içerken diğeri şanoda şarkı söylerken, birinin yeri başka ötekinin yeri başkayken...

Kadehlerin biri gelir, biri gider,
Mezeler çeşit çeşit;
Bir sevdiğim şanoda şarkı söyler;
Biri yanı başımda;
İçer içer, ötekini kıskanır.
Kıskanma, güzelim, kıskanma;
Senin yerin başka,
Onun yeri başka.

Melih Cevdet Anday'ın "Sevda Rüzgârı"nda sevdalara çok derin anlamlar yüklemeden "bu sadece bir sevda rüzgârı a dostlar" çağrısına kulak verip rüzgâr hafifliğinde sevdaları da yargılamadık...

adehlerin biri gelir, biri gider,
lezeler çeşit çeşit;
ir sevdiğim şanoda şarkı söyler;
iri yanı başımda;
er içer, ötekini kıskanır.
skanma, güzelim, kıskanma;
enin yerin başka,
nun yeri başka.
Anneyle erk
dönemdeki ilişkile
bütün hay
boyu kadınla
kurduklar
ilişkilerine re
vere
k
patol
ve has
ca
sidde
güçlü bir
et
gelebi
erken
oral ket
bi
sa
yüzünde
cinsel b
bir gör
kaybola
hep geri a
bir şey ol
yaşayabili
cilveli anne im
zamanla
heyecanı
bile
pekiştiri
heyecanın
kopuşunu
Bu er
kadına du
cinse
ilk de
cilvel
ilişk
böyle
olan

Amanın bana bir hal oldu
Bir hal oldu a dostlar
Amanın beni bir rüzgâr aldı
A dostlar bir rüzgâr aldı
Bu rüzgâr ne rüzgârı
Amanın sevda rüzgârı
Sevda rüzgârı a dostlar

Ayrıca Oktay Rifat'ın "İstanbul Türküsü"nde her dem sevdalı için sevgiliyi bahane eden ruh haline de yabancılık yaşamadık...

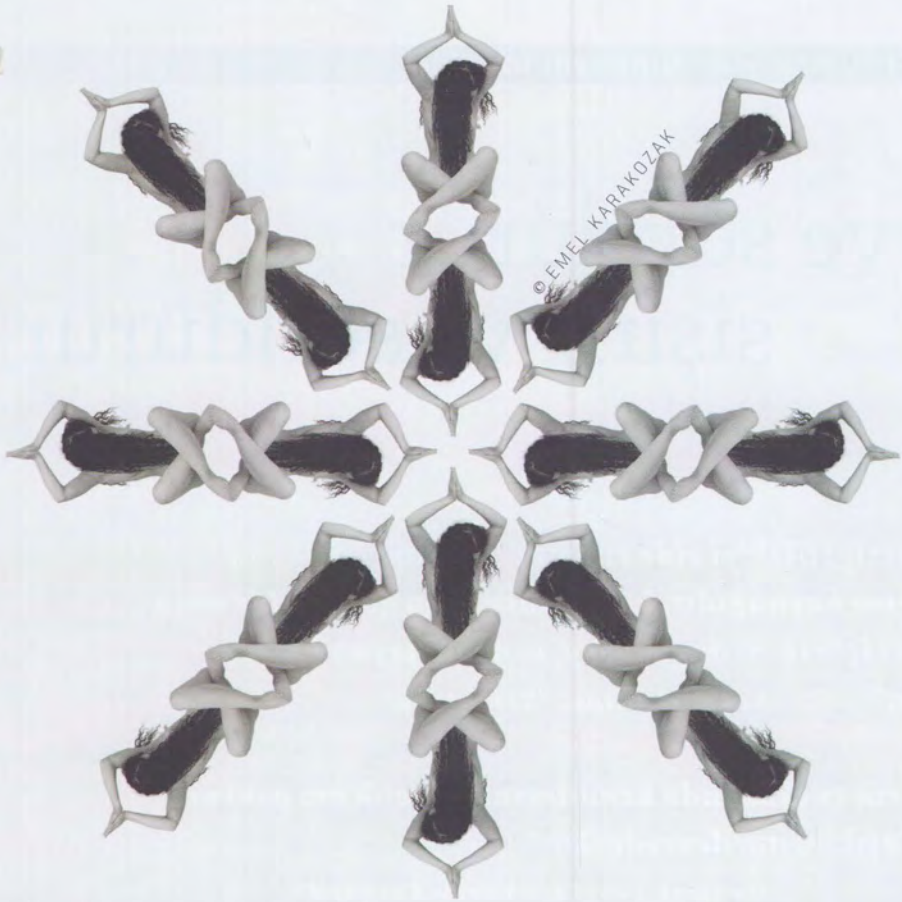
Kasımpaşa kıyıları tersane
Bir kız sevdim alimallah bir tane
Her dem sevdalıya kız mız bahane
Top çiçeğim deste gülüm
Canım İstanbullum
Aman aman bahane

Gittim baktım şıkır şıkır Balıkpazarı
Üç tek attım sarhoş oldum ayaküzeri
Üç doluya üç tanecik badem şekeri
Top çiçeğim deste gülüm
Canım İstanbullum
*Aman aman badem şeker*i

Wilhelm Reich'ın tanımladığı Don Juan Sendromunu kişilik özelliklerinden ayrı, ruhsal altyapının diğer özelliklerinden bağımsız bir durum olarak değerlendiremeyiz. Don Juan'lık haline yakından baktığımızda, karşı cinsle ilişkideki nesne sürekliliğinde sorun yaşandığından söz edebiliriz. Hangi psikanalitik teori açısından yorumlarsak yorumlayalım, karşı cinsle ilişki kurabilme ve sürdürebilme kapasitesi

© EMEL KARAKOZAK

kişinin ruhsal altyapı açısından bütünleştiğine yani sağlıklılığa gönderme yapar. Nesne ilişkileri kuramı ilksel bedensel haz verici uyarılmaların erişkin erotik arzuya dönüşümü ve karşı cinsle süreğen ilişki kurabilme becerisinin rengini preödipal süreçte anne-bebek ilişkisinin ödipe yansıma şeklinin belirlediğini söyler. Nesne ilişkileri kuramcısı Kernberg "Aşk İlişkileri" adlı kitabında sağlıklı erişkin çift ilişki kurabilme kapasitesini şu sözlerle anlatmıştır:

"Yetişkin cinsel aşk erotik arzuyu özel bir kişiyle yaşanan bir ilişkiye yayar; burada sadece geçmişten taşınan bilinçdışı ilişkilerin ve çift olarak gelecek hayata iletilen bilinçli beklentilerin canlandırılması birleşik bir ego idealinin canlandırılmasıyla bütünleşmiştir. Yetişkin cinsel aşk cinsellik, duygular ve değerler âleminde bir bağlanma demektir."

Oysa konumuz olan Don Juan'larda Kernberg'in tanımladığı nesne ilişkilerinde süreksizlik yaşayan narsistik patoloji vardır. Bu patolojinin derinliği, ilişkilerde yaşanan sorunların ve umutsuzluğun da derinliğini oluşturur. Narsistik dönem patolojisi olanların karşı cinsle ilişkisi preödipal yıkıcı, saldırgan özellikler taşır. Kernberg "Aşk İlişkileri"nde narsistik ağır patolojisi olanlarda çift ilişkisinde yaşanan süreksizlik ve daldan dala atlama sürecinin dinamiklerini şöyle anlatmakta:

"Anneyle erken dönemdeki ilişkileri bütün hayat boyu kadınlarla kurdukları ilişkilerine renk veren erkeklerde, kadınlar karşısındaki patolojik nefret ve haset, ödipal çatışmaları şiddetlendiren güçlü bir bilinçdışı etken haline gelebilir. Erkekler, erken dönemdeki oral ketlenmelerin bir tür cinsel saldırganlığa dönüşmesi yüzünden, anneyi cinsel bakımdan bir görünüp bir kaybolan; ama hep geri duran bir şey olarak yaşayabilir. Bu cilveli anne imgesi zamanla cinsel heyecanın saldırgan bileşenlerini pekiştirir ve erotik heyecanın sevgiden kopuşunu destekler. Bu erkekler bir kadına duydukları cinsel arzuyu ilk dönemdeki cilveli anneyle ilişkilerinin tekrarı olarak yaşar ve böylelikle bilinçdışı olarak arzulanan kadından nefret eder."

Daha hafif narsistik patolojilerde ise yine benzer dinamikler işlerken, ilişkinin başında arzu duyulana nefret yoktur, arzu duyulanın çekiciliği başlangıçta korkulan değil heyecan yaratan, idealize edilen, narsistik benin hayranlık duyulan uzantısı gibi yaşanan bir özellik taşır. İlişkiyi yeşertmek adına bir savunma gibidir bu idealizasyon. Ama her narsistik savunma gibi yaşamsal deneyim şişik fanteziyi söndürür, cinsel deneyimle birlikte karşı cins hızla gözden düşer; ve yeni ilişkilerde "değerli-ideal" kendini arama süreci tekrar başlar. Psikodinamik açıdan Don Juan'ı analiz ettiğimizde pek de şiirlerdeki sempatik yüze ulaşamıyoruz. Don Juan'lar ilişki kurma kapasitesindeki hiçliğin yansımasını çokluk olarak yaşamaktadır. Kendinden çıkamayanın ötekine varmasını bekleyemeyiz ama Don Juan'lar bu varışın fantezisi peşinde daha pek çok ilişkiye yelken açacaklardır.

Şişirir ve söndürür şişirir ve söndürür

"Hiç kimse hak ettiği ilişkiyi elde edemez. Bu kimi için sonu gelmez bir içerleme kaynağıdır, kimi içinse sonu gelmez bir arzu kaynağı. Kimileri içinse en önemli şey, sonu olmayan bir şey bulmuş olmaktır." **Adam Phillips, "Tekeşlilik"**

"Bencil sevgililerin tutkusunda kendilerine yönelik acı yoktur. Onlar paylarını âşıklarına devrederler."

Mehmet Eroğlu, "Yürek Sürgünü"

"Aşk, aşk demek aslında ben, ben demektir."

Mehmet Eroğlu, "Düş Kırgınları"

© OKTAY BİNGÖL

Her şıpsevdi âşığı çok kısa zamanda terk edilmeyi tadacaktır!
(...) Şıpsevdi, âşıklarının imgeleriyle balon gibi oynar.
(...) Sevgisinin gelecek zamanı kısa, nesnesi değişkendir.

*

Şıpsevdinin popüler adları: Don Juan, Vampir Kazanova, Issız Adam, "ayran gönüllü", "maymun iştahlı", gelgeç, uçarı, vefasız, "isterik".

*

Şıpsevdinin sevdiği İngilizce sözcükler:
-Verve: Heves, güçlü bir imrenme ya da ilgi duygusu ("Bir hevestim senin için, keşke sev(ebil)seydin beni!").
-Thrill: Heyecan, titreme ("Just For a Thrill" –Ray Charles).
-Crush: Göz kamaştırıcı, kör edici bir güzellik ("I've Got a Crush on You – Gershwins), büyülenme.

*

Şıpsevdi büyük öykücüdür ya da şair, romancı, masalcı . . . Her neyse sonuçta büyük kurgucudur, hem de tez elden, anında, şipşak.

*

Şıpsevdi: Romantik spekülatör, hayal taciri, usta sörfçü, "büyük mastürbatör", yapboz uzmanı, "tek tekçi" ("one night stand bar" & "shut" culture),

*

Şıpsevdi iflah olmaz bir iyimser gibi görünür ama aslında insan ilişkileri konusunda derin bir karamsarlığı, umutsuzluğu vardır. İnsanlara güvenemez ve bağlanamaz. Ağzında ilk aşklarından kalmış süt yanığı izleri vardır da kimse bilmez!

*

Şıpsevdi âşıklarına değil âşık olmaya âşıktır. Kısa ömürlü ("ephemeral") maceralar peşindedir ("kısa ve acısız"). Uzun ömürlü sevdalar ona göre değildir, daldan dala atlayarak çiçek çiçek dolaşır. Âşıkları onun için birer özne değil de arzu nesnesidirler; işlevlerini yerine getirir, arzusunu geçici olarak doyurur ve atılırlar!

*

Şıpsevdi sevimli bir "bin bir surattır. Her âşık oluşunda "başka biri" olur ve foyası açığa çıkmadan sahne değiştirir.

*

Şıpsevdinin "kanka"ları: İnternet sörfçüleri, alışveriş düşkünleri, maceracı denizciler, her beğendiği şeye sahip olmak isteyen "tüketici"ler ("Mallmaniacs"), laf cambazları, histerikler, bağlanma özürlü "ıssız insan"lar, illüzyonistler, "Otisabi".

*

Şıpsevdinin sevdası çocuksu ve narsisistiktir, "ben-merkezli"dir. Ya âşığı? O sadece bir "konu mankeni"dir!

*

Her şıpsevdi âşığı çok kısa zamanda terk edilmeyi tadacaktır! ("O ayaklarımı yerden kesip beni göklere çıkardı ve sonra . . .)

*

Şıpsevdinin bilinçdışının kuytularında karşı cinse yönelik kıskançlık, hiddet, güvensizlik duyguları ve yoğun korkular (yutulma, tutsak edilme, terk edilme, önemsenmeme) egemendir. Çocukluğunda güvenle bağlanacağı birini bulamamış, incinmiş ve ihmal edilmiştir. Yakınlaşıp bağlandıkça terk edilme korkuları artar ve gereğini yapar!

*

Şıpsevdi hep temize çeker ("Ben sende tüm aşklarımı temize çektim"). Bu bir günah çıkarma ya da kefaret operasyonudur da. Önceki âşıkların alacakları abartılı bir biçimde yeni âşığa ödenir, geçici bir süre için olsa da. O geriye bakmaz, tarih özürlüdür. Arkasında yıkılmış ruhlar bırakır ama empati özürlüdür ve onların acılarını umursamaz. Aşk oyunu eğlenceli bir şeydir ve her oyun biter! Yenisine başlamaktansa yas tutmayı ve trajik yaşantıları hiç anlamaz.

*

Şıpsevdi güzelliğe, güce, şöhret ya da zenginliklere âşık olur. Kolay idealize eder, çabuk sıradanlaştırıp vazgeçer. Âşığının kişiliğiyle, içsel gerçekleriyle ilgilenecek ve abartılara değil de gerçek niteliklere değer verecek içsel özgürlüğü ve olgunluğu yoktur.

*

Şıpsevdi, âşıklarının imgeleriyle balon gibi oynar: Şişirir ve söndürür, şişirir ve. . . Sevgisinin gelecek zamanı kısa, nesnesi değişkendir.

Yeşim DORMAN

Bahar yağmuru Şıp şıp şıp

Keşke hepsi tek bir adamda toplansaydı. Emre gibi içli, Alp gibi ateşli, Hasan gibi doğal, Kemal gibi varlıklı, Yusuf gibi bonkör, Batu gibi muzip... Yok yok o zaman da dünden kalma pilavla yapılmış ezogelin çorbasına dönerdi erkekler. Böyle daha iyi. Hepsinin tadı başka. (...) Teneke çatıya nasıl da güzel damlıyor yağmur şıp şıp şıp...

© MÜŞERREF SÜNDÜS

Hayır, tuvalet sorunumuz yok, yine de derhal alınmasını istiyorum. Evet seviyordum ama o üç ay evveldi. Şimdi her hareketi batıyor. Sabahtan akşama kadar şizofrenler gibi yalanıyor. Ne zaman baksam dili tüylerinde, durmadan orasını burasını yalıyor. Çok sinir bozucu. Hanımefendi ben de biliyorum onun canlı olduğunu ama nihayetinde ben de insanım! Ve bu hayvan sizin malınız, diyelim defolu çıktı. İade hakkım yok mu? Beni tüketiciler derneğine gitmek zorunda bırakmayın lütfen. Geçen gün sen tak tırnağını dantel örtüye, üstündekilerle beraber küt aşağıya... Ben size kırılan kristallerimin fiyatlarından bahsetmiyorum dikkat ederseniz. Çünkü eninde sonunda o bir hayvan ve hayvanlığını yapacaktır. Lütfen gelip alsın o esmer çocuk bunu. Para filan istemiyorum. Aldığım oyuncaklar ile hiç oynamadı zaten, onlar da benden yeni sahiplerine armağan olsun. Yani ne bileyim frekansımız tutmadı... Önümüzdeki hafta olmaz, Bodrum'a gidiyorum, bugün... Evet bir gün daha dayanamayacağım. Mamasını getiren o esmer çocuk var ya, o gelip alsın hemen. Vallahi ya bir saat içinde gelip alırsınız bu tüylü şeyi ya da ben onu paspasın üzerine bırakmayı bilirim. Anlatabildim mi? İyi günler.

Sinir kadın! Kedisi gibi o da mıymıntı... Alışırsınız zamanla diyor. Ayol nesine alışacağım? Sevgili mi bu? Gel biraz oynayalım desen gelmez. Yok efendim asilmiş de, kıymetli canı isterse gelirmiş de... Bal gibi de aptal bu kediler ayol!! Bakma bana öyle kindar kindar. Gidiyorsun küçükhanım, kaldır kıçını... Başka bir yuvada yalanırsın artık... Senin tüylerin yüzünden üç aydır siyah pantolon giyemez oldum... Yok efendim Emre Bey kedi severmiş, üstelik bir de kedi gibi kadın severmiş... Saçlarımı bile bu iğrenç hayvanın rengine boyattım. Resmen sarman oldum ikinizin yüzünden! Tırmıklama koltuğumu! Gece koynunda mırıl mırıl yatan sarışın kadın istermiş, dışarda vahşi, yatakta uysal sarman... Terli avuçlarıyla saçlarımı saatlerce okşayışı yok muydu? Şeytan diyordu fırla

yataktan, banyoya koş... Üç koca ay nasıl dayandım bu işkenceye? Küllü platin midir ne lanetse bu rengi değiştirmeliyim hemen... Emre Bey romantik kadın seviyor diye aldığım o fırfırlı dantel bluzları da çöpe atacağım. Nuh Nebi'den kalma incili kokoşlar gibi gezdim onca zaman... Ama Alp öyle mi ya? Oyunbaz, neşeli, sportmen... Spor merkezinde onu görür görmez işte aradığım adam bu dedim... Hayatımda hiçbir erkek beni onun kadar mutlu etmedi. Öperken bir bakıyorsun pilatese başlamış. Ne zaman aldın o enerjiyi? Nasıl çıktın o yataktan, ne zaman taktın o prezervatifi de döndün yatağa? Boşuna fitness koçu olmamış!! Köpekleri de çok seviyormuş. Oyunbaz bir terrier alsam, bu onu çok mutlu eder. Halının üzerinde oynasınlar baba oğul gibi. Keşke romantik Emre Bey tıraş takımlarını toplarken kedisini de kolunun altına sıkıştırsaydım. Sabahları köpeği gezdirme bahanesiyle Alp'le yürüyüş de yaparız. Zımba gibi uyan, giy eşofmanları, tak köpeğin tasmasını, doğru parka. Dön gel al duşunu, fişek gibi işe git. İşte çağdaş modern aşk budur... Neydi o ya? Emre Bey romans seviyor diye kedi gibi kolunun altına girip müzikal seyretmeler, omzuna yatıp iç geçirip tavana bakmalar... Bütün bir kışı felçliler gibi battaniye altında geçirdik! Ergen kızlar gibi burnunu çeke çeke ağlayan bir erkeğe nasıl saygı duyarım ya! Elinde konyak kadehi saatlerce sus, mum ışığında iç bayıltan kasvetli müzikler dinle... Benim ritmim bu değil ki! Benim ritmim canlı, atak ve azıcık huysuz bir kadın ritmi. Aceleci, yatağa kadar gitmeyi beklemeden kapının önünde sevişen bir kadınım ben. Yudum yudum konyak içeceğime buz gibi biraları şişeden götürüyoruz ya Alp'le nasıl hoşuma gidiyor! Duvarın üzerinde oturmalar, açık saçık konuşmalar... Şu saçları da ateş kırmızısına boyatıp biraz kısaltayım, birkaç spor şortu, yürüyüş taytı filan alayım, tam Alp'in istediği kadın olacağım... Köpeğin adını Speedy Gonzales koyarım. Hah şöyle, kanım akmaya başladı damarlarımda... Yaşadığımı hissediyorum. Sanki oksijen çadırındaydım üç aydır... Yağmur da başladı... Bir an önce şunu gelip alsalar, yoksa işe geç kalacağım... İnşallah yine o esmer oğlan gelir. Şapşal ama doğal bir hali var... Üzerinden düşen pis bir pantolon, saçlar karmakarışık.. Ağzında sürekli yanan bir sigara... Hem şapşal hem de vahşi bir hal var bu çocukta...

-Selam, hatırladım tabii. Sen kediye mama getiren delikanlısın. Neydi adın? Hasan. Rahmetli dedemin adı.. Vallahi, ben Hasan adını çok severim, herkes démodé bulur ama ben severim. İşte orada, en sevdiğim koltuğun üzerinde yalanıyor. Gir gir, çıkarma ayakkabılarını. Kızım bak abi seni attaya götürecek! Sen bütün hayvanlara böyle şefkatli misin? Hayret ya! Bana hiç yapmadığı nazları yapıyor sana... Şunun göbek açışına bak... Ama sen de hayvanların dilinden anlıyorsun belli ki, çok tatlı okşuyorsun Nazlım'ı... Bak şu yosmaya, hiç tırnaklarını çıkarmıyor sana... Benim kollarım façacılarınkine döndü. Evet haklısın, hayvanlar kimin kendisini sevdiğini bilir. Kadınlar da öyle... Gülme, gerçekten öyle... Hasan sen en çok hangi hayvanı seversin? Papağan mı? Ev için biraz fazla büyük değil mi? Aslan Hasan, yaşasın Fenerbahçe! İlahi, bunları mı ezberlettin? Çok şeker... Nasıl akıllı oluyorlar değil mi? Sizin dükkândaki kaça? Gerçekten mi? Hem de Afrika papağanı? Gagası çok mu kuvvetli? O müşteri de parmağını sokmasaydı kafesten içeri... Şimdi teknolojilerle dikivermişlerdir parmağı yerine, üzülme. Renkleri nasıl? Gri mi sadece? Gri ve maviye bayılırım. İnsana özgürlük hissi veriyor. Hiçbir kuralı takmadan uçup gitmek, nereye konacağını düşünmeden sadece uçmak... Hep uçmak... Hayır şair değilim, gerçi birkaç denemem oldu ama... Sen hiç uçup gitmek istemez misin Hasan? Benim de kanadım yok ama sadece kanatla mı uçulur? Uçmayı düşlemek de var değil mi? Zamanın dar olmasa kuşlardan konuşurduk biraz daha... Uğrarım dükkâna, çok merak ettim o Afrikalıyı... Güle güle... Bye bye Nazlım..

Her şeyi bırakıp Hasan'la köye yerleşmek var. Giy bir şalvar, ineklere ot yol. Tertemiz havada bayırlardan aşağıya yuvarlan. Çocuk doğur. Ah! Hem de bir sürü çocuk! İçimi kuruttu bu şehirli erkekler! Hasan'a benzeyen çocuklarla dolsun evin içi. Kolundan çıkar at saati, at çöpe şu kremleri, fondötenleri, saç boyalarını... Sentetik ne varsa çıkar at hayatından... Unut içkiyi, barları, pilatesi ve hormon haplarını. Papağanı ol kocanın. Aslan Hasan, yaşasın Fenerbahçe olsun bütün hayatın. Olmadı da şimdiye kadar ne oldu? Arkasından seslensem mi acaba? Ama ya ayakları kokuyorsa? Bir yaştan sonra da hijyen öğrenilmez... Bunun akrabaları da çok olur, Allah bilir anası da benden iki yaş büyüktür...

Keşke hepsi tek bir adamda toplansaydı. Emre gibi içli, Alp gibi ateşli, Hasan gibi doğal, Kemal gibi varlıklı, Yusuf gibi bonkör, Batu gibi muzip... Yok yok o zaman da dünden kalma pilavla yapılmış ezogelin çorbasına dönerdi erkekler. Böyle daha iyi. Hepsinin tadı başka. Her mevsimin huyu başka. Yaz yazlığını yapacak, kış kışlığını.. Güneş açmaya başladı. Bahar havası en sevdiğim! Değişiveriyor ansızın. Hem yağmur yağıyor hem güneş parlıyor bulutların arasından. Teneke çatıya nasıl da güzel damlıyor yağmur şıp şıp şıp... Bu sese bayılıyorum.

Cengiz GÜLEÇ

Şıpsevdiler neden aşk acısı çekmezler ve konformist olurlar?

© MÜŞERREF SÜNDÜS

Her toplumda uydumcu şıpsevdiler ile uymazcı devrimcilerin varlığı hem yararlı hem de tehlikelidir.

Başlıktaki soruya şıpınişi bir cevap gelecektir: Şıpsevdiler âşık olmazlar çünkü onlar rahatlarına çok düşkündürler.

Acaba bu cevaplar ne derecede doğrudur?

Yeşim Dorman'ın kaleminden çıkan öyküye baktığımızda, öyküdeki uçarı kadının aşk ilişkilerinin sonlanmasından ötürü derin bir yürek acısı çekmediğini anlıyoruz. Ancak sevgili seçerken içtenlikli duygularını da inkâr edemeyiz. Seçimlerini kendine meşru kılmak üzere yürüttüğü akla uzak da olsak, sempati duyabilir birçoğumuz.

Öte yandan derin "aşk acısı" çekenlerin ne derecede sağlıklı bir sevgi ilişkileri yaşadıkları da sorgulanmalıdır. Doğrusu ben "aşk acısı" çeken ve bunu uzatan hatta kronikleştiren maşukların, sevgi ilişkilerinde ciddi bir sorun olduğunu düşünürüm. Tutkulu duygusal ilişkiler yaşarken bir nedenle terk edilen âşıkların yaşadıkları acının, kimi zaman ciddi depresyon düzeyine varmış bile olsa, gerçekte aşırı sahiplenme ve mülkiyetçilikle ilişkili olduğunu gözlemlemişimdir. Bu tespitimi şöyle açıklayabilirim:

Bizim dışımızdaki hiçbir nesne ve insan gerçek anlamda bizim değildir. Her şeye geçici olmak koşuluyla sahip olabiliriz ama tümüyle kendi mülkiyetimize mal edemeyiz. Aşırı sahiplenme arzumuz nesneleri ve kişileri elde avuçta tutmaya, onlara sıkı sıkıya bağlanmaya yöneltir. Aşırı sahipleniciliğin yaratacağı sıkıntıyı ancak bizi aşırı "sevgisinden" ötürü kıskanan ve neredeyse kendi malı gibi gören bir sevgili ile yaşamak durumunda kaldığımızda anlarız. Ne kadar çok sahiplenirsek paradoksal bir biçimde o kişiyi o kadar kaybetme riski ile karşı karşıya kalırız. Aşırı sahiplenici bir kişiyle yaşamak, bir süre narsisistik arzularımızı doyurabilir ama zamanla boğucu bir hale gelmesi kaçınılmazdır. Sahiplenici sevgi gerçek sevgi değildir. Sahiplenirken değişimi engellemeye çalışırız. Her şeyi olduğu gibi korumaya çalışırken son derece yavan ve yapay bir hayat kurarız. Zamanımızı ve enerjimizi sevmekten çok sevilmeye yöneltiriz. Aşırı sahiplenme tutumunun altında kişinin kendine olan güvensizliği yatar. Özsaygı ve özsevgi gibi benlik ihtiyaçları dış kaynaklardan elde edilmeye çalışıldıkça, o kaynaklara bağımlılık daha da artar. Üstelik bu ihtiyacı bir süreliğine karşılayan kişi ya da nesneyi daraltıp bunaltarak uzaklaşmasına neden olunur.

Benlik değerimizi sahip olduklarımız üzerinden inşa etmeye eğitildiğimiz için sahip olduklarımız ve "mülk"lerimiz ne kadar çoğalırsa kendimizi daha değerli ve saygın görme eğilimi içinde yaşarız. Sahiplendiğimiz şey bize sahip olur ve bir yük olarak sırtımıza biner. Aşırı mülkiyetçi bir duyguyla sahiplendiğimiz şeyi tahrip etmekle kalmaz kendi benliğimizi de hırpalarız.

Bu eğilimleri nedeniyle acı çeken hastalarıma genellikle aşağıdaki İran masalını anlatırım:

"Doğu ülkelerinden bir kralın dünyada her şeyden çok sevdiği, büyüleyici bir karısı varmış. Onun güzelliği hayatını aydınlatırmış. Her an onunla birlikte olmak istermiş. Fakat bir gün karısı aniden ölmüş. Kral büyük bir acı içinde yapayalnız kalmış. 'Ölüm onun güzelliklerinden yaşamı almış olsa bile asla onu terk etmeyeceğim' diye düşünmüş. Karısını cam bir lahit içinde sarayın içinde en büyük odaya yerleştirmiş ve yanına da yatağını koymuş. Ölmüş karısına olan bu yakınlık onun tek mutluluğu ve huzuruymuş.

"O yıl çok sıcak bir yaz yaşanıyormuş. Sarayın serinliğine rağmen karısının vücudu yavaş yavaş bozulmaya başlamış. Güzel yüzünün rengi değişmiş ve günbegün şişmiş. Büyük sevgisi yüzünden kral bunun farkına varmamış. Bir süre sonra çürümenin kötü kokusu bütün odayı kaplamış. Hiçbir uşak kapıdan içeri burnunu bile uzatamıyormuş. Kral da sonunda, ağırlaşan vicdanıyla yatağını başka odaya taşımış. Bütün pencereler açık olmasına rağmen faninin kokusu onu takip etmiş. Hiçbir gülyağı bu kokuyu bastıracak güçte değilmiş. Bütün hizmetkârları ve dostları kralı terk etmiş.

"Sonunda kral bilincini kaybetmiş. Hekim, sağlığına kavuşturmak için onu muhteşem bir bahçeye getirmiş. Kral kendisine geldiğinde, taze bir esinti hissetmiş. Çiçeklerin kokusu yavaş yavaş duyularını uyandırmış. Birkaç gün sonra sağlığına kavuşmuş. Dalgın bir şekilde güle bakmış ve birden karısının sağlığında ne kadar güzel olduğunu ve cesedinin günden güne ne kadar kötü hale geldiğini hatırlamış. Gülü koparmış, cam lahtin üzerine koymuş ve kalan uşaklardan karısını gömmelerini istemiş"

Bu öykü, bırakmayı bilmenin değeri kadar aşırı sahiplenmenin sevdiğini öldürmek olabileceğini vurguladığı için çok öğreticidir.

Çok sevdiği eşin ölümü ardından patolojik yas yaşayanlarda, kendi gerçeğiyle yüzleşme açısından yararlı olmaktadır.

Kocasının ölümünden sonra kasada eski bir sevgilinin varlığını keşfeden ve bunu bir türlü kabullenemediği için hayatını zindana çeviren kadın hastam örneğinde yine bu öykü çok işe yaramıştı.

Şıpsevdiler belki sadık âşıklar olarak kabul görmezler ama doğrusunu isterseniz ayrılıklardan öyle ölesiye acılar da çekmezler.

Ancak "şıpsevdilik" aşk ilişkileri dışında değişken toplumsal normlara uydumculuk tarzında tezahür ettiğinde, doğrusu bu yaşam

© MÜSERREF SÜNDÜS

tutumunu onaylamam mümkün değildir. Şöyle ki:
Toplumsal yaşamda uyumlu olmakla uydumcu (konformizm) davranış arasında ayırım yapmak kimi zaman çok zordur. Anglosakson dillerde uyum (adaptation) toplumsal yaşam için gerekli kuralların yerine getirilmesinde gösterilen esneklik ve uyumluluk anlamına gelmekte iken, uydumculuk (conformity) toplumsal etki ve baskıya boyun eğme anlamında kullanılmaktadır.
Özellikle modern toplumlarda bireysel özgünlük ve kişisel gelişimi vurgulayan değerler (özgürlük, eşitlik, girişimcilik ve yaratıcılık gibi) ile toplumsal ilişkileri sürdürme çabası ve toplumsal bir varlık olarak saygınlığını koruma, mensubu olunan kültürel çevrenin ahlak, din, görgü ve hukuk kuralları gibi değerlerine saygılı ve uyumlu olmayı gerektirir. Yaşamsal önemi olan bu paradoksla baş etmek, ruh sağlığımızı korumak ve benlik bütünlüğümüzü sürdürmek için gereklidir.
Tek başına olduğumuzda başkalarıyla birlikte olduğumuzdan farklı davranıyorsak, bu durum kişilik tutarlılığımızı tehdit eden bir durum olarak görülebileceği gibi, aynı zamanda toplumca kabul edilirliğimizi sağlayan uyuma yönelik bir davranış olarak da kabul edilebilir. Genel bir toplumsal kurala uygun davranma toplumsal ilişkilerimizin temel taşı olduğundan kişiler, hangi toplumda yaşarlarsa yaşasınlar egemen değer ve kurallarına uyum gösterirler. Şıpsevdiler, adeta bir ahlaki değerden ve manevi inançtan diğerine kolayca zıplayarak, bir zaman ana akım olan ideoloji ve dünya görüşünden neredeyse taban tabana zıt başka bir ideolojiye samimi bir şekilde bağlanarak, çok "başarılı" bir uyumluluk çerçevesinde yaşarlar.
Bu noktada "Bireysel çıkarı ve yararı olsun ya da olmasın, herkesin toplum kurallarına koşulsuz uyması, toplumsal gelişmeyi olumsuz yönde etkilemez mi? Bireylerin farklı yaşam tarzları ve tutumlar geliştirmeleri bu durumda ne ölçüde mümkündür?" diye sormak gerek.

Bir yandan bireysel özgünlük ve farklılıklarımızı korurken öte yandan toplumsal kurallara uymak kuşkusuz ideal bir varoluş biçimidir. Ancak, zıtlığı içinde barındıran bu durumun, toplumsal yaşamla bireysel varoluşun birbiri içinde erimesi gibi insanlık tarihi içinde bugüne kadar çözülmeyen bir sorunu ortaya çıkarttığı da unutulmamalıdır.
Bireyler toplumsal kurallara ne ölçüde uymalıdırlar?
Bireysel özgürlük ile toplumsal uyumun kısıtlamaları nerede kesişmektedir?
Birey ile toplum arasındaki seçimimiz hangi ölçülere uymalıdır?
Sınırsız özgürlük ile kayıtsız şartsız uyum arasında sıkışıp kalmak, insanlığın evrensel yazgısı mıdır?
Bu tür varoluşsal soruların cevapları, bugünkü modern yaşam içinde verilemez gibi görünmektedir.
Toplumsal bütünlük ve istikrar için birey mi feda edilmeli, yoksa toplum mu vurgulanmalıdır?
Bireysel özgürlük ve girişimciliğin kısıtlanmadan kullanılması, toplumsal kargaşa ve çözülmeye yatkınlığı hazırlarken, uydumculuk derecesinde uyumun aşırı vurgulandığı zamanlarda da insanlık telafisi çok pahalı felaketlere sürüklenmiştir.
Sokakta yürürken, dikkatle bir yere bakan bir kişiyi gördüğümüzde, bakışlarımızı farkına bile varmadan o kişinin baktığı noktaya yöneltiriz. Eğer bakan kişilerin sayısı birden fazlaysa, ne olup bittiğini anlamak amacıyla duraklamamız ve dikkatimizi daha da yoğunlaştırmamız, başkalarından etkilenmeye basit bir örnektir. Gündelik yaşamda zararsız görünen bu etkilenmenin, bireysel tercihlerimizi yönlendirmeye başladığında, özgürlüğümüzü ve bireysel özgünlüğümüzü ortadan kaldıracak tehlikeleri de beraberinde getirdiği görülmüştür.
Uydumculuk, toplumsal kural ve düzene uyumun da ötesinde, kişisel irademizin silikleştiği sağlıksız bir varoluş tarzıdır.
Uydumculuk, bir kişinin davranış, tutum ve görüşlerini gerçek ya da hayali bir baskı aracılığıyla değiştirmesi ve baskı yönüne doğru uyum göstermesi demektir. Uydumculuğun derecesi, baskının şiddetine bağlı olarak artar ya da azalır.
Toplumsal kural ve kurumlara uyum göstermeyen kişilere "uymazcı" (non konformist); uyumu, uydumculuk boyutlarına kadar götürenlere de "uymacı" kişi denmektedir.
Uydumculuğun, bazı toplumlarda ve bazı tarihsel dönemlerde tercih edilen bir yaşam tarzı olduğu bilinmektedir. Uymazcı kişilerin, yapıp ettikleri ne olursa olsun, yaşadıkları toplumda saygınlık görmedikleri hatta kınandıkları da bir gerçektir. Uyumculuk ise, genellikle toplumsal birlik ve bütünlüğü vurguladığı için hemen her zaman itibar görmektedir.
Toplumsal yapı ve düzenin devamı ve korunması anlamında statükodan yana olanların tümünü konformist şıpsevdiler olarak görmek belki mümkün değildir ama uymacı davranışları benimseyen bireyler oldukları da kesindir. Buna karşılık nonkonformist bireyler, çoğu da "devrimci" olarak kendilerini tanımlarlar, mevcut toplumsal yapı ve düzenlemelerden yakınmakta ısrarlıdırlar.
Her toplumda uydumcu şıpsevdiler ile uymazcı devrimcilerin varlığı, hem yararlı hem de tehlikelidir. Kamusal ve toplumsal yararları açısından bakıldığında, bu iki kişilik türünün işlevini ayrı ayrı değerlendirmek mümkündür. Ne uymacı şıpsevdilik ne de uymazcı asilik tek başına bir anlam taşır; ne de bir toplumda bu davranış biçimlerinden yalnız biri özlenir bir tutum olmalıdır.
Bir toplum hangi tür siyasi ve ekonomik düzene sahip olursa olsun, insanlığın geleceğini bu iki işlev belirleyecektir. Hele de ulaşım ve iletişimin küresel boyutlara vardığı günümüz dünyasında insanlığın geleceğini bu iki işlev ve bunlara denk düşen kişilik yapıları arasındaki çekişme belirleyecektir.

Feyruz USLUOĞLU

Yalnızlık fırtınasındaki ruhların sığınağı aşklar

Biten bir ilişkiden sonra durmaksızın başkasına başlamak hayatın verdiklerini cömertçe yaşamak mıdır?

© ALİ OSMAN AK

Freud'un anksiyete kuramı açısından çaresizlik, temel tehlike olarak tüm anksiyetelere kaynaklık etmektedir. İnsanoğlunun diğer hayvanlara göre nispeten kısa süren intra-uterin yaşamı ve onlara göre daha az tamamlanmış olarak dünyaya gelmesi, yalnızlığın zaman zaman çaresizlik olarak yaşanmasına neden olan temel eksiklik olarak görülebilir. Bu biyolojik etken, ilk tehlike durumlarını düzenler ve insan canlısını bir daha hiç terk etmeyecek olan, sevilme ihtiyacını yaratır (Kayaalp, 2001).

Benzer doğrultuda Bowlby, doğumlarında yeterli olgunlaşmaya sahip olmayan insan bebeklerin yaşamak için bir yetişkin bakıcının bakımı ve korumalarına ihtiyaç duyduğunu ifade eder. Yakınlığın sağlanıp korunması güvenlik ve sevgi duygularına yol açarken, ilişkide herhangi bir kesinti genellikle kaygıya ve bazen de kızgınlık ya da üzüntüye neden olur. Bu doğrultuda bağlanma duygusal bir bağ olarak ifade edilir. Yakınlık arayışını neyin güdülediğine ilişkin farklılıklara rağmen kaygı ve sıkıntı bütün yaşlar için temel güdüleyiciler

olmakta, ancak yetişkin yakınlık arayışı ayrıca koruma ya da rahatlama (bakım verme) ya da cinsel etkinlikte bulunma (cinsel birleşme) isteği sonucu olabilir (Hazan, C. ve Shaver). Yine de insanın erken çocukluğunda yaşadığı yetersizliğin yarattığı yalnızlık duygusu bilinçdışına atılıp unutulsa da kaybolmamaktadır. Bu yüzden her çağın kendine özgü dinamikleri içinde insan bu duyguyla farklı şekillerde karşılaşmış ve yaşam deneyimlerinin birikimlerine uyumlu başa çıkma yollarını kullanmıştır. Yaşadığımız çağda hızlı değişen bir dünyanın içinde baş döndürücü bir hız aracının içinde gibiyiz. Her gün yeni markaların, yeni teknolojilerin, yıkılan ve yeniden kurulan binaların, sahip olduklarımızdan çok daha fazlasına sahip olmamız gerektiği propagandasını yapan reklamların, her an çalışma dünyamızda pozisyonumuzu ya da işimizi kaybetme olasılığımızın olduğu, ölümün ve yıkımın her an yanı başımızda ortaya çıktığı, yalnızlık kaygısının ensemizde soluduğu bir sarsıntı çağında yaşıyoruz.

Tek başınalığı ve yalnızlığı yaşantılayan her insanın bundan kurtulmada kullandığı en yaygın yolu ötekiyle birleşme, bütünleşme, daha büyük bir ilişkiye katılma arzusu oluşturur (Fromm, 1996; May, 2008). Diğeriyle aşk ilişkisiyle bütünleşme ve tutunma ihtiyacı ve gerekliliği günlük yaşamımızda sıkça yapılan bir vurguyla karşımıza çıkar. Aşk ilişkisinin olmadığı bir yaşamın mutsuz bir yaşam olduğu, bütün duyularımızda yankı oluşturan bir propagandanın etkisi altındadır. Bir taraftan diğer seçeneklerin varlığı ve her şeyde olduğu gibi daha farklı yaşantıları deneyimleme arzusu, diğer bir yandan çağımızda insanın rekabet ortamında zedelenen güven duygusuyla oluşan güvensiz yapısı, bir ilişkide kendini ortaya koymanın önünde bir engel oluşturur. Buna karşın, aşk ilişkisinin varlığı insanın sevilebilir ve değerli hissetmesinin bir koşulunu da oluşturmuştur. İşte bu motivasyonla bir araya gelen insanların aşk ilişkisi zorunlu bir tutunma durumu olduğundan yeterli bir "karşılaşma" oluşmaz. Böylece libidinal enerjinin tek yönlü ve ekonomik olmayan bir yatırım biçimiyle yalnızlıktan kaçınma ve toplumsal alanda yer bulmak için koşarcasına beğenilerle ideal ilişkinin bulunduğu yanılsaması elbette ki çok uzun sürmez. Ancak nesnelerin kompulsif tüketimiyle uyumlu yaşamaya çalışan ve acıyı bir günah gibi gören çağımız insanı "görür görmez" yeniden sever, yeniden âşık olur (!) ve tutunma ilişkileriyle nesneler gibi sevgilerin kompulsif tüketimine devam eder.

Biten bir ilişkiden sonra durmaksızın başkasına başlamak hayatın verdiklerini cömertçe yaşamak mıdır? Yaşanan her ilişki bir tutku mudur yoksa ilişkiselliğe bir tutukluluk mudur? Sorularına karşılık görünen o ki, yakınlık kara kütlesine bizi sürükleyen yalnızlık duygusunun güçlü dalgaları olmaktadır. Tıpkı güçlü bir fırtınada korunmak amacıyla en yakın ve korunaklı karaya sığınan denizcilerin hikâyesi gibi, umudun parıltılarına karşın zorunlulukla gerçekleşmiş bir eylem biçiminde fırtınanın dinmesiyle tekrar yola çıkmak kaçınılmazdır. Ancak okyanusa her dönüş yeni bir fırtına olasılığıyla karşılar denizciyi.

KAYNAKÇA

Kayaalp, M. L. (2001). *Yalnızlık kader yaşam heder (midir?)*. Psikanaliz yazıları, Baharlık Kitap Dizisi 3: Yalnızlık. İstanbul: Bağlam Yayıncılık

Fromm, E.1996). *Sevme sanatı*. (çev. N. Tunç). İstanbul: Kibele Yayınları

May, R. (2008). *Aşk ve İrade* (2. Baskı). (Ed. Aslı Uluşahin). İstanbul: Okuyan Us Yayın

Hazan, C. ve Shaver, P. R. (1998). *Bağlanma: yakın ilişkilerle ilgili araştırmalar için bir çerçeve*. (Çev. A. Dönmez). Anakara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi, 31 (1).

A. Şebnem SOYSAL

Sevemez kimse beni benim sevdiğim kadar

Şıpsevmek iyidir. Bu sayede kişinin yalnızlık hissi ortadan kalkar, ait olma ve güvenlik ihtiyacı giderilir. Sevi nesnesi sayesinde organizma bütünlüğünü koruyup hayatına devam etmesini sağladığı için şıpsevmek işlevseldir.

© UFUK ATAN

flu bir mevsimden
pastel tonlara geçiş sanki sesin
hafif gezgin
biraz oyalayıcı
üşüyen bir ruhu okşayıcı
gel diyorsun gel
ılık renklerin büyüsüne kapıl
sarıl nefesime

Şıpsevdi, sahiden gönül çelen midir? Her peşine düştüğünü elde edemediği halde neden şıp sevmeye devam eder? Toplum tarafından pekiştirilmeyen davranışın sönmesi gerekirken, süreç şıpsevdi için tersine işlemektedir. Üstelik sevi nesneleriyle ödüllendirilen bu davranış daha fazla öğrenilmektedir.
Sonuç: Bir davranışın kazanılması ve sürdürülmesi için pekiştirmenin türü, zamanlaması ve verilme sıklığı önemlidir. Davranışın hemen ardından verilerek davranışın ortaya çıkma ve tekrarlanma olasılığını artıran uyarıcılar olumlu pekiştireçlerdir. Bunlar, organizma için istenilen uyarıcılardır; çünkü ödül olarak nitelendirilebilir. Şıpsevmek iyidir. Bu sayede kişinin yalnızlık hissi ortadan kalkar, ait olma ve güvenlik ihtiyacı giderilir. Sevi nesnesi sayesinde organizma bütünlüğünü koruyup hayatına devam etmesini sağladığı için şıpsevmek işlevselidir.
Ortama konulduğunda organizmada rahatsızlık uyandıran ve ortamdan çıkarıldığı zaman davranışın yapılma olasılığını artıran uyarıcılar olumsuz pekiştireçlerdir. Yani belli bir davranış yapıldıktan sonra, organizmayı rahatsız eden durum ortadan kalkarsa, aynı davranışın yapılma olasılığı artar. Olumsuz pekiştireçler organizma için istenmeyen uyarıcılardır. Ayrılıkların vurgun olarak algılandığı bir toplumda, yaşanan acının azaltılması ve yaşamın sürgit hale gelmesinde şıpsevdi olmak iyidir. Böylece tüm olumsuz pekiştirmeler ortadan kaldırılır.
Buraya kadar her şey yolunda gözüküyor ama gündelik hayatta olaylar nadiren tutarlıdır. *Ateşle oynayan çocuk, her zaman ateşe yanacak kadar yaklaşmaz.* Kural koyucular da, kendi psikolojik durumları ve çocuklara dikkat dereceleri değişebileceği için ödül ve ceza vermede her zaman tutarlı olmazlar. Dolayısıyla çocuklar aynı davranım için bazen ödüllendirilir bazen cezalandırılır; bazen de ne ödüllendirilir ne de cezalandırılırlar. Bu durumda aralıklı pekiştirme tarifesi uygulanmıştır; yani değiştirilmesi ve/veya ortadan kaldırılması en zor davranışın temelleri sağlamlaştırılmıştır.

Şıpsevdilikle bunların ne ilgisi mi var?
Yeniyetmelik çağlarında arka arkaya yaşanan kısa süreli flörtler hoş karşılanır. *"Ben senin yaşındayken..."* diye başlayan anılarla davranımlar desteklenir, pekiştirilir. Bazen sevgiliye onay verilir, bazen kim olduğu bile bilinmez. Romantik bağlanma ilişkilerinde sergilenen davranımlar kimi zaman pekiştirilmiş, kimi zaman cezalandırılmış, kimi zaman da görmezden gelinmiştir. Büyümeyle birlikte romantik bağlanma yaşantımızda da belli bir ritim tutturmak gerekir. Çünkü toplum, bireyin ritminin metronomu kaçırmasından hoşlanmaz. *"Erişkin insan"* tornasına bu sefer takılan sevdadır; ama kimse bunun farkında değildir. İnsanların büyük bir kısmı kendilerini şıpsevdi olarak nitelemezler. Çünkü şıpsevdilik ayıptır, günahtır. Büyük olasılıkla yürek şişmanlığıdır. Yaygın inanışa göre *sahiden* bir kez sevilir. Şıpsevdilik aşka ihanet olarak adlandırılır. Aşk çünkü dibine kadar acı çekmektir. Eleştirilen, yerden yere vurulan her türlü arabesk düşünce, eylem aşk için mubahtır. Sevdalının yaraları en büyük armağandır. Şıpsevdi ise bu tablonun ezber bozanıdır. Vurdumduymazdır. Şıpsevdi biten ilişkisinin ardından şıp şıp gözyaşı dökmediği gibi, "Sizler yaşadığınız ilişkiden sonra acı çektiniz diye ben de mi çekmek zorundayım?" oyununu oynamaya çoktan başlamıştır. Toplum, oyunbozan şıpsevdiyi sevmez artık.

Toplum şıpsevdiye neden tavır alır?
Bağlanma kuramına göre bir ilişki temel gereksinimleri karşılaması ölçüsünde doyurucudur. Herhangi bir yaşta bağlanmanın niteliği büyük ölçüde şu sorunun yanıtına bağlıdır: *"Eşimin ulaşılabilirliğine ve gereksinimlerime olumlu karşılık verebileceğine güvenebilir miyim?"* Güven açılmayı ve yakınlığın gelişimini özendirir. Güven ihtiyaçların dile getirilmesini sağlar. Şıpsevdi toplumun güven algısı üzerinde dans eder ve çatışmayı işaret eder. Doğrudur, her ilişkide çatışma vardır. Doyurucu ilişkilerde çiftler sorunlarını çözmek için çeşitli yöntemler kullanır. İşleyen problem çözme biçimleri sayesinde ilişkiler devam eder. Şıpsevdi çatışmayı çözmez, aksine körükler. Şıpsevdinin çatışması, çözümü güçleştiren "gizli gündemler" kullanan ihtiyaçlarla ilgilidir. Toplum, şıpsevdinin ihtiyacının ne olduğundan bihaber olduğu için onu ve davranışlarını anlamaz. Bu nedenle de şıpsevdi ötekidir, öteki olarak da kalacaktır. Çünkü güvenden yoksun yakın ilişkiler geçmişi olan bir kişiyi kabullenmek, toplum tarafından tanımlanmış ilişkiler için tehdittir. Kaygı yaratan her unsur da bünyeden uzaklaştırılır. Toplum da *"şıpsevdi kaygısından"* ancak onun hakkında dedikodu ederek kurtulur. İnsan hayatına duyulan sağlıklı merak olan *"dedikodu"* bir süre sonra *ötekileştirme*nin yolu olur.

Şıpsevdi ne yapar?
Ayrılma beklenti ya da girişimlerinden kaynaklanan kaygı, bağlanma davranışlarını etkinleştirebilir. Ulaşılabilir ve istekli bir başka seçenek bulunmadığı sürece şıpsevdi ilişkisine devam eder. Anın tadını çıkartır. Ve o bildik şarkıyı kendince mırıldanır: *"Sevemez kimse beni, benim sevdiğim kadar / Sevgilim ben olmasam yaşamak neye yarar / Her gün beni düşünür / Her an beni yaşarım / Seni sevmekten değil, kendimi kaybetmekten korkarım..."*

HAVA KARARDIKÇA...

İNSAN SAHİP OLMADIĞINI DA KAYBEDER BAZEN.

KAR ŞİDDETİNİ ARTIRMIŞTI.

KAR DEĞİL, DAHA ÖNCE TANIŞMADIĞIM DÜŞMANCA BİR ŞEYLE KARŞI KARŞIYAYDIM.

KAR DEĞİL, BENİ BAĞRINA GÖMMEYE ÇALIŞAN BİR İLLETTİ O.
BEYAZ BİR KARANLIĞA BATIYORDUM.

SUKUTİ SONDEM

KARANLIK ÇÖKTÜĞÜNDE ALTIMDAKİ KÖHNE ARAÇ BİR KIZAĞA DÖNÜŞMÜŞTÜ. O ISSIZ YOLDA, RAMPADAN İNERKEN SAVRULUP ZİFİR KARASI...

...TANIMSIZ BİR UZAKLIĞIN KALBİNE DÜŞMÜŞTÜM. NE OLDUĞUNU ANLAYAMAMIŞTIM. İÇİNDE BULUNDUĞUM KARANLIK KADAR BELİRSİZ BİR KENDİNDEN GEÇİŞLE SARHOŞTUM.

O GECE NELER OLDUĞUNU SORANLARA "UYUYAKALMIŞIM" DİYE TANIMLADIĞIM ANI KENDİME BİLE AÇIKLAMAYA KALKIŞMADIĞIMI İTİRAF ETMELİYİM. HÂLÂ BİLMİYORUM NASIL UYUYAKALDIĞIMI. YA DA BAYILDIĞIMI.

AMA NASIL UYANDIĞIMI HİÇ UNUTAMAM. TOK BİR ÇARPMA SESİYLE KENDİME GELDİM. DIŞARI ÇIKIP ARABAMIN CAMININ HEMEN YANINDA YATAN CANSIZ YAVRU KARTALI ALIP ARABAYA GERİ DÖNDÜM. KAR DURMUŞTU VE ARABA ÇOK SOĞUKTU. ISININ NE KADAR DEĞERLİ BİR ŞEY OLDUĞUNU ÖĞRENMİŞTİM. KARTAL YAVRUSUNUN VÜCUDUNDAKİ SON SICAKLIĞA İHTİYACIM VARDI. ONUN DA SON İHTİYACI BENİM SOLUĞUMDU ANLADIĞIM KADARIYLA.

CANLANDI. TİZ VE YARALI BİR ÇIĞLIKLA DOĞRULDU. GERİYE KALAN SICAKLIĞI PAYLAŞTIK.

BİR ŞEY ANLATMAYA ÇALIŞIYORDU. BEN DE ONA BİR ŞEYLER ANLATMAYA BAŞLADIM. ŞİMDİ TEK KELİMESİNİ HATIRLAYAMADIĞIM BİR YIĞIN ŞEY... BİR SAYIKLAMA, BİR AŞK HİKÂYESİ, BİR ASKERLİK HATIRASI... DİKKATLE DİNLİYOR, ANLAMAYA ÇALIŞIYOR, MERAKLA YÜZÜMÜ SÜZÜYORDU. BANA GELİNCE... ONU ANLAYABİLDİĞİME YEMİN EDERİM. BİRİNİ TAKLİT EDİYOR VE GÜLMEM İÇİN SUSUP BANA ZAMAN VERİYORDU. GÜLDÜM VE BENİM KAHKAHALARIMA TİZ ÇIĞLIĞIYLA KATILDI. ARABAMIZ DAHA SICAKTI ARTIK.

... AĞIR AĞIR YAKLAŞMAKTA OLAN O ASKERİ KAMYONU DURDURDUM.

YAKLAŞAN BİR ARACIN MOTORUNUN UĞULTUSUNU DUYDUĞUMUZDA SUSUP BİRBİRİMİZE BAKTIK. HAFİFÇE BAŞINI ÖNE EĞDİ, BELLİ BELİRSİZ BİR İNİLTİ ÇIKARDI. MOTORUN UĞULTUSU YAKLAŞTIĞINDA SON BİR ÇIĞLIK ATTI. ŞÖYLE DİYORDU: "HADİSENE!"

ARKADAŞIM SABIRSIZ BİR ÇOCUKTU.

ONU ARABADA BIRAKIP YOLA TIRMANDIM. ORALARDA BİRİNİN BENİ İZLEDİĞİNİ HİSSEDEREK... BİLEREK...

ARABANIN KAPISINI VE CAMLARINI KAPATIP YOLDAŞIMI ORADA BIRAKTIM. GERİ DÖNÜP ONU ALACAK VE BÜYÜTECEKTİM. HAYATIMDA HİÇBİR CANLIYI O KADAR İYİ ANLAYAMAMIŞTIM. ERTESİ SABAH GERİ DÖNDÜĞÜMDE ARABA BOŞTU. ÇEKİCİNİN ŞOFÖRÜ, "RÜYA GÖRMÜŞ OLMAYASIN GENÇ?" DEMİŞTİ. BELKİ DE DOĞRUYDU, BİR RÜYAYLA ISINMIŞ, DONMAKTAN KURTULMUŞTUM. BUNU SÖYLERKEN SAMİMİ DEĞİLİM; TAHMİN EDİYORSUNDUR. TANIDIĞIM HERKESTEN VE HER ŞEYDEN DAHA EMİNİM O KARTAL YAVRUSUNUN VARLIĞINDAN. AMA TEDAVİYE CEVAP VERMEK ADINA BUNU HİÇ DİLE GETİRMEMEYİ YEĞLİYORUM.
SADECE TİZ, SABIRSIZ BİR ÇIĞLIK ÇINLIYOR BAZEN KULAKLARIMDA. DUYMAZDAN GELİYORUM. YOKSA NASIL YOLUMUZA DEVAM EDERİZ HEKİMBAŞI? HAKSIZ MIYIM?

BEN ARTIK BAKIŞLARI YUKARIDA GEZİNEN O ADAMLARDAN BİRİYİM HEKİMBAŞI. ÇÜNKÜ BİR ZAMANLAR VÜCUT ISIMI PAYLAŞTIM. ANLADIM Kİ BİZİM EN ETKİLİ İLACIMIZ VÜCUT ISIMIZMIŞ. ÖLÜMCÜL VE SAĞALTICI BİR İLAÇ... HER İLAÇ GİBİ... ÇOCUKLARIN ERİŞEBİLECEĞİ BİR YERDE...

Ahmet İNAM

İki mektuptan aşk

Birdenbire anladım: Senin biricikliğinden, yıllar yılı görmediğim bir sevgilinin biricikliğine geçivermiştim.

Sevgilim,

Bir nisan gecesiydi, anımsıyor musun? Nasıl da telaşla gelmiştim, yaşadığın kente. Çok az zamanım vardı. Seninle, o mumların aydınlattığı restoranda buluşmuştuk. Gecikmiştin biraz. Önüme kâğıtları koyarak, ağzımda kocaman bir puroyla seni beklemiştim. Vakit epey geçti. Geleceğinden emin değildim. Kısacık saçların, uzun küpelerin, anlamlı dudaklarınla bana mum ışığından bakacağın anı özlüyordum. Seni özlüyordum. Kimseye benzemeyişini. Bir taneliğini. Biricikliğini. Bir daha yaşayamayacağımız anları, o anların biricikliğini özlüyordum. Geldin. Ürperdim. Hafif heyecanlıydın. Saatlerdir yolda olduğumu, yorgunluğumu, yorgun sensizliğimi anlattım sana. Dinledin. "Beni sorumluluk altına sokma, hayatımda yerin yok" dedin. Sevgilin olduğunu, "marjinal" yaşadığını söyledin. "Seni Beatrice'in Dante'yi sevdiği gibi seviyorum" dedin. Anlayamadım. Birbirine değmeden, birbirinin sevgilisi olmayı mı kastetmiştin? Ben Dante miydim? Olamazdı. Ben biriciktim. Kendimdim. Bu dünyada değildim. Seni bir gece bulmuş, konuşuyordum. Birazdan bu dünyadan uzaklaşacaktım. Cehennemime dönecektim (Dante'nin değil, kendi cehennemime), seni bir daha aramayacaktım. Cehennemden dünyaya ne bir mektup gidiyor ne de telefon edilebiliyordu.

Bir saate yakın konuştuk. Sen rakı içtin. Bense kocaman bir şişe kırmızı şarap. "Hadi güle güle" dedin. "Son otobüse yetiş artık." Gece yarısını geçiyordu zaman. Sarhoştum. Garajda, dönüş için otobüs aradım. Tek otobüs vardı. Bindim. Birden aklıma yıllar önce sevgilim olan bir kadının bu kentte, kocasından ayrı iki oğluyla yaşadığı geldi. Otobüsü yolda durdurup indim. Karşıma çıkan ilk telefondan aradım onu. İnanılmaz bir şey: "Buldum". Saat biri geçiyordu. Oturmuş kitap okuduğunu, çocukların hafta sonu tatiline gittiklerini, evde yapayalnız olduğunu söyledi. Çağırdı beni.

Birdenbire anladım: Senin biricikliğinden, yıllar yılı görmediğim bir sevgilinin biricikliğine geçivermiştim. Evini buldum. Sıcak, yumuşacık bir evdi. Tıpkı kendisi gibi. Saçları ağarmıştı. Hafif kırışıklıkların gezindiği yüzünde derin bir dinginlik, gözlerinde beni anlayan sevecen ışıltılar vardı. Konuştuk. Saatlerce. Eskilerden. Küçücük bedeninden yayılan ısıda, yalnızca o olan, yalnızca benim görebileceğim buğular vardı. Sabaha karşı konuşmaktan yorulduk. Düştük halının üzerine, sevişmeye başladık. İnanılmaz güller açtı içimde. Ilık, ıpılık bir sevişmeydi. Yıllardır fark etmeyip unuttuğum kırk yaşlarında bir kadının içimin en derin yerlerine dokunup bu dünyada yapayalnız olmadığımı hatırlatacağını hiç düşünemezdim.

Öğleye doğru terk ettim evini. Giderken sarıldı bana; "Sakın bir daha beni arama, bu ilk ve son olsun" dedi. Bir başkasını seviyormuş.

Aramadım. Seni de. Bu mektubumu cehennemden atıyorum. Sana ulaşmayacak.

Sevgiler...
Dante'n!

Ahmet Ağabey,

Sana yazmasam çıldıracağım. Derdimi sen anlayabilirsin!
Ne zaman sevdim onu? Yoksa o mu beni sevdi? Ne oldu aramızda? Bu devamlı bunalan, acı çeken kızı neden sevdim? Ne verdi bana? Ben ona ne verdim? Aramızda ne oldu?
Sana Deli Kız'ı anlatmaya çalışacağım. İlk çarpıcı yanı alnıydı. Alnı. Ardında beyni vardı. Üstünde saçları. Geniş alnı bir ruh çırpınışının, feryadının boy attığı bir ufuktu. Yüzüne baktığımda alnını gördüm. İnsan hiç bir kızın alnına vurulur mu Ahmet Ağabey? Ben vuruldum. O, alnımın yazısıydı. Onunla alın alına durmak etkiliyordu beni. Onunla yalnızca alınlarımızı değdirerek sevişebildim.
Sonra göğüslerini sevdim. Cinsel nesneler olduğu için değil: Ardında yüreği vardı. Deli Kız'ın yüreğini sevdim.
Deli Kız'ın sevdiğim öbür yanlarını sana yazmam doğru olmaz. Yalnız sana şu kadarını söyleyeyim: Onunla öyle sevişmelerimiz oldu ki; unutmayayım diye, sürekli tekrar tekrar hatırlattım kendime her anını. Ruhunu bedenine verebilen az sayıda kadınlardan biriydi. Çünkü dokunduğumda ona, ruhunu avuçlarımda hissediyordum. Avuçlarımdaki ruhum, tenindeki ruhunu okşuyordu. (Lütfen bu sözlerime gülmeyin. Anlayın ve yalnızca gülümseyin!)
Başına buyruk biriydi. Hâlâ öyledir. Ansızın yitiverir. Nerelerdedir bilemem. Sonra buluverir beni. Olmadık zamanlarda saldırganlaşır. Durup dururken, saatler süren ağlama krizlerine girer. (Neden böylesin sen Deli Kız'ım? Yanlış dünyadasın biliyorum. Ben de yanlış bir sevgiliyim sana. Zaten sen kimi sevsen, o adam yanlıştır. Yine de yanlışların en doğrusu benim!)
Ben nasıl bir adamım? Fena bir adam değilim, Ahmet Ağabey. Hafif göbeğim var. Cüsseli bir adamım. Hayatı dibine kadar, köküne kadar severim. Acılarını, yoksulluklarını, haksızlıklarını bile severim. Deli Kız'ı da severim. Zaten onu benden başka kimse sevemez. Alnını ve göğsünü sevebilsinler de göreyim.
Aslında, Ahmet Ağabeyciğim, sorunum Deli Kız falan değil de, aşkın kendisi. Aşk nasıl oluyor yahu? Yani ben nasıl âşık oluyorum? Arkadaşım Hüseyin (Doktor Hüseyin) neden âşık olamıyor?
Şöyle açıklıyorum: Hüseyin tam bir lojik. (Doktor Hüseyin değil de Lojik Hüseyin mi demeli ona?) Her şeye "loji" ile bakıyor. Psikolojik açıdan; sosyolojik, biyolojik, antropolojik... açılardan. Aşka da öyle baktığı için aşkı oluyor aşkloji. Aşkloji olabilir mi Ahmet Ağabey? İçine okuyor aşkın. Hüseyin bir salak. Aşk körü. Vah, vah!
Aşk mucizeye açık yaşayanların işidir, ağabeyciğim. Aşk bir mucizedir. Mucize hayatımızın içindedir. Hayatımız da yeryüzündedir. Yeryüzünü loji ile yaşayanlar, yeryüzünün onların sandığından daha farklı olabileceğini akıllarına getiremezler. Aptallar. Onlar Deli Kız'ı sevemezler. Alır doktora götürürler. Doktor da Deli Kız'ı onarır. Deli Kız gider, aşk biter. Onlar senin deyiminle, hıyardır, ağabeyciğim. Hıyaroğulları! Hıyarın âşık olduğunu gördün mü?
Şimdi diyeceksin ki, âşık hıyarlaşır. Doğrudur. Deli Kız da zaman zaman hıyarlaşıyor. Ben de. Ne yapalım, canım ağabeyciğim, bizler Türkiye denen bostanda yetiştik.
Ahmet ağabeyciğim, canım, bilirim sen mektuplara cevap vermezsin. Vaktin yoktur. Ama düşünür ve etkilenirsin. Benim Deli Kız'ımdan ve aşkımdan etkilenesin ha! Elim iki yakandadır. Hıyar hocalardan olma.
Şimdi beni sulu gözlü biri sanacaksın. Değilim be anam babam, hiç değilim. Hinoğlu hinin biriyim. Ama efendiyim ha, efendi olmayandan âşık çıkmaz. Neden hinoğlu hinim? Nasıl yaşayayım be hocam? Ekmeğimi nasıl çıkarayım taştan? Hinliğim aşka engel değildir. Harbi delikanlıyım ben, yiğit bir adamım. Deli Kız'ı sevmişim, ince sevmişim, hoş sevmişim. Sömürmemişim. Aşağılamamışım. Öpüp başıma koymuşum. Canımsın demişim, buyur etmişim. O da can taşıyor. Mübarek bir insan. Hayatına karışmamışım. Elini uzatmış, tutmuşum. Hiç boş bırakmamışım. (O ise boş bıraktı çoğu kez elimi yahu ağabey!) Ölmekten hiç korkmuyorum, biliyor musun, öbür dünyada yerim cennettir. Biz aşk ehliyiz, güzel sevdik, güzeli güzel sevdik. Allah'ım bunu takdir edip bizi cennetine koyacaktır bundan eminim. (Bu düşüncem, bir hinlik değildir, ağabeyim!)
Sana yazdım. Biraz rahatladım.
Bakalım Deli Kız başıma nasıl çoraplar örecek?

Sadık okurun Kâmil

Çetin BALANUYE

Ağzımızdan çıkan bölük pörçük ve çoğun küçük yalanlarla tamamlanan o görkemli hikâyemizin, bir kadının kulaklarına ulaşınca aldığı kıvam afrodizyakların en güçlüsüdür. (...) Bizi dinlerken, cinsel bir baştan çıkarıcıyı dinler gibi değil, çocuksu bir içtenlikle dinlemesi gerekir. Böylece yeni bir bakire kulakla daha aşkımız başlamış olur.

© SABRİ IRMAK

Şıpsevdi: Beni dinler misiniz?

Şöyle bir söz anımsıyorum: *Don Juan için kadın bakire bir kulaktan ibarettir...*

Şıpsevdilik ne bir patoloji ne de belirgin bir kişilik görünümüdür; o daha çok iştah kabartan bir zaafın ifadesidir. Don Juan belki de bu eşsiz zaafın efsanevi adıdır. Tüm anlatılanlar bir yana, Don Juan asla sıradan bir maymun iştahlılığa indirgenemez. Onun şıpsevdiliği hiçbir zaman kadın bedeninin kendi içinde bir amaç olarak fethedilmesi değildir. Gerçekte, Don Juan kadının bedenini fethetmekle neredeyse hiç ilgilenmez. Onun peşinde olduğu, her seferinde kendisini daha samimi bir hayranlıkla dinleyecek yeni bir kadındır... Karşı konulmaz bir teklifin peşinde süren yolculuğu, Don Juan'a her seferinde "Bu öncekinden iyi, ama en iyisi değil" diye fısıldar. Kendisini dinleyecek o mutlak hayretin, dişi bedeninde yerleşik masum kulakların peşindedir Don Juan. Yolculuğu sayısız istasyona uğrasa da bitimsizdir; hayretin son bulmasıyla sönen bir ereksiyondur onunki...
Sevişmek bu oyunda yalnızca vakit öldürmek değil de nedir?
Sanılanın tersine, bu zaafın nasıl da haz verici olduğunu kabul etmemiz gerekir. Ağzımızdan çıkan bölük pörçük ve çoğun küçük yalanlarla tamamlanan o görkemli hikâyemizin, bir kadının kulaklarına ulaşınca aldığı kıvam afrodizyakların en güçlüsüdür. Kadının, önceleri kendi başarısı saydığı bu görkemli hayatı keşiften ötürü aniden güzelleşmesi, adeta lezzet kazanmasını izleriz. Ardından, keşfinin safça bir yanılgı olduğunu kabul etmenin insan için nasıl da güç bir yüzleşme olduğunu bilerek kadının keşfinde haklı çıkmayı nasıl da istediğini fark ederiz. Böylece ona gereksindiği her şeyi vermek üzere flörtümüz başlar. Ona, peşinde olduğumuz şehvetin kasıklarında değil, kulaklarında olduğunu belli etmekten kaçınmamız gerektiğini biliriz... Bizi dinlerken, cinsel bir baştan çıkarıcıyı dinler gibi değil, çocuksu bir içtenlikle dinlemesi gerekir. Böylece yeni bir bakire kulakla daha aşkımız başlamış olur.
Ne çok kısa ne de çok uzun sürmelidir aşk! Zaafı şıpsevdilik olanın saati hassas olmalıdır. Kadının Don Juan'a hayranlığının olası bir aksilik yüzünden çabuk sönmesi de, hikâyenin yeni tutkuları ateşleme gücünü yitirdikten çok sonraya sarkması da eşit oranda tatsız bir başarısızlık anlamına gelir. Şıpsevdinin eros grafiği diğer grafikler gibi başlasa da, onlar gibi zirveden sonra boynunu aşağıya bükmez. Doğrusu, Don Juan, karşılaşma, hayret uyandırma, iştah kabartma adlarını hak eden stratejik basamaklardan geçtikten sonra, kadının kulaklarında tokluk duygusu ortaya çıkmadan hemen önce olay yerini terk etmek zorunda olduğunu bilir. Dahası, bilmekten öte, doğru zaman geldiğinde zaafı onu şaşmaz bir titizlikle uyarır... Artık yalnız kalıp bir süre kendine hayran olma zamanıdır. Don Juan, içkisinin en kıymetli o biricik yudumunu bu anlara saklar.
Kuşkusuz, her zaaf gibi şıpsevdilik zaafının da kişiyi tedirgin ettiği zamanlar vardır. Don Juan bunun farkındadır. Öyle ya, sonuçta birbirinden eşsiz onca kadını, yerleşik "sağlıklı yetişkinlik" ölçütlerine göre sadece çar çur etmekte, sevişmeleri çoğun külfete dönüşebilmekte, kendisini dinlemeye istekli bir kadının aynı zamanda sevilmeye istekli olduğunu da fark ederek gerçekte onlardan ürktüğünü düşünmektedir. Her şey bir yana, o, kalabalıklara hiç de benzememekte, en büyük hazzı kişiliğinin en köklü zaafına bağlı olan tuhaf bir yalnız olduğunu hazin bir yenilgiyle fark etmektedir.
Her ne kadar şıpsevdilik en çok bir zaaf olarak anılmayı hak etse de, bu zaafı tanımayan sağlıklı yetişkinlerin boş böbürlenmelerini haklı çıkaracak ölçüde zayıf biri değildir Don Juan. Anlatmaya değecek bir hikâyenin kimi abartılara karşın sahici aktörü olmayı başarması bir yana, en apatik kulaklarda bile dikkat duygusu uyandıracak bir hikâye anlatıcısıdır o. Dolayısıyla, belki şıpsevdi taklidi yapabilirsiniz ama çok çalışarak bile asla bir şıpsevdi olamazsınız. Her zaaf gibi bu zaaf da kişiliğin kimsenin bilmediği tarih ötesi mazgallarından çıkıp türemiştir; kimde konaklayacağı ise bütünüyle belirsizdir.
Neyse ki bütün zaaflar gibi bu zaafın da genel popülasyonda görülme sıklığı her zaman marjinallik gösterir. Bir başka deyişle, aramızdan çok sayıda Don Juan çıkabileceğinden endişe etmemize gerek yoktur. Bizler bu zaaftan uzak alelade aşklarımızla, gönül ister ki, bir sevelim pir sevelim...

Sibel ERENTAY

Kısa bir hikâyedir şıpsevdilik

"Her hazdan tadıp kendini tüketen bu zaman hırsızlarının başladığı noktaya dönmediği görülmüyor. Hep en başa dönülüyor, ilk kırılan kalbe."

Oruç Aruoba

© ZELİHA ŞİŞMAN

Şıpsevdilik yetişkinlik hali olarak ele alınsa da, aslında çocukluk yıllarının bir ürünü. Anne-çocuk ilişkisinde saklı bir kavram. (...) Yeterince alınmayan anne sevgisi, eksikliğini her daim hissettiriyor. (...) Zamanında ve yeterli dozda alınmadığında yeri bir ömür boyu boş kalan bu ihtiyaç, yetişkinlikte insanı "imkânsız", "hayali", "narsist" bir sevgi arayışına itiyor.

Şıpsevdi göçer bir ruh hali. Bir yerde duramama, oraya kök salamama durumu. Sevmek için emek harcayamama, güvenlik sınırlarını çizememe ve bu sınırlar içinde yaşayamama bir nevi. Ruh firarda, akıl firarda. Uzun soluklu bir kaçış hali. Öncelikle kendinden, sonra herkesten. Ve şıpsevdi der ki:

"Zaman aksın, ben akayım. Dallarım köklerim olmasın. Öyle bir akayım ki denize ulaştığımda onun sonsuzluğu beni kavrasın. İçine alsın ama ben sarılmayayım. Küçük çocuklar gibi güvene ihtiyacım yok benim. Ben kendime yeterim."

Şıpsevdilik kavramı aklımıza ilkönce romantik ilişki boyutunu getirse de çevremize baktığımızda insanın içinde olduğu tüm durumlarda varlığı söz konusu. Her alanda bir şıpsevdilik hâkim.

Tüketmek halihazırda en geçerli akçe evrensel kapitalizmin yaşayabilmesi için. Ekonomik sistemlerin sosyal sistemi etkilememesi düşünülemez tabii ki. Şu soruyu sormak lazım belki de. Eskiden şıpsevdilik yoktu da yeni mi oluştu bu kavram. Eskiden de vardı ama şimdiki kadar güncel, şimdiki kadar evrensel, şimdiki kadar yoğun değildi. Kabulde zorluk vardı. Yaşamın her alanını kapsamamış, yaşamın içinde doğal bir anlam kazanmamıştı. Aile içi, aile dışı ilişkiler değiştikçe kendine yer açtı, varlığını farklı bir boyutta kabul ettirdi. Moda var mesela. Mevsimler boyu sürmüyor bu ilişki, her ay değişiyor. Eskiden yıllara bağlı olarak değişim gösteren moda, şimdilerde "fastfasihon" kavramına evrildi. Geçenlerde bir üretici, 15 günlük periyotlarla değişen kreasyonların yaratım ve üretim sürecindeki sorunlardan söz ediyordu. Kalite tutturmanın imkânsızlığından. Sadece tekstil sektörü değil tüketimi kapsayan tüm alanlarda bir şıpsevdilik hâkim. Kullanıp değiştirmek, üstelik bunu mümkün olan en kısa sürede yapmak zamanın vazgeçilmezi.

Herkes kendi değerlerini buna uygun hale getirmeye başladı. Herhangi bir şey elinizde biraz uzun kalırsa oyun dışı bırakılıyorsunuz adeta. Sarf malzemeleri kapsamında her şey. Evler, arabalar, mekânlar; sayın sayabildiğiniz kadar. Her şey bu kadar hızlı harcanınca, her şey değerinin dışında işlem görmeye başlayınca, şıpsevdilik de yerini sağlamlaştırdı.

Şıpsevdilik yetişkinlik hali olarak ele alınsa da, aslında çocukluk yıllarının bir ürünü. Anne-çocuk ilişkisinde saklı bir kavram. Tohumları ilk aşk ilişkisinde atılan, ilk sevgi, ilk güven yaşantısının yaralanmasıyla oluşan, köklerin çok derinlerde olduğu şıpsevdilik; ilk şefkat, ilk teslimiyet duygusunun deneyimlendiği anne-çocuk ilişkisinde yaşanan travmanın çıktısı.

Sevmek kendini teslim etmekse, ilk adım, kendinizi teslim edeceğiniz güvenli bir liman bulmaktır. Sevildiğinizden emin olacağınız, size, size rağmen dayanacak biri. "Anne", işte bu özelliklerin toplamı olduğu varsayılan insandır. "Varsayılan" diyorum çünkü annelik kavramı doğal tanımının dışında, başka tanımları da bünyesine toplamaya başladı. Proje olarak gerçekleştirilmeye çalışılan çocuklar bu anne kavramına epeyce uzak büyüyorlar. Burada anneliğin ne olduğunu anlatmayacağım. Herkesin kendi anlam dünyasında, kendince yer buluyor. Sadece anneliğin beklentisiz, karşılıksız ve kadim bilgilerle oluşması gerektiğine inananlardanım. Yeterince alınmayan anne sevgisi, eksikliğini her daim hissettiriyor. Şefkat hissi ile örülü ve karşılıksız olan anne sevgisinden mahrum yetişen gençler, özellikle gençlik çağından itibaren içlerindeki bu boşluğu doldurabilmek için ordan oraya koşma ihtiyacı hissediyorlar. Oysa çocuklukta eksik kalan anne sevgisinin, hayatın geri kalan kısmında giderilmesi imkânsız. O sevgi "çocukluk yıllarında" ve "sadece anneden" alınmakta. Zamanında ve yeterli dozda alınmadığında yeri bir ömür boyu boş kalan bu ihtiyaç, yetişkinlikte insanı "imkânsız, hayali, narsist" bir sevgi arayışına itiyor.

Bir tür engellilik olarak tanımlanabilen bu durum; sevgi ve şefkate ihtiyacı olduğu halde kendisinin sevgiye karşılık verememesi, sevgiyi bulduğu anda ise bıkıp uzaklaşma isteğinin ortaya çıkma hali. Çünkü böylesi durumlarda aranılan şey, karşı cinsin sevgisi ve ilgisi değil, içinde yokluğunun acısını hissettiği anne sevgisi. Bir yandan sevilmeye olan aşırı ihtiyaç, diğer yanda kendini seven kişilerden bir süre sonra "bıkma" ve "uzaklaşma" isteği, anne sevgisi yokluğunun en önemli dışa vurumu.

İlişki bazlı şıpsevdi tanımı eril; akla erkekler gelir. Kadınlar için kullanılan şıpsevdi tanımı ise sahip oldukları eşyalarla ilintili. Ayakkabı, kıyafet, mücevher, araba; ama ortak özellik sahip olduklarından sıkılıp bırakma isteği. Bırakıp, tekrar sahip olmak için gösterilen nafile bir çaba. Aynı rutinin yaşanması ve "yok sevgiyi" bulma isteği. Ne yazık ki annenin yol açtığı bu travmanın telafisi için ömür boyu bir uğraş. Yalnızlığa mahkûm edilmek. Canın devamlı yanması ve bunun farkına varmama hali. Ve hep ilk sevgiliye, anneye kavuşma özlemi, bir şıpsevdinin kısa hikâyesi bu...

Postmodern bir şıpsevdinin akıl hastanesi günlüğü

Departmanımızın başındaki kadın sık sık kimi bayi toplantılarında brifing için Kuzey Afrika ülkelerine uçuyordu. Refakat için bulunmaz elemandım; ben de onunla gidiyordum. (...) Bazı gecelerde şen dulu mutlu etmek de benim yaşımdaki bir delikanlı için bulunmaz nimetti.

Nizami bir maziyi kontrol altında tutabildiğim sahaya girdiğimde, atladığım bunca safhadan sonra doğduğumda bana koyulmak istenen, üzerinde düşünülen diğer isimlerin neler olabileceği hususunda tek bir bilgim yoktu.

Kocaman insanların da zaman zaman oyun oynayabileceği, sallanabileceği, kayabileceği yetişkin parkları için şehircilik okumaya gerek duymadığım bir dönem geçirmiş ve dünyanın çeşitli coğrafi şekillerine serpiştirdiğim binlerce çocuğumun başı üzerine yemin ederek hatmettiğim, hayatıma zerre etki etmeyen quantum fiziğini ya da küçükken ezberlediğim başkentleri, daha kestirme söylersem, aslında geometrinin kuşattığı o çok köşeli yapıların evrenin yuvarlak hatlarıyla çeliştiği gerçeğini bir türlü kabullenemememin ne kadar rahatsız edici bir atmosfer yarattığını çevreme kanıtlayamamıştım. Bu kafa karışıklığı, bu kendini bilmezlik gururu, bu kişisel gelişim metotlarının fiyaskosuyla cebelleştiğim o travmatik yıllarda varlığı muhtemel uzaylıların lisanlarından çok argolarıyla ilgili fikirler üretmeye başladım.

Neye benzediklerini bile bilmediğim yaratıkların kültürleri nasıl bir küfür ve jargon oluşturabilirdi; yahut yalnızca telepati aracılığıyla temas kuruyorlarsa yahut parapsikoloji kaynaklı bir iletişim söz konusu ise filoloji mimarisi içersinde bayağılaşmadan farklı ifadelere ihtiyaç duymanın nedenleri ne olabilirdi; bilmek isterken bilginin tuzağına düşmek bir bakıma buydu.

Suyun kaynama noktası ile buzun donma noktası arasındaki tüm denklemleri çözebilsem de gaz haline geçişteki hal formülleri yorucu, yıpratıcı, bir o kadar da karmaşıktı. Çok bilinmeyenliyi tek bilinmeyenliye indirgeme aşamalarında lisan ve argo başlığından epeyce uzaklaştığımı fark ettim; ihmalkârlığım yüzünden tiyatro tarihi çalışmalarımı da aksatmış, hatta

birkaç ay önce kayıt yaptırdığım Meksika mutfağı kursunun yetkililerinden de uyarıcı telefonlar, mailler almaya başlamıştım. Evet, kayıt parasını ve kurs ücretini peşin ödemiştim ama asıl hassasiyet bir ülkenin gerçeğine saygı duymak üzerineydi. Tiyatro tarihine Japon No Tiyatrosu'ndan yani ruhaninin temaşasından giriş yapınca acısı iç karartan soslara yönelmem güçleşmişti. Üstelik hafta sonları arkadaşlarımla buluşup maket uçaklarımızı uçurmak için şehir dışına çıkmak çok vaktimi alıyordu. İçimizden biri sırası geldiğinde karavan kiralıyordu ve yol boyunca bira içip lars von trier ile gus van sant karşılaştırmaları yaparak bağımsız sinemaya atıflarda bulunup bir parça stres atıyorduk. Beynimi boşaltma şansı yakaladığım tek gündü o. O güne denk gelen bir kurs programı seçtiğimi hiç sanmıyorum; ancak kurs yetkilileri inatla benim tercihim yüzünden bir sıkıntı yaşandığını öne sürüyor ve iyi bir kursiyerin taşıması gereken vasıfları ısrar ve tehdit içeren bir üslupla sık sık dile getiriyorlardı.

Arkadaşlarıma maket uçak merakını ben aşılamıştım; iktisat mezunu olmama karşın edebiyata ilgim ağır basmış ve ergenlikten çıkar çıkmaz bir reklam ajansında metin yazarının asistanı olarak iş bulmuştum. Departmanımızın başındaki kadın sık sık kimi bayi toplantılarında brifing için Kuzey Afrika ülkelerine uçuyordu. Refakat için bulunmaz elemandım; ben de onunla gidiyordum. Bavullarını taşıyor, check in işlemlerini yapıyor ve havaalanlarında ücretsiz dağıtılan dergilerden toplayarak bu kıtanın yeraltı zenginlikleri hakkında yerinde ve detaylı doküman arşivi oluşturuyordum. Bazı gecelerde şen dulu mutlu etmek de benim yaşımdaki bir delikanlı için bulunmaz nimetti.

Bir Fas ziyaretimiz erken biten toplantı nedeniyle olağanüstü bir çarşı gezintisine dönüştü. Baharat ve esmer insan kalabalığı içerisinde dolanırken karşımıza çıkan oyuncakçı dükkânında otantik uçurtmalar arasından bana sırıtan ilk maket uçak kutusunu gördüğümde aklıma Wright Kardeşler'i konu alan bir karikatür çizmek için çırpındığım yatılı lise yıllarım geldi. Okulumuzda satranç kulübümüzün başkanlığını yapan biyoloji öğretmenimiz beni hem tıp hem satranç hem de karikatür alanında eğitiyor, rehberlik derslerinde müdürden yazılı izin kâğıdı alarak bir mizah dergisine çizdiklerimi götürmeme önayak oluyordu. Karikatürlerimi inceleyen bir dergi çalışanı konuşma balonlarındaki yazımı görünce kaligrafiye yeteneğimi fark etti ve beni hat sanatının inceliklerini anlatan bir kitapla ödüllendirdi.

Artık bütün vaktimi hat sanatına ayırıyor, biriktirdiğim harçlıklarımı sahafların tozlu raflarındaki o esrarengiz kitaplara yatırıyordum. Bir gün okula döndüğümde aldığım kitaplardan birinin arasında eski bir reçete buldum. Sararmış, yıpranmıştı. Doktorun el yazısı gerçekten okunmuyordu. Derhal bir büyüteç edinip harf harf, nokta nokta ilaçların isimlerini çıkarttım. Sonra onların farmakolojik açılımları geldi. Okul bahçesindeki futbol karşılaşmalarının değişmez forveti olmama rağmen maçlara gitmiyor, etüt odasında kimya ve ecza geçirgenliğinin uçurumlarında dolanıyordum. Bağımlılığa doğru eğilimim işte o günlere denk geliyor.

Oysa için için sibernetiğin gizemini "göte yakın dur, ama ağzına bok bulaştırma" ilkesi ile karşılaştırmalı incelediğimden beri dağ yüksekliklerinin tamamı ezberimden çıkmıştı. Şimdi bile dünyanın en yüksek dağı ile en yüksek tepesi arasındaki farkın kaç yaz tatilime mal olduğunu düşündüğümde gülümsüyorum. Doktorum da gülümsüyor. Sonra gülümsemelerimiz sırıtma ağırlıklı mimiklere kayıyor ve basıyoruz kahkahayı. Sesimizi duyan diğer sağlık çalışanları panik halinde odaya giriyor ve dayanamayıp onlar da katılıyor bize. Derken bu kahkaha salgını öbür koğuşlara da sirayet ediyor; tüm hastalar, tüm doktorlar, hemşireler, hasta bakıcılar saatlerce gülüyoruz. Gülme esnasında yüzde çalışan on beş kası sayayım diyorum olmuyor. Hastanenin dışına taşıyor kahkahalar.

-Konudan konuya atlıyoruz, bu nasıl bir şipsevdilik, diyor gözlerinden yaş gelen doktor.

-Hüseyin Rahmi'ye yeni bir bakış açısı hocam, diyorum.

-O vakit seni Meftun Bey diye çağırmalı, deyip güle güle masaya kapaklanıyor doktor. Hemşirenin biri gülerken dengesini kaybedip yere çakılıyor. Hastanede böyle şeyler her gün oluyor. Aslında genel istatistiklere bakılacak olursa son on yılda özellikle.....

Yaşar SÖKMENSÜER

Şıpsevdi erkek midir yoksa kadın mı?

Hüseyin Rahmi Gürpınar'ın "Şıpsevdi" romanındaki kadar olmasa da, o "rol" genelde erkeğe yakıştırılır. (...) Erkeğe yakıştırılması, kadına yakıştırılanına başka "ad" taktıkları için midir bizim ülkede? "Hamama gider kurnaya, düğüne gider zurnaya âşık olur" atasözü, fonetiğindeki gibi ironik, hoşgörülü yansı(tıl)maz kadına.

© OKTAY BİNGÖL

Henry Miller'a göre kadın aşkın bizatihi kendisini sever: "Aşk kadın için tüm bir yaşamdır. Ama büyük A harfiyle başlayan (yani bir tek insana duyulan) aşkı bilmez kadın." Erkek ise aslında büyük A harfiyle başlayan, "özne"ye endekslenen bir aşkın peşindedir sanki...
Miller'ın bu yuvarlaması elbet çok tartışılır.
Ama farklı tartışmalar için, özellikle "şıpsevdi" teması için bereketli bir toprak olduğu kanısındayım.
Madem kadın-erkek alfabesinden girdik meseleye, acaba "şıpsevdi" erkek midir, kadın mı?

***

Bu mevzuda aşkı, felsefenin kuytu bir alanı olarak ele almanın mahsuru yok. Aşk -sevgiliye- layık olma çabasıdır; ve "layık olma çabası" aşkı felsefenin "ünite komşusu" yapar.
Çünkü gerçek anlamda layık olmak, varlığın, varoluşun sorgulanmasıdır. "Ben kimim -ki-" dedirtir, aşk.
Bir varoluş, varolma muhasebesini taşır satır/gönül arasında. Ve -bilinçli ya da bilinçsiz- (b)ilgi arayışı yaratır insanda. Değer, denklik arayışı...
Hayatı boyunca ezberlediği tek şiiri müsamerede kekeleyen, beğendiği iki özlü sözü her kompozisyonda yineleyen delikanlı, âşık olduğunda şarkı sözlerindeki dizeleri fark eder önce. Sonra şiirlerden dizeler aktarır, hatta yazar-karalar-dizeler bir şeyler.
Erkeğin aşk tasavvurunun, özellikle ergenlikte ilgi duyduğu ya da gördüğü durumlarda böyle bir "layık olma" boğuşması içine savrulduğuna inanırım.
Erkeğin, "büyük A"nın düşünde, peşinde ya da koynunda geçen döneminin alt sürümünde, katmanlarında ise biteviye "Yürü be koçum, kim tutar seni" fısıltısı artarak yankılanır içerlerde...
Ve aşkın alt başlıkları arasında yer alan "yerinde duramama hali", hiç başlamayan yahut başlayıp da yürümeyen, biten "aşk"ların hayal kırıklığıyla tezahürünü farklı aynalara yansıtır bazen.
Ve o aynalardaki "puzzle"ı birleştiremez, hatta birleştirmek istemez.
Alt katmanlardaki gazların da etkisiyle -kadından daha farklı bir kimyada/tanıda- "şıpsevdi hali" sızabilir iklime.
Özellikle erkek için kullanışlı bahaneler, mazeretler bile yaratabilir çoğu örnekte: "Onların hepsi küçük a, ama sen benim için, her zaman büyük A oldun..."

***

Miller'ın kadının "küçük a ile başlayan aşk"ı, bizatihi o duyguyu, öyle olma halini sevdiği varsayımı, her genelleme gibi tehlikelidir elbet.
İçinde haksızlık da barındırır, mebzul miktarda...
Ve kadının bizzat aşkı sevme hali, sanki şıpsevdiliğe giden patikanın da yol ayrımı gibidir.
Ama bizim ülkede, hatta bugünün gençliğinden bir önceki kuşakta öyle midir?
Şıpsevdi meselesi, romantik komedilerin baş tacıdır mesela... Ama Hüseyin Rahmi Gürpınar'ın "Şıpsevdi" romanındaki kadar olmasa da, o "rol" genelde erkeğe yakıştırılır.
Eh, şarkıda da öyle değil midir:
"Sen yalancı şıpsevdinin birisin
Her gördüğün kıza sevgilim dersin
Herkes bilir şıpsevdi olduğunu
Her gün başka sevgili bulduğunu
Hiç güzel mi çirkin mi demezsin sen
Gününü gün edersin sen"
Erkeğe yakıştırılması, kadına yakıştırılanına başka "ad" taktıkları için midir bizim ülkede?
"Hamama gider kurnaya, düğüne gider zurnaya âşık olur" atasözü, fonetiğindeki gibi ironik, hoşgörülü yansı(tıl)maz kadına...

***

Şıp diye, olası erkek-kadın farkıyla daldığım konuya yeterlilik önergesi vermemin zamanıdır.
Çünkü çocuklukta yaman bastıran sevgi, şefkat, ilgi eksikliği de birebirdir çok, çabuk, daldan dala "aşk"lara...
Ama annenin emzirdiği, babanın pışpışlayarak bastırdığı hallerde de sevgi açlığı, farklı dozda sızabilir yaşama.
Bu minvalde, yansısı, yankısı farklı da olsa erkek-kadın fark etmez nihayetinde...
Ve "Sevmekten kim usanır" der şarkılar ama, "şıpsevdi" halinde, elbet ve mutlaka bir "şıpusandı" durumu da vardır.
Sakızı da belki buralardan gelir, "şıpsevdi"nin...
İçinden şerbeti ağdalı aşk vecizeleri çıkan bir sakızın adının Şıpsevdi olması manidardır biraz. Hani, "Süt dişlerinle çiğnedikçe tadı kaçar, şekeri bitince yenisini alın" gibilerinden midir acaba?

***

Son olarak...
Bütün bu şırıl-şarıl satırların ardından, ya her şeye "şıp" diye önce -hayret içinde- hayran olan, ardından da hayranlığını aşk mertebesine yükselterek kendini ve karşısındakini bir an için de olsa kutsamak, ışınlamak isteyen insanlar (da) varsa...
Ve mesela, bazen aşklar "şıp" diye yüreğe damlayan şeyden, gökkuşağı çıkarma hasletinden kaynaklanıyorsa...
Bu da farklı kıtalara, biteviye bir yolculuksa...
Yanılmaksa, durmamacasına yanılmaksa...
Ya bazen insan yanılmadığı için değil, tam tersine yanıldığında aşka yakalanıyorsa... Hatta aşkı kendindeki geçimsizlik nedeniyle sadece öyle yakalıyorsa...
Ve kahretsin, aşkın ömrü üç yılsa yeni romanlarda...
Aşkı yeniden üretemiyor, ama kendini üretiyorsa yeniden...
Aşka uzak ya da yakın bir mesafede şap diye kalıyorsa...
Ama yoldaysa, gurbetteyse halen...
Ve karşıdan bir gün ışığı, gözünü kırpmadan, ilgiyle ona bakıyorsa...
Caiz midir, mekruh mudur?
Daha kolay olan, doğrusu yanıtını da pek merak etmediğim soruyla (o bahane ile) bitireyim yazımı: "Şıpsevdi, erkek midir, kadın mı?"

Tahir ABACI

Aşk ve sanat

Yaşını başını almış erkek yazarların genç kızlara yönelik ilgisinde performans korkusundan kaynaklanan bir patoloji bulunduğu ileri sürülür. Vladimir Nabokov'un "Lolita"sında, Yasunari Kawabata'nın "Uykuda Sevilen Kızlar"ında bu tür bir patolojinin bakış açısından yayıldığı hissedilir. (...) Kabul edelim ki aşk, ilk gençlik kuşağında ya da 35 yaş sonrasının burnu sürtülmüşlerinde daha uygun iklim bulabiliyor.

© GÖKTÜRK AYAN

Pablo Neruda ve F. Garcia Lorca, Madrid'de zengin bir Arjantinlinin yemek davetine katılıyor. Orada bir bayan şairle de tanışıyorlar, yemekten sonra üçü birlikte dolaşmaya çıkıyor. Bahçedeki kuleye tırmanıyorlar. Neruda kadını kucaklayıp öpmeye başlıyor, ardından elbisesini çıkarmaya girişiyor. Lorca'ya da, öyle şaşkın şaşkın bakacağına, kapıda gözcülük yapmasını söylüyor. Gelgelelim Lorca bu işi biraz fazla heyecanla üstleniyor ve merdivenlerden yuvarlanarak ayağını incitiyor. Daha yirmili yaşlardayken *"20 Aşk Şiiri ve Bir Umutsuz Şarkı"* ile adını duyuran Pablo Neruda, tensel ilişkilerin ötesinde, aşkı da bütün dirimselliğiyle yaşayabilmiş sanatçılardan biri. Peki Lorca? Dostunun ataklığı karşısında sergilediği tavır bile onun "sorunlu" sanatçılar arasında yer aldığını gösteriyor. Öteki figüre gelince, "kadının adı" yine yok, Neruda *"Yaşadığımı İtiraf Ediyorum"* adlı otobiyografisinde bu sarışın, yeşil gözlü şairin kimliğini vermiyor.

"Sanatçı kimliği"nin kendisine yakıştırdığı nitelikler arasında "muhaliflik", "yalnızlık", "aykırılık" gibi olgular ilk sırada gelir. Oysa pek çok kez görüldü ki, sanatçı pekâlâ bu niteliklerinden vazgeçebilmektedir. Zaten o konularda kopardığı yaygara, aslında daha fazla "ünsiyyet" (beraberlik) talebinden başka bir şey değil. Gerçekte insanın doğasında yalnızlık eğiliminden çok "ünsiyyet" eğilimi daha güçlü ve ruh sağlığı açısından da zorunlu görülüyor. Sanatçı kimliğinin asıl ayrılmaz öğesi, aynı eğilimin özel bir boyutu olan aşktır. Aşk, hem varlığıyla, hem Freud'un "yüceltme" (sublimasyon, ikame) teorisini hatırlarsak yokluğuyla, sanatçının esin kaynağı, itici gücüdür. Peki, aşk tam olarak nedir? İkincisi, aşkta varlığı zorunlu olan karşı taraf her zaman hazır ve nazır mıdır? Bu soruların tam karşılığını, konuya kafa yoran düşünürler, psikiyatristler gibi sanatçılar da bulabilmiş değil. Gelgelelim, "normal" insanlar karşılarına çıkarsa aşkı yaşarlarken, çıkmazsa dert etmeyip "mantıksal" ilişkilerle yetinirken ve hatta bu tür ilişkileri tercih ederken, sanatçıya illa ve mutlaka aşk gerektir! "Aşka uygun" birileri sokakları doldurmadığına göre, uygun olmayan birilerinden aşk nesnesi yaratmak gibi potansiyel bir tehlike de başlıyor demektir. İşte aşksız yaşayamayan sanatçıların başına en sık gelen kazadır sanatı ve sanatçıyı anlayamayan, başka şeylere değer veren, bir sanatçıya yetişememekten korkan, kompleksli, takıntılı, narsist, isterik.. birilerine çatmak! O yüzden, örneğin aşk şiiri diye okuduklarımızın belki yarıdan fazlası gerçekte hicran şiiri.

Var mı, yok mu?

Edip Cansever'in çok sevdiğim bir şiiri var: "Dostlar". Yıllar önce *Adam Sanat* dergisinde salt bu şiiri konu alan bir yazım da çıkmıştı. O boğucu 1971 yılının yazıyla güzüne odaklanan, anı, günlük, hikâye öğeleri, hatta görsel öğeler içeren şiirde Cansever bir yerden sonra "İzmirli Sevgili"ye sesleniyor: ona, İzmir'in eski rıhtımında, "Tenha bir meyhanede" oturup Aragon'un bir dizesi ve şiir üzerine konuşmalarını hatırlattıktan sonra şöyle sürdürüyor: "Biz hayatı şiirden / Şiiri hayattan özümlemedik mi? / Ölüm de girse araya / Sahici aşklar kurmadık mı seninle / Tertemiz dosdoğru aşklar". Daha ilerde aldığı çağrıdan söz ediyor; "Gelsene diyordu İzmir'deki sevgilim / Son mektubunda". Sevgili, Kemeraltı kahvelerini anlatıyor, ince belli çay bardaklarını, 1971 olaylarına ve acılara rağmen umutlu olmaya çağırıyor, "havalar da soğudu, kendine iyi bak" diye öğütte bulunuyor. Derken, sonlara doğru, şu beklenmedik dörtlük geliveriyor: "Bin dokuz yüz yetmiş bir yazı / Yok böyle bir sevgilim benim / Ama dayanıklı, ama gözü pek, ama umutla dolu / Olunca böyle bir sevgilim olsun isterdim" Bu döngüsellik bize aşkın o varla yok arası konumunu hatırlatmıyor mu?

Bir kız arkadaşım, Ahmet Hamdi Tanpınar'ın, büyük halalarından biriyle

© EDA EMİRDAĞ

evlenmeyi çok istediğini anlatır durur, hatta *"Huzur"*un Nuran'ını bu halaya yakıştırırdı. Ama bu hala kimdi, adı neydi, tam bilemezdi. Tanpınar'ın ilgisi, ancak o öldükten ve ünlendikten sonra hatırlanmış, aile için bir övünç kaynağına dönüşmüştü. İşte sanatçı aşkının "akibet"ine örnek; bir de Tanpınar'ın yaşarken çektiklerini düşünün. Onun aşk hüsranlarının billurlaşmış temsilini üstlenen Nuran, yazarla neredeyse bire bir özdeş Mümtaz'a doğru biraz yalpalar ama sonunda tüccar kocaya geri döner, çocuğunu öne sürerek "rahat"ı seçer. Kim bilir kaç sanatçının ağırlığı, eserleriyle, iç zenginliğiyle değil, başka şeylerle tartıya vuruldu. Aksi de görülmedi değil; işte Piraye Hanım, Nâzım Hikmet'i büyük mahpusluğunda aşkla bekledi ve son demde yerini başkasına bırakmak zorunda kaldı. Sanatçı bu, o çelişkili kişiliğiyle, aşk bozgunu yaşarken de, fazlasıyla bulurken de öznelliğinin sınırları içinde savruluyor.

Çoğu kez olağan bir süreç içinde gelişmeyen, önceden tasarlanmış ve zorunlu görülmüş bir aşk kavramından oluşturulmuş çarmıha gerilen sanatçı aşkı, bir kısırdöngü de yaratır; varoluşsal bir acıya narkotik etki yapması umulurken, tam tersine o acıyı derinleştirir. Zaten genel olarak aşkı aşk yapan, hedefteki vuslattan çok, yol boyudur, hasrettir. Hani der ya Fuzulî: "Ah ü feryâdın, Fuzulî, incidiptir âlemi / Ger belâ-yı aşk ile hoşnud isen gavgaa nedir?" (Mademki aşk belasından hoşnutsun Fuzulî, bu tantana nedir?) Aziz Nesin, yaşı ilerledikçe daha sık ve yoğun biçimde aşka sarıldığını söylemişti; bir şeyin elden gider olunca değerinin arttığını vurgulayarak. Yaşını başını almış erkek yazarların genç kızlara yönelik ilgisinde (tersi, olgun kadın delikanlı aşkı daha seyrek rastlanan bir tema) performans korkusundan kaynaklanan bir patoloji bulunduğu ileri sürülür. Vladimir Nabokov'un *"Lolita"*sında, Yasunari Kawabata'nın *"Uykuda Sevilen Kızlar"*ında bu tür bir patolojinin bakış açısından yayıldığı hissedilir. Ancak bir yerde haksızlık etmemek gerek; aşk bazen ölçüleri belli ama çoğu kez soyut bir "temiz sevgi"yi ön gerektiriyor. Bu saflık, püriten bir saflık değil, özellikle kapitalist toplumda iş alanına atılan kadınların -hayır, ekonomik özgürlük kazanarak değil, sistemin bireyci değerlerine sarılarak, paranın kirine bulaşarak- yitirdiği saflık. (Örneğimiz erkek sanatçı olduğundan kadınları andık, erkeklerin aynı kirlenmeye daha beter bulaştığı kuşkusuz). Kabul edelim ki aşk, "teen" (ilk gençlik) kuşağında ya da 35 yaş sonrasının burnu sürtülmüşlerinde daha uygun iklim bulabiliyor.

Vuslatla biten

Aşkın yapışık paraziti kıskançlık, sanatçı aşkında özel biçimlere bürünüyor. "Sevdiğim kadınları deli gibi kıskandım" diye yazıyor Nâzım Hikmet "Otobiyografi" şiirinde. Eh haydi bu anlaşılır bir şey (gönlüm de bu noktada onu kayırıyor), aynı Nâzım Hikmet'in, eşlerinden birinin başka bir romancının romanını çok beğenmesini kıskanarak oturup *"Yaşamak Güzel Şey Be Kardeşim"*i yazmasına ne demeli? Sanatçı, bu duyguyu öylesine yoğun ve öylesine tekelci biçimde yaşıyor ki, sanat eserlerinde de en sık ve en başarılı biçimde işlenen temaların başında geliyor. Alberto Moravia'dan Alain Robbe-Grillet'ye, sayısız yazar bu konuda romanlar yayımladılar.

Tabii bütün bunlar, "yol boyu" hikâyeleri; menzilde işler daha karışık. Aşka büyülü anlamlar yüklemiş ama vuslat menzilinin tadını hiçbir zaman tam çıkaramamış bir sanatçı, Cesare Pavese bile *"Yaşama Uğraşı"* adlı günlüğünün bir yerinde şöyle yazıyor: "Kaderin amansız oluşu değildir sorun; çünkü insan bir şeyi inatla isterse, onu elde eder. Korkunç olan, istediğimiz şeyi elde ettikten sonra ondan bıkmamızdır." Burada aşka ya da cinselliğe ilişkin bir dokundurma yok, genel olarak her şeyi kastettiği söylenebilir. Ama bir süre sonra günlüğe şunları da düşüyor: "Evli bir adamın bile cinsel hayatına bir çözüm bulamamış olması sevindirici, avutucu bir düşünce. Evlenen adam bu zevki artık namusuyla ve huzur içinde tadacağını umar, oysa çok geçmeden karısından bıkar, onu gördüğü zaman bir orospuyu görüyormuşçasına boğuntuya kapılır. Sonra da, nasıl olsa onunla geçinemeyeceğini anlar." Oysa, daha birkaç yıl önce günlüğüne şunları da yazmıştı: "Bizim istediğimiz bir kadına sahip olmak değil, o kadına sahip olan tek erkek olmaktır."

"Normal" insan, vuslatla aşkı yitirince hayat arkadaşıyla bir çeşit işbirliği oluşturarak, beraberliğe başka bir anlam verebilir. Aşka ihtiyacını mutlaklaştırmış sanatçı ne yapacak? Neruda, büyük aşkı, eşi Matilde ile aşklarının zaman zaman yeniden alevlendiğini yazıyor. Aragon ile Elsa'nın "moruk" halleriyle el ele bir fotoğraflarını da hatırlıyorum, hatta bozuştuğum bir sevgiliye postalamıştım. Çoğu sanatçı ise, işte Nâzım Hikmet'in yaptığı gibi, kül karıştırmaktansa başka ateşlere koşmayı seçiyor. Sanki her şey, hayatın saçmalığıyla baş etmek bakımından şanslı kişiler arasında fetihçi, oyuncu ve sanatçı ile birlikte Don Juan'ı da anan Albert Camus'yü doğrular gibi.

Simone de Beauvoir, ünlü *"Kadın"* üçlemesinde "seven kadın"ın erkeklerden farklı, kimi özgül yanlarına dikkati çekiyor ama aşkı sadece üreme içgüdüsünün gereği olarak değil, aynı zamanda esin kaynağı olarak görmek bakımından kadın sanatçıların karşı cinsten belirgin bir farkı yok. Fark, ifade biçiminde ortaya çıkıyor; kadın sanatçı coşkusunu gemlemek zorunda kalıyor. Belki o yüzden onlardan daha az şair ama daha çok hikâyeci ve romancı çıkıyor. Örnekleri hep edebiyattan verdim, öteki sanatlar açısından da benzer dağılımlar, tercihler var. Aslında sanatçı aşkı ya da genel olarak aşk üzerinde konuşurken, ortaçağ sonrasında, şehir hayatının kurumlaşmasıyla belirmeye başlamış, sanat eserleriyle pekişmiş bir olguya sabit anlamlar yüklediğimiz söylenebilir. Oysa, her kavram gibi aşkın da tarihi ya da toplumsal bir sabitliği yok. Zola'nın *"Germinal"*inde, Gorki'nin eserlerinde proletaryanın yaşadığı aşkların, bu ortalama aşkla benzer yanları kadar, farklı yanları da var. Sözgelimi mülkiyet düzenini pekiştirmeye yönelik olan ve burjuva dünyasının ortalama aşk anlayışını oldukça belirlemiş olan (sakatlamış da diyebiliriz) püriten ahlak anlayışı, bu mülksüzler arasında

pek geçerli değil. Yarının dünyasında geçerli aşk ilişkilerinin nasıl olacağını da bugünden kestirmek kolay değil.

Aşkın son mesaisi

Döndük yine başa. Hangisi aşk? Birisini karşılıksız sevmek mi, beraber olunmasa da sevilen kişinin esenliğini istemek mi, karşılıklı sevip birlikte olamamak mı, karşılıklı sevip birlikte olabilmek mi, tensel uyum mu, birlikte orgazm olabilmek mi, uzakken etkili olup yakınlaşınca bozulan bir büyüyü yaşamak mı, düşünsel uyum mu, ortak zevkleri olmak mı, aynı anda aynı şeyleri düşünmek mi, her konuda hoşgörülü davranmak mı, tekeşliliğe bağlı kalmak mı, çokeşlilik yaşayıp yine de ilişkiyi sürdürmek mi, bir tarafın öteki tarafın sorunlarına fedakârca katlanması mı, araya giren ayrılıklara ya da kötülüklere rağmen sevmeyi sürdürmek mi, birlikte uzun bir ömür sürdürebilmek mi, sevgiliyi görünce insanın içinin ışıması mı, hep bağlı kalmak mı, bağımlı olmak mı, düşünsel uyum mu, omuzdaşlık mı, dayanışma mı, hepsi mi, hiçbiri mi? Sonuncu şık dahil, bunların her birine ayrı ayrı ya da birkaçının bir arada bulunduğu "hal"e aşk dendiğine tanık olmuş, bunları anlatan romanlarla, şiirlerle, filmlerle, şarkılarla karşılaşmışızdır. Gel gelelim dramatik aşkların büyük anlatıcısı Tolstoy aynen şöyle söyler: "Aşk şimdiye kadar okuduklarım ve duyduklarım gibiyse, ben aşkı hiç tatmadım."

Son yıllarda konusu "aşk", özellikle de "aşk teorisi" olan sayısız kitabın "çok satar" olması, bu ezeli ve ebedi (ve edebi) olarak zaten hep hazır ve nazır konunun üstüne üstlük bir de "özel gündem"le taçlanması anlamına geliyor. Tuhaf olan, bu artışın, aşktan yana "nasipsiz" oluşundan yakınanların sayısındaki artışla paralel ilerlemesi. Yani aşkı konu alan kitaplardaki bu çokluk, "fiiliyat"taki yokluktan kaynaklanıyor gibi. Gündelik hayatta ırağa kaçıp duran bir olguyu hayal dünyamızın ısrarla istemesi, özlemesi, salt insan soyunun yeniden üretimini kutsama güdüsüyle açıklanabilir gibi değil. Gerçi aşkın yokluğundan ya da ıraklığından yakınmalar kadın kadına ya da erkek erkeğe konuşurken değil, daha çok bir kadın ve bir erkek bir araya gelince oluyor ve "yokluktan yakınmak" böylece gizil bir "ileti"ye dönüşüp bir kışkırtıcılık üstleniyor ama arka planda aşkın bir "norm" ve bir "form" olarak kuşaktan kuşağa intikal etmesinin etkileri de hissediliyor. Sadece edebiyat, sinema, piyasa şarkıları değil bu özlemi besleyen, aşkın bir "gündelik ihtiyaç" gibi kutsanması da anlatısal değeri nedeniyle geri dönüp bu "normlaşma" sürecine katkıda bulunuyor. Bulaşıcı bir etki bu, "ötekiler"in aşkın yokluğundan yakınmaları ya da içleri geçmiş halde sevmelerinden-sevilmelerinden söz etmeleri "herkes"in o yokluğun varlığını (ne paradoks!) hissetmesiyle sonuçlanıyor.

Öte yandan, "ehl-i aşk" bilir ki, aşk ne bir norm,

© RECEP GÜLEÇ

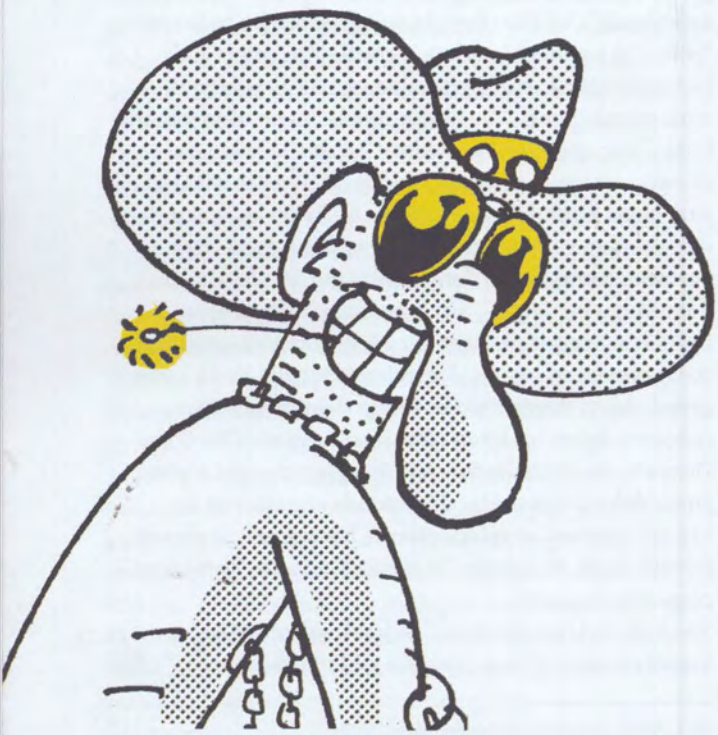
ne de bir form; o biçime de, tanıma da gelmez bir olgu, bir duygu fırtınasına kaptırdınız mı olguyu size bulaştırmakta hayli günahları olan filmler, romanlar, şiirler, şarkılar ve son zamanların moda "aşk teorisi" kitapları derde derman olmaz reçetelere dönüşür.
Aslında sanatın, özellikle de müziğin ve edebiyatın küçük formları, yani şarkılar ve şiirler ağırlıklı olarak zaten "aşk" teması çevresinde dolanırken, roman, senfoni, konçerto, oyun, sinema filmi gibi büyük sanatsal formlarda yine aşk tematik eksende geniş bir yer tutarken, kimi ürünlerin bir de sıfat olarak "aşk"ı önlerine eklemeleri "katmerli" bir hale mi işaret, bir indirgeyiciliğe mi? "Aşk filmi" , "Aşk romanı", "Aşk şiiri" olarak paketlenen kimi ürünlerin "estetik değer" denilen safrayı hemen atmaları, "platonic" aşkın da, en az pornografi kadar en dolaysıza bir an önce gark olmak isteğiyle aceleci davrandığını, "şıpsevdi" olduğunu gösteriyor. Mesafe gerçekten kısadır: Ünlü bir "aşk şairi"nin romantik ve platonik dizelerinden etkilenen kadınlarca sıklıkla ziyaret edilen bürosunun, içinde yatak olan bir başka odaya açıldığı anlatılır. "Aşk söylemi"ni cinsel arzu doğrultusunda bir "yem"e dönüştürmüş bir çeşit "edebiyat" oldu bitti vardır ama kaçma-kovalama diyalektiğindeki masumiyet ve oyun dozunun sınırları da seçkin edebiyatça pek çok kez deşifre edilmiştir.
Eskiden, çok çok eskiden "rüyada görüp âşık olmak" halleri varmış, masallar, destanlar anlatır. Tanzimat sonrası edebiyatı "pencerede görüp âşık olmak" halleri üzerine romanlar ve şiirler üretir. Cumhuriyet dönemi edebiyatında "fotoğrafını görüp âşık olmak" üzerine yazılmış hikâyelerin sayısı az değildir. "Uzaktan görüp âşık olmak", gün gelir, yerini "karşıdan görüp âşık olmak"a bırakır. Burada durup bütün bu hallerde "gören"in çoğunlukla erkek, "görülen"in çoğunlukla kadın olduğunu, sürecin tersine ise pek az işlediğini anımsamak gerek. "Vuslat"ın fetişleşmesi yakın yıllarda bitti. "Kaç göç devri" kuşakları "vuslat"la aşkın da murada ereceğini sanırlar, sıklıkla da "vuslat kazaları" yani hayal kırıklıkları yaşarlardı. Anlaşıldı ki, "yakından, en yakından görmek" de aşka deva değil. Peki, "aşk" vuslatın, kavuşmanın "engel"lerle durdurulmasının doğurduğu bir "fetiş", bir "yanılsama" idiyse onu ilişkilerin özgürleşmesiyle bir güzel gömmek çenemizi yorar olmaktan çıkarmak gerekmez miydi? Ya da aşkın gerçek iklimi özgür ilişkiler idiyse (benim kuşağımı çokça etkilemiş bir kitap olan Jean Baby'nin *"En Güzel Dünya"*sı da, Wilhelm Reich'ın kitapları da öyle söyler), şimdi dolu dizgin aşklar döneminde olmamız ve bu kez aşk reçetesi kitaplara gülerek bakmamız gerekmez miydi? Eksik, ilişkilerin "özgürlüğü"nün bir "yanılsama" oluşunda olmasın?
Şimdilik, öyle ya da böyle, "Giderek solan A'sı kadar yaşanıyor aşk / Ş'ye geçse alkol gibi olurdu zaten" (*).

(*) T. Abacı, *"Sevdavi"*, Varlık Yayınları, 2002.

Söyleşi: M. Emin ÖNDER

Karikatürist
Mehmet Çağçağ:

"Yaşasın libido enerjisi"

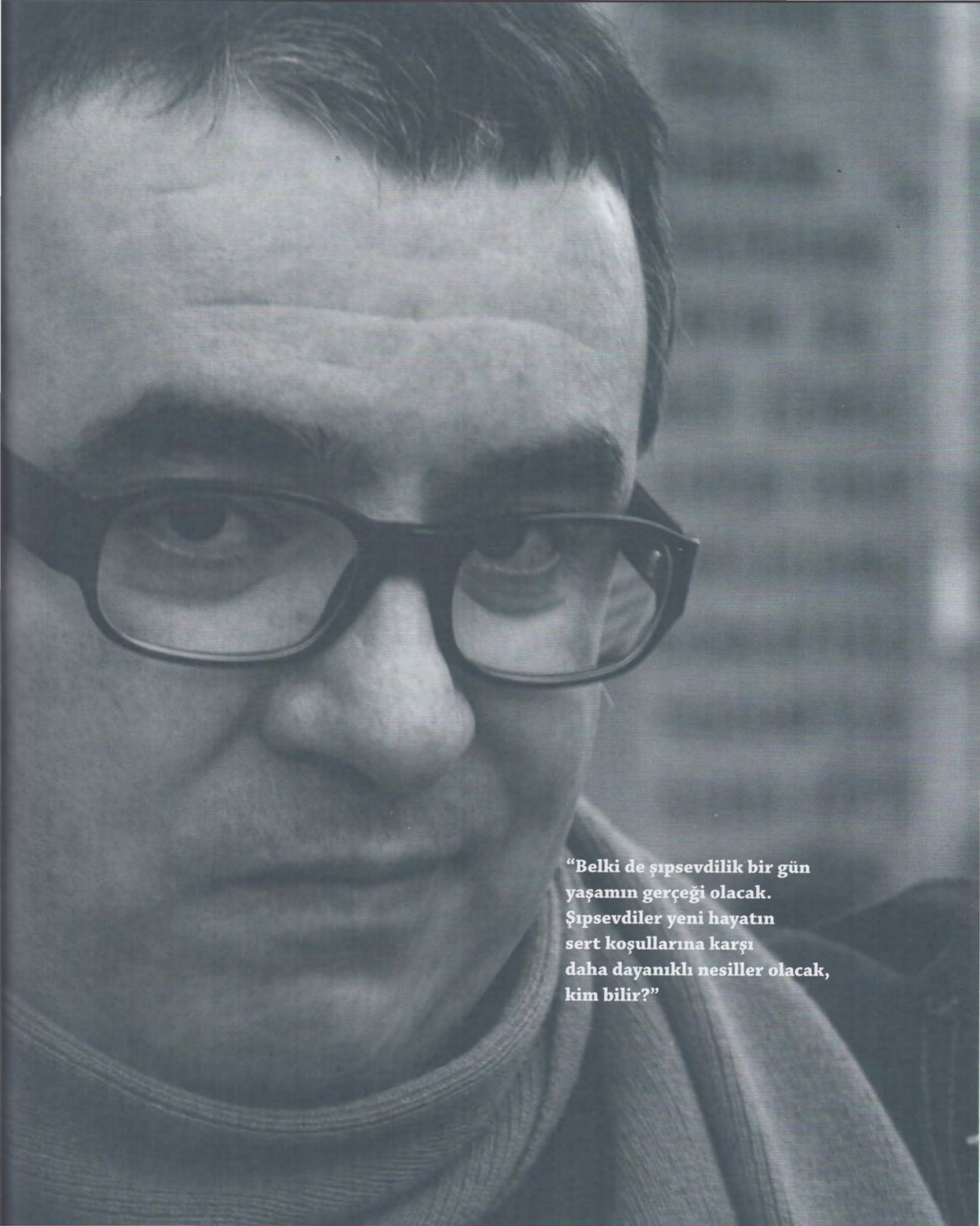

Genelde şıpsevdi, zihnimizde aşk arsızı, maymun iştahlılık, ayran gönüllü olarak yer alır. Bu durumu ayran gönüllülükle, maymun iştahlılıkla, aşk arsızlığıyla açıklamak doğru bir yaklaşım mıdır?

Şıpsevdiler gibi bir insanı kolay sevmek, hemen ardından kolayca artık sevmemek, bana göre bir algı eksikliğidir. Şıppadanak gelen aşkın şıppadanak son bulması benim için aşkı hafife almaktan ya da aslında aşktan, sevgiden bihaber olmaktan başka bir şey değildir.

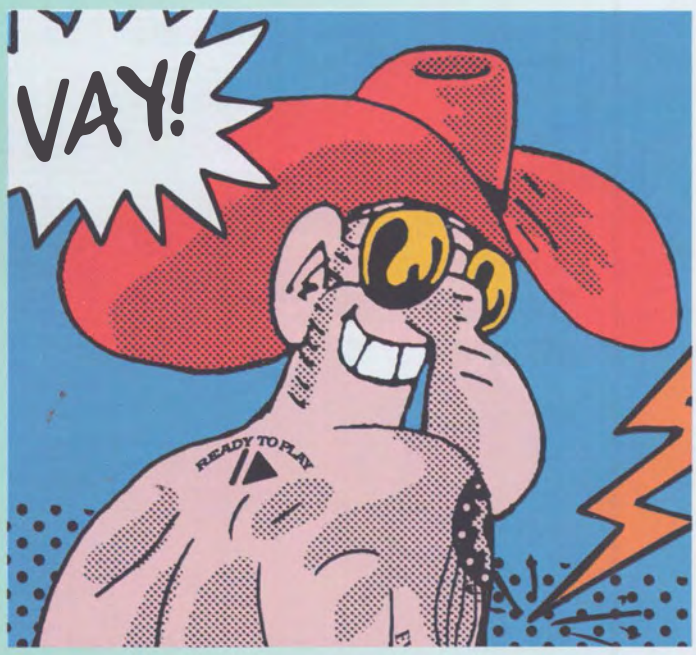
Şıpsevdiliğe her ne kadar eleştirel bir bakış olsa da, bir yandan da artık bilimin ışığında ortaya çıkan gelişmeler ve bulgular sonucunda bir gün öğrenebiliriz ki; meğer şıpsevdiler genetik bir diziliş farklılığı sebebiyle yoğun testosteron baskısı altında arzularının esiri olan, libidosal anlamda aslında çaresiz kişiliklermiş diye duyarsak şaşırmayalım.

Bazılarının "s.kinin doğrusuna giden adam" diye küçümsediği adamların önüne başka bir yol koyamıyorsan yapacak bir şey yok.

"Belki de şıpsevdilik bir gün yaşamın gerçeği olacak. Şıpsevdiler yeni hayatın sert koşullarına karşı daha dayanıklı nesiller olacak, kim bilir?"

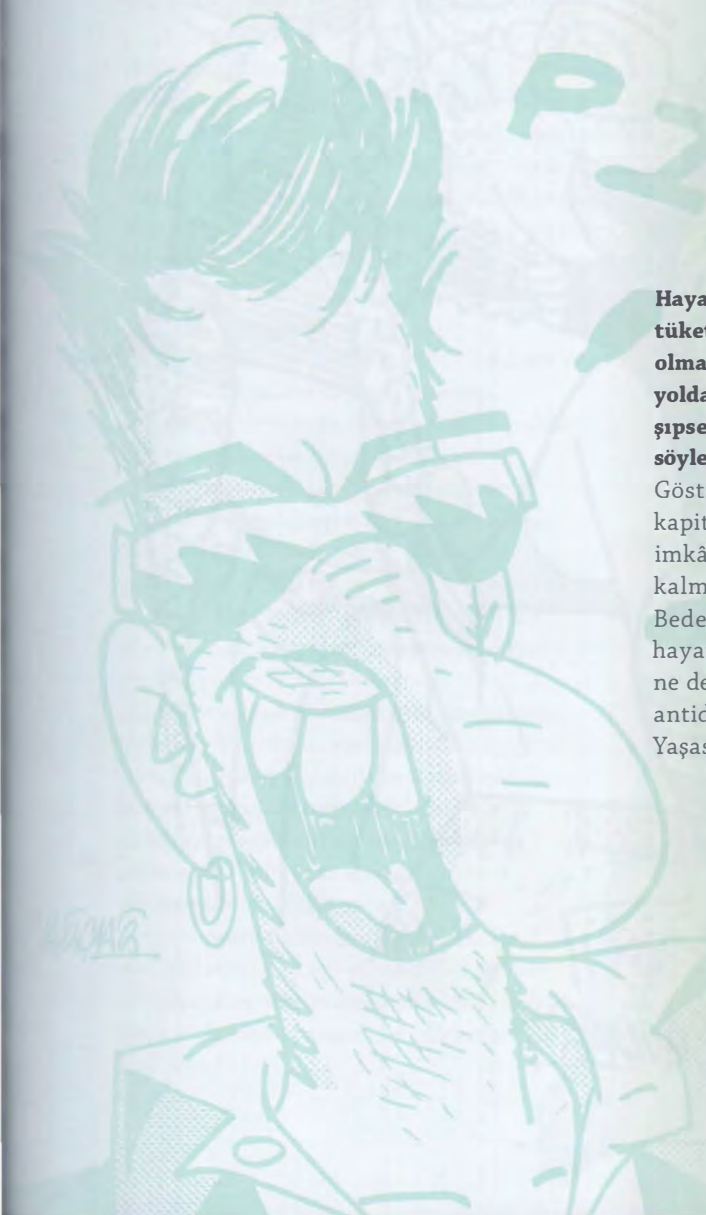
İki zaman diliminde şıpsevdilik daha sık yaşanıyor gibi. 16-19 yaş grubunda yani ergenlik döneminde ve 40'ından, belki de 50'sinden sonra. Yani üretkenlik döneminden yaşlılığa geçiş dönemlerinde. Andropoz ve menopozun yaşandığı yıllar.
Bu dürtünün ergenlikte yüksek dozda çalışmasını normal gördüğüm için çokça kafa yormadım ama ileri yaş "azgınlığı" için çok düşündüm; yaşlılıkla birçok yeti dip yaparken libidonun pik yapması... Kendi yakın çevremdeki yaşlıların libidosal taşkınlıkları, yoğun bakımda, son dakikalarında, sondalar takılıyken bile hemşirelere sarkmalar, kol ısırmalar, meme tutmalara şahit oldum...
Bu arada "40'ından sonra azanı teneşir paklar" atasözü de artık anlamsız, çünkü 40 yaş neredeyse ileri ergenlik çağı. Yalnız bu ileri yaştaki azma durumu, cinsel iştahın patlaması nedir diye çok düşündüm; Picasso'nun George Grosz gibi birçok ressamın giderayak vajina çizmeye duydukları istek, Fellini'nin unutulmaz filmi "Amarcord"daki dedenin, ağaç üzerinde Züğürt Ağa gibi kadın isteme feryadı. Bu durum için iki şey olabilir mi acaba? Birincisi giderayak dünyayla kökleri koparan bedenin hayata tutunmak güdüsüyle dallardaki tohumları yerlere serpme çırpınışları. İkincisi ise yaşlıların ileri yaşta 10-12 yaş kafasına eşitleniyormuş, hatta süt dişleri çıkıp saçları siyahlanmaya başlıyormuş söylemine dayanarak, o zaman geç ergenlik ve bir çocuk gibi kendini bilmezlik de olamaz mı diye düşünüyorum.

Şıpsevdi içinde aşkı barındırmasına karşın genel anlayış şıpsevdilerin aşk duygusunu pek yaşamadıkları, dürtüleriyle yaşadıkları şeklindedir. Bu anlayışa katılır mısınız?
Bana göre insan bedenimizde egemen olan, türümüzün devamlılığı dürtüsüdür.
Bu yüzden türümüzün devamlılığı için ihmale gelmeyecek bir şekilde dizayn olmuş bedenimizde sayısal olarak en yoğun ve hassas sinirlerle donatılmış alan cinsel bölgelerdir.
Bu bölgeler bedenimizde çok söz sahibiler; hormonlar vasıtasıyla sürekli varlıklarını hatırlatarak kendisini ihmal etmememiz için kan basıncımız, nefes alışlarımız, kalp atışlarımız ve daha nice ayarlarımızla oynuyorlar. Uzuvlarımızı kımıldatıp vücut sıvıları salgılatarak bilumum aksiyon içindeler. Sürekli kendilerinin mutlu edilmesine yönelik beklentiler ve hatırlatmalar ile titreşim ve dürtmeler göndererek gündelik hayatımızı kuşatıyorlar.
Uçakta, metroda, ofiste, tatilde, her yerde bizleri rahat bırakmıyor, sinyaller göndererek bizleri partnerler bulup ilişki ya da ilişkiler kurmaya zorluyorlar.
Bu sinyaller ve dürtülerden kurtulmanın önemli ve geçerli bir yolu, spor, sanat, okuma, araştırma ve hobilerle zihni meşgul ederek bu ilkel ama zevkli dürtülerin üzerine daha zevkli manalar ve anlamlar kabuğu oluşturup aşağı şakralardan yukarı şakralara zihni intikal ettirmektir. Bende işe yaradı!

Şıpsevdi hep sevmesine rağmen sevgisi kısa ve acısız. Bu nedenle midir aşkın kapsama alanı dışında oluşu?
Bir ağacı, çiçeği, manzarayı, hemen sevebilirim ama insanları şıpsevdi gibi şıppadanak sevebilmem için bir sürü soru işaretini ve bilinmezleri görmezden gelip sevgiliye, ilişkiye yüzeysel bakmam lazım. Şimdilerde normalleşen şıpsevdiliği, hız ve oburluk zamanı olan günümüzde fast food gibi hızlı tüketilen ilişkileri, zamanın kendi kültürünü yaratması olarak düşünüyorum.
Cinsel ahlak da iletişimin yoğunluğu ve hızlı tüketimin yeni refleksleriyle başkalaşıyor. Sevmek yavaşlık gerektiriyor, gerçek sevgi gönül gözüyle mümkün olan bir durumdur, gönül gözünün süzgeçleri ve elekleri çok aceleci değildir.

Hayatın gerçek tadını yaşama gayreti günümüzde her şeyin kolayca tüketilmesine neden oluyor. Ekonomik sistem bu durumu tetikliyor. Güçlü olma ve iyi yaşama giderek örtüşüyor. Bu durum cinselliğin amaca giden yolda bir araç olarak yaşanmasını kolaylaştırabilir. Bu açıdan bakıldığında şıpsevdiliğin iyi yaşama isteğinin önemli parçalarından biri olduğunu söyleyebilir miyiz?
Gösterilen bu sonsuz imkânlar ve bolluk çağında, üstelik de vahşi kapitalin emrindeki reklamlar ve sloganlarla azdırılmış iştahımıza karşı imkânsızlıklar içindeki milyarlarca insanın sahip olduğu tek lüksümüz kalmış; bedenlerimiz. İster sevişiriz, ister dövme yaparız.
Bedenimizin bize sunduğu zevk sinirlerinden gelen hazlar, gündelik hayat içinde gerilmiş ruhsal sinirlerimizi gevşettikten sonra ne gam ne de kasavet. Yaşasın daha kötü günlere dayanmak için organik antidepresanlarımız, endorfin depomuz, mutluluk kaynağı bedenlerimiz. Yaşasın libido enerjisi...

Aşk esasında tüm kültürlerde kurallar içinde yaşanması gereken, toplumun belirlediği bir duygu. Toplumsal değerlerimiz aşkı hep bir yüceltme çabası içindedir. Halbuki şipsevdilik ise bunları dışlar. Aşktan daha özgür, daha anarşist bir davranışa büründüğünü söyleyebiliriz. İleriki yıllarda bireysel bir tutum olan bu duygu özelliğinin evrenselleşmesi, toplum tarafından daha kabul görmesi mümkün müdür?

Bu şipsevdi bizim kültürümüzde hayali bir roman kahramanıdır. Biraz Frenk öykünmeci tasarımdır. Batı kültüründe, bazen seksi yoğun şehvet duygularıyla yaşayan, kadınların teninden ter kokusuna fiziksel ve ruhsal yoğun cinsel arzular besleyen ama ilişki yaşandıktan sonra yeni bir kadın bedeni arayışına giren ve öncekini terk eden Don Juan olarak karşımıza çıkıyor. Bazen de kadınlara karşı hiçbir aşk ve sevgi ilişkisine girmeyen, sayısal olarak her kadını duvarına atılmış bir çentik gibi gören İtalyan Kazanova oluyor.

'80'lerin sonu ve '90'larda yaratmış olduğum, çok çabuk popüler olan Timsah karakteri aslında toplumsal olarak cinselliği baskılayan, devrimci kitlelerin bile cinsel dürtülerini baskıladığı, evlilik dışı flörtü etik olarak olumlamadığı zamanlarda, ilgi duyduğu kadınlara "bacı" diyen bir önceki kuşağın ahlak anlayışına tepki olarak tasarlamış olduğum bir karakterdi ve çok sevilerek izlendi. Hem Don Juan hem Kazanova özelliklerinin karmasıdır ama kendi nevi şahsına münhasır özellikleri ağırlıktadır.

'80'ler sonu ve '90'lardan 2000'li yıllara uzanan cinsellik algısının değişiminde ve tabuların yıkımında, cinsel özgürleşmede baş tetikçilerden birisi olmuştur.

O zaman için ekstrem olan karakter, bugünün gençliği için son derece olağan. Neticede bu ülkede halen aileleri tarafından eşleştirilen ve birbirlerinin bedenlerini ilk defa gerdekte gören bir görücü usul çoğunluk coğrafyasındayız. Arzum şudur ki flört herkese.

Doğanın uygun gördüğü gibi, kadınların, kokusuyla, dokunuşuyla kendine uygun bulduğu erkeğini kendi seçmelerinin çoğunluğundaki coğrafyada bir gün yeniden gençliğimi ve ergenliğimi şipsevdiler gibi yaşamak dileğiyle...

Bir yandan da bilmiyorum ki esas doğru nedir? Belki de şipsevdilik bir gün yaşamın gerçeği olacak. Şipsevdiler yeni hayatın sert koşullarına karşı daha dayanıklı, daha yaratıcı nesiller olacak, kim bilir?

Aşkla aranız nasıldır? Sık âşık olur musunuz?

Bana göre aşk yaşamın ta kendisidir. İnsanın sahip olduğu en yüce değerdir. Aşk içinde Tanrı'yı, evreni, şiiri, müziği, felsefeyi ve tüm benliğimizi ve tüm hayal gücümüzü barındırır ve hayatın olmazsa olmaz mana ve anlamıdır.

Ben aşkı her şeyde yaşarım; bir ağacın öyküsünde, dalındaki meyvesinde, kabuğundaki kimyasında da... Kabuğundaki yosuna da bir kıza bakar gibi bakar, aklımı meşgul ederim. Her şeyin ruhu olduğuna inanırım, ben ruhlara âşık olurum. Ama pratikte en yoğun aşkım bir şey üretme anımdır; beni benden alan, başka yolculuklara çıkaran ve her zaman çocuklaştıran şey.

Karşı cins yani dünyevi ve bünyevi aşkta da 1+1=1 ya da 1+1=11 ya da 1+1=0, E=MC2 gibi farklı formüllerim vardır; duruma, zamana, ana göre yürürlüğe girerler.

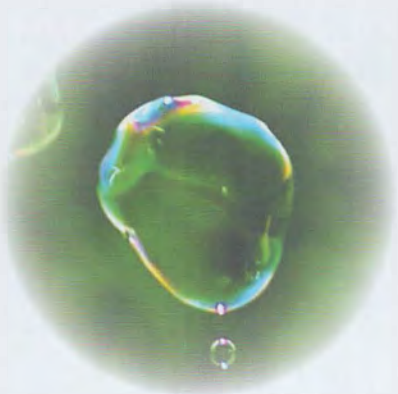
Haydar ERGÜLEN

Yeni Paradoks Diyalektika'dan

Şıpsevdilerin adresi belli: Gezi Parkı. Şimdi orada değiller ama şıpsevdiye her yer Gezi, her yer park zaten! (...) Şıpsevdiler gerçekte her şeyin geçici, malın mülkün dünya hali olduğunu, aşkın da baki olmayacağını, kimseye kalmayacağını göstermek için kendilerini feda eden çapulcular olabilir.

© ALİ OSMAN AK

Şıpsevdiyi sevmek
(Sevmenin doğal hali)

Şıpsevdilik, sanki yazın yanağına kondurulmuş bir öpücük gibi. O anda vurulmuş ve olduğu yerde, orası kalbinin olduğu yer midir, biraz şüpheli ama biraz da şüphesiz, ilan-ı aşk etmiş, geçeceğini kendisi de henüz bilmeyen, sıcak birisinin sıfatıdır.

Şıpsevdi kelebek çağrışımı yapar ilk elden. Kelebeğin ömrü de kısa olduğundan mı ne, şıpsevdinin "sevdi"si de yalnızca bir günlükmüş gibi gelir.

Şıpsevdi mi şipsevdi mi? Şipşak gibi yani. Hatıra fotoğrafı çektirir gibi, perdenin arkasına geçiyorsun, poz veriyorsun, sonra da sanki flaşın patlamasıyla eriyorsun, tuzlabuz oluyorsun, yok oluyorsun.

En çok da yaz gibi, hemen, belki de daha başlamadan biten yazlar gibi, gelip geçiyor ya da gelmeden geçiyor! Yaz, gelmeden geçene denirse, şıpsevdi de belki de sevmeyi bilmeyene ya da hiç sevmeyene mi denir?

Bu hususta kafam karışık, bu demektir ki duygularım da karışık.

Şıpsevdi kavramı bir yana, onu neredeyse sözcük olarak bile hiç kullanmamış birisi olarak, demek ki bunda bir hafiflik bulmuşum, bir ben değil cümle âlem de öyle bulmuş olmalı ki, şimdi kendisiyle şıp diye mi yoksa şap diye mi karşı karşıya kalınca ne yapacağımı, ne yazacağımı da bilemedim.

"Yazdıklarımdan öğrendiğim bir şey var"sa...

Son yıllarda bir huy edindim. Daha doğrusu bir anda aklıma gelen kimi düşünceleri, unutmamak için çeşitli konuşmalarda söylüyorum, böylece birkaç konuşmada üst üste aynı şeyleri söyleyince de yeni bir fikir ortaya atmış ya da tespitte bulunmuş gibi oluyorum. Son zamanların gözde düşüncesi de şu. Sık sık şöyle söylerken yakalıyorum kendimi. "Yakalıyorum" demek sözün gelişi, yakaladığım filan yok, öyle olsa konu değiştirir, gündem değiştirir, olmadı fikir değiştiririm! Fakat insan yerine daha iyisini bulamayınca ya da söyleyecek daha iyi, daha yeni bir şeyi de olmayınca, iyice eskiyinceye, biri itiraz edinceye, hoş, itiraz eden filan da yok ya, ya da artık söylediklerinden kendisi bile sıkılmaya başlayınca bir başka cümleye tutunuyor, bir başka düşünceye sarılıyor.

Dedğim şuydu, diyeceğim de şundan ibaret: Genellikle yazarken düşünüyorum, tıpkı bu yazıda olduğu gibi. Bu, bana şaşırtıcı geliyor ya size de öyle geliyor mu bilmem! Bu yeteri kadar tuhaf gelmediyse daha tuhafı var. Yazarken düşündüğümü söyledim ya, bu yazdıklarım da bana öğretici geliyor ve şöyle diyorum: İnsan yazdıklarından çok şey öğreniyor! İşte ikisi de birbirinden tuhaf ve tuhaf bu itiraflarla oyalanıp duruyorum. Bir zamandır böyle. Belki bu yazıyı yazınca geçer. Ben de şimdi yaz olduğu için, hani pek fazla düşünmeme de gerek yok, nasılsa yaz diye, asıl ve önemli düşünceleri güze bırakarak, ne de olsa güz gam, kasavet ve ince ince düşünme, derin derin dalma, uzun uzun gitme, gidip gidip gelmeme mevsimidir filan diye, kendimi de ertelemiş olarak, rahat rahat bu yazıyı yazıyorum. Öyle ya zaten uzun uzun tefekküre dalmama, istiareye yatmama da gerek yok. Dedim ya, nasılsa, önceden değil,

yazı yazarken, genellikle de ortalarında bir yerlerinde yazının düşünüyorum, birtakım garip, yabancı, saçma düşünceler oluşturuyorum, bazıları için bu sayıklama da sayılır, sonra da onları pek beğeniyor olmalıyım ki, övünmek gibi olmasın demeyi de unutmadan, yazdıklarımdan bazı şeyler öğrendiğimi söylüyorum. Ataol Behramoğlu'nun "Yaşadıklarımdan Öğrendiğim Bir Şey Var" şiirinden mülhem, "yazdıklarımdan öğrendiğim bir şey var" diyorum böylece. (Belki bu cümlenin sonu da şöyle gelmeli: Yazdıklarımdan öğrendiğim bir şey varsa, o da asla yazmamam gerektiğidir!)

Şıpsevdiyi "severmişim meğer"

Şıpsevdiyi seviyorum. Severmişim meğer! Eskiden gülüp geçer miydim yoksa gülüp geçecek kadar bile üzerinde durmaz mıydım, hatırlamıyorum. Ağır ağbi ya da ciddi adam ya da asık suratlı solcu olduğumdan filan değil, yalnızca bir tür "mavra" gibi gelirdi bana. Mavra ise biliyorsunuz daha çok yatılı okul öğrencileri, bilhassa da erkek öğrenciler arasında dönen şeydir, bir de sanırım İngilizce, Fransızca, Almanca, İtalyanca eğitim gören orta ve lise öğrencilerine mahsustur daha çok. Onlarınkine mavra denir de bizimkine ne denir bilmiyorum. Var mıdır onu da bilmiyorum. Hem de... Şıpsevdiyi severmişim meğer! Görmezden gelmeye, umursamamaya, gülüp geçmeye gelmezmiş! Hele kendisini fazla ciddiye alanlar için, ciddiye aldığını bilmeyenler için durum daha da gülünçmüş ya, işte aslında ben de onlardan biri sayılırmışım. Kendimle hep dalga geçtiğimi, kendimi önemsemediğimi filan düşünüp de, bunun arkasındaki büyük egoyu görmezden gelen birisi. Ego bu, kolay kolay patlamıyor! Öyle ya insan bir ömür boyu biriktirdiklerini kolayca harcayabilir mi, gözünü kırpmadan kıyabilir mi ona? Egoya kıymak kendine kıymak, canına kıymak gibi gelir insana ilk başta. Ama sonra sonra, egona kıymazsan kendine çoktan kıymaya başlamış olduğunu anlarsın, ki egon çoktan patlamış olur o zaman da. Egoyu patlatmadan usulca indirmek, söndürmek gerekir, eh bir miktar da kalsın değil mi? Her eve değilse de, her bünyeye lazım! Ne gibi? Güldürmeyin beni alla'sen, ne gibi olacak, elbette biber gazı gibi!

Şıpsevdinin bu ego mego işleriyle ilgisi var mı ya da ne ilgisi var bilmiyorum. Yani şıpsevdide ego yoktur, hiç olmaz da diyemem. Kimbilir belki de çiçekten çiçeğe konan arı gibi, her limanda bir sevgili bulan denizci gibi küçük küçük pek çok egosu vardır şıpsevdinin. Ve bir seferde tümünü harcayacağına her seferde birini harcar, böylece idareli davranarak gelecek günleri, randevuları, yeni bağlantıları da garantiye almış olur. Belki de şıpsevdi içimizdeki kıskancın olmak istediği şahsiyettir. Olamadığımızdır. Hem zannımca şıpsevdi olunmaz, şıpsevdi doğulur!

"Binlerce dansöz var"

Son zamanlarda aklıma sık sık çok ünlü şarkıcımız Serdar Ortaç'ın pek meşhur şarkısı, "Binlerce dansöz var" geliyor! Dansözleri tenzih ederim, tabii onlar dans ehli, fakat yaptıkları hareketler, sergiledikleri figürlerden ötürü, icra ettikleri fiil "kıvırmak" olarak ifade ediliyor. Hal böyle olunca da kimi zaman "dansöz gibi kıvırma" demek icap ediyor. Zannımca kıymetli şantörümüz Serdar Ortaç'ın da demek istediği böyle bir şey. Şimdi tekrar asude dansözlerimizle onların salınarak icra eyledikleri ve moda bir klişeyle görsel bir ziyafet sundukları "kıvırma" hareketini ayrı tutarak, işleri kıvırmak olmayan, fakat bir hobi olarak mı desem artık işlerinin yerini alan bir uğraş olarak mı yoksa daha beteri bir alışkanlık ve huy olarak onlara yerleşmiş bulunan bu sonradan görmeliğin alameti farikası biçiminde gelişen, algılanan ve bir logo çizilse, kıvrılmaktan, kıvırmaktan şekil bozukluğuna uğramış, el-etek öpmekten, devletlü yalamaktan iki büklüm olmuş, sahte ve zoraki tebessümlerden ağızları iskarpin tabanına dönmüş, el pençe divan durmaktan eli kolu bağlanmış ve kendilerine kısaca 'dönek' denilenleri ima ve kast ettiğimi belirtiyor, bu vesileyle Ortaç'ın şarkısını da "binlerce dönek var" şeklinde söylemeyi teklif ediyorum. Çünkü kıvırganlar ne tutkun ne de şıpsevdi olabilirler.

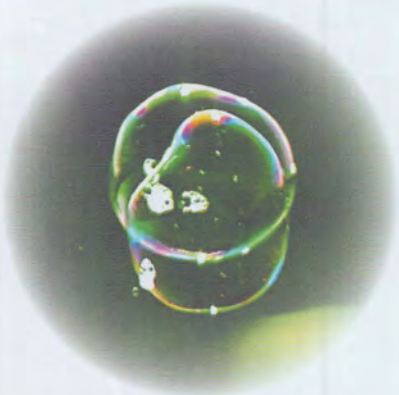

Tutkulu, karasevdalı olmakla şıpsevdi olmanın kesiştiği durumlar, haller ve zamanlar da vardır, olmaz mı? Şıpsevdi olmak, gelgeç gönüllü olmak, ayran gönüllü olmak da var, hevesini alıp geçmek de, hercai olmak, havai olmak, maymun iştahlı olmak, vefasız olmak ve bunlar gibi her türden olumsuz niteliği, sıfatı, fiili bünyesinde barındırıyor olmakla eşanlamlı bilinir, kullanılır çoğu kez. Böylelerine pek güvenilmez, gönül verilmez, sözlerine itibar edilmez, onlara karşı hep ve her zaman dikkatli olunması tavsiye edilir. Gönül işleri, şahsi ve muhterem işlerdendir, insan kendi gönlünü ve gönlünün ona yaptığı işleri anlamaz ki başkalarının gönlünü anlayabilsin! O yüzden bu hususta hiç kelam etmemek en iyisi. Koca Yunus'un dediği gibi *"Derviş Yunus bu sözü eğri büğrü söyleme/seni de sigaya çeken bir Molla Kasım gelir"*.

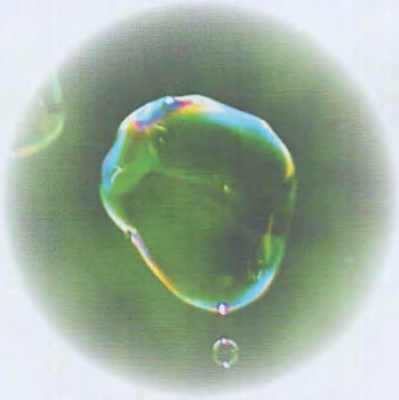

Şıpsevdi misin vay vay?

Şıpsevdi kavramında alafranga bir çağrışım da yok değildir. Abdülhak Şinasi Hisar'ın *"Ali Nizami Bey'in Alafrangalığı ve Şeyhliği"*ni hatırlatır. Sanki şıpsevdi Batılı bir kimliktir, Türkiye'ye de II. Mahmut döneminde ya da ne bileyim Kapitülasyonların başlamasıyla, olmadı Osmanlı'nın İngilizlerle yaptığı Ticaret Anlaşması sırasında gelmiştir. 1876 mıydı yoksa 1832 mi? O kadar da uzunboylu değil, o kadar uzağa gitmene gerek yok diyorsanız, biraz beriye gelip Tanzimat Fermanı'na, Gülhane Hatt-ı Hümayunu'na kadar getirebiliriz işi. Şıpsevdi olmakta biraz İngiliz işi "dandy"lik de yok mudur? Yani bir tür "züppe" davranışı olabilir mi şıpsevdilik? Yoksa Fransızlardan mı miras kalmıştır Osmanlı ülkesine? Pierre Loti'yi filan hatırlayınca da Fransızlara yakıştıramadım şıpsevdiliği. Hani onlar "aşk insanı"dır ya kadını erkeğiyle,

sanki böyle nerdeyse "one night stand" derecesinde aşklara, daha doğrusu şıp sevmelere gönül indirmezler gibi...
Ama belli mi olur? İnsan aşk meşk işlerinde minareyi kılıfına, her şeyi kitabına uydurur. Hem "İlk Görüşte" yoksa "İlk Bakışta Aşk" mıydı bir Fransız feylesofun, Roland Barthes'ın kaleminden çıkmamış mıydı? Demek ki şıpsevdinin fransız versiyonu "ilk bakışta aşk" olarak kendini aşka bağlıyor yine ve hem de daha tutkulu bir tarzda, yani "ilk bakışta". ("Son Bakışta Aşk" da olabilir, nedense "ilk" ile "son"un aynı etkiyi taşıdığını düşünürüm, birbirlerinin yerine kolaylıkla geçebileceklerini ve yer değiştirmelerinin onlarda bir şey değiştirmeyeceğini de düşünürüm.) Diyeceğim bu işler biraz karışıktır, pek belli olmaz. Parayla iman gibi. Öyleyse kim şıpsevdi kim karasevdalı, kim gelgeç gönüllü kim yıkık değirmende kırk yıl oturur gibi eğlenir bir aşkta, bilinmez. Bilinmediği için de eleştirmek doğru olmaz. Öyle ya, şıpsevdi hemen eleştirilecek, eleştirilebilecek şeylerin başında gelir. Kimse sevmez şıpsevdiyi, kim sever şıpsevdiyi?
Severmişim meğer, sevesim varmış da bilmezmişim. Vakti gelmemişmiş henüz. Orhan Veli'nin dediği gibi olurmuş, yani "Birdenbire" olurmuş ve tıpkı insanın üstü başının, içi dışının yaprak olması gibi şaşıp kaldığı bir mucize olurmuş. Şimdi hepimizin sevdiği "Gezi Kuşağı"

gibi bir şey olurmuş değil, o olurmuş, tıpkısı olurmuş. Eski bağlılar tarafından görülmeyen, gözüne iliştiği zamansa "apolitik" olarak nitelenen, daha doğrusu suçlanan bir kuşak. Onlar da doğrusu pek de eziklik duymadıkları, hatta bunun bir suçlama olduğunu düşünmedikleri bu kavramı belki de ilk kez duyup unutmuş olmalılar. "Apolitik" demek şimdi bana "şıpsevdi" demek gibi geliyor, öyle hafif, geçici, yaz aşkı gibi bir şey. Olsa da olur olmasa da... Olur mu? Hiç olur mu? Apolitik, dejenere, d-jenerasyon, Y Kuşağı, çürük, hasta, marjinal, keş, ayyaş, sarhoş ve nihayet çapulcu.
En güzeli de bu. Cemal Süreya'nın *"Celaliyim/Celalisin/Celali"*siyle başlayıp, Tuğrul Keskin'in *"Çapulcuyum/ Çapulcuyuz/Çapulcu"*suyla süren bir kuşak... Bile değil belki. Yani görmezden, olmazdan gelinen bir şey ne olabilir ki? Ne kuşak ne kitle.

Şıpsevdi parkı

Bu yazı işte "şıpsevdi"lere gidiyor, yoksa yeni radyocu jargonuyla şıpsevdiler için geliyor dememiz mi gerekirdi? Her ne hal ise, şıpsevdilerin adresi belli: Gezi Parkı. Şimdi orada değiller ama şıpsevdiye her yer Gezi, her yer park zaten! Değil mi ki "şıp"lıkla aşağılanan, küçümsenen bu "çapulcu"lar, tarihin tersinden de yazılıp, tepesinden de okunabileceğini gösterdiler! Yoksa onların "tarih" filan diye bir kaygısı yok muydu, hani tarihe yazılmak, tarihe geçmek ve tarihi bir ana tanıklık etmek ve elbette tarih yazmak babında kaygıları, arzuları olmamış mıydı hiç?
Doğrusu onlar olmasaydı bu yazıyı da yazamayacaktım. Düşünüp duruyordum, şıpsevdilik için ne yazsam diye? Hüseyin Rahmi Gürpınar'ın yalnızca ismini bildiğim romanından başlayarak

© ALİ OSMAN AK

bir yazı yazabilirdim elbette, iyi de zaten o bilindik bir şey olurdu, hemen herkesin aklına doğal olarak ilk o gelirdi. Başka da belki yabancı edebiyata, filmlere, şarkılara filan bakarak bir yazı oluşturabilirdim ama o da bir nev'i antoloji olmaktan öteye geçmezdi. İnternete gir, kendin hemen bir antoloji oluştur!

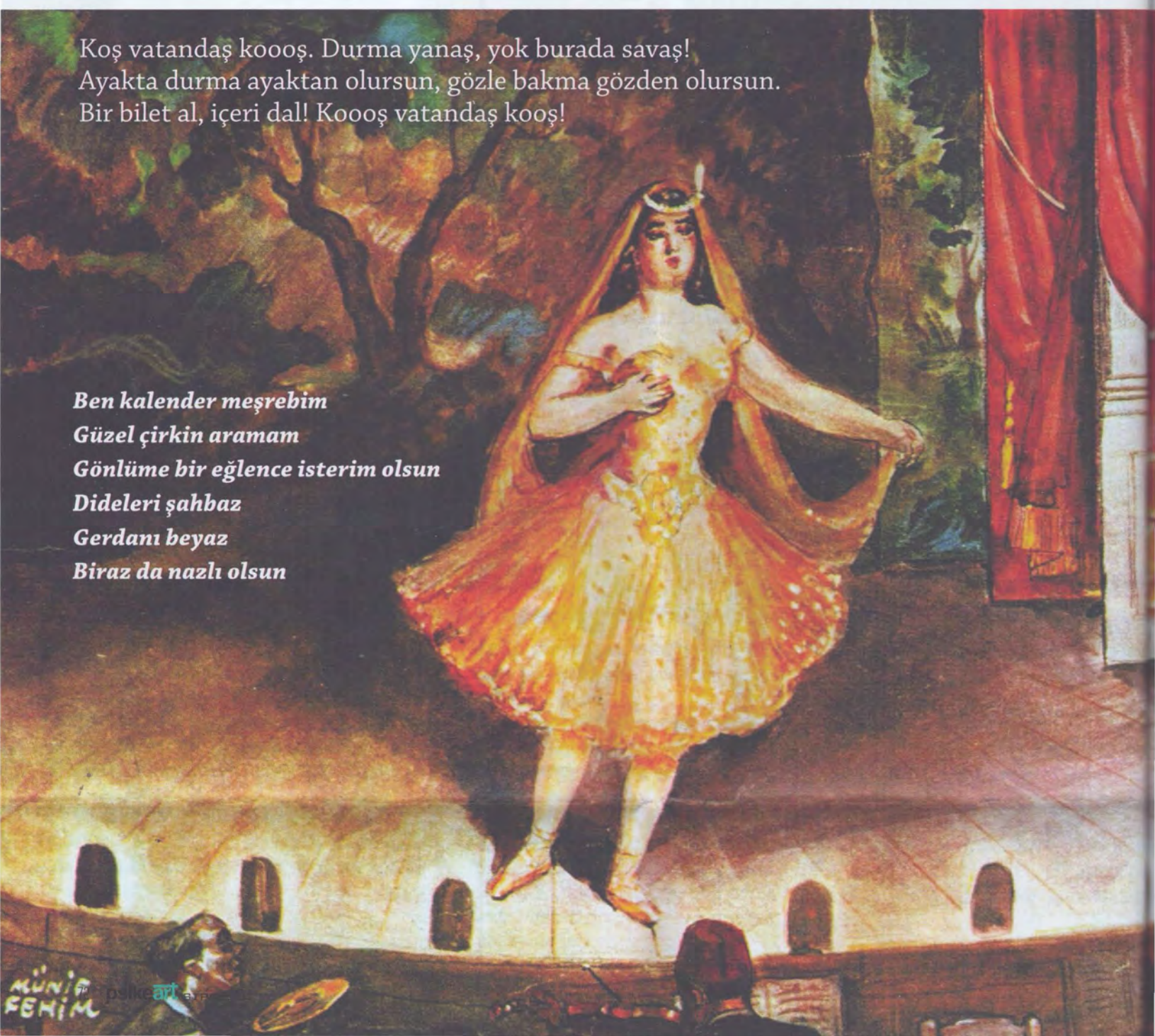
Yazı yazmak artık hem çok kolay hem çok zor. Kolay, çünkü malzeme elinin altında, tuşa bastığında karşına fazla fazla kaynak geliyor. İyi de onlara herkes erişiyor ve sen bunların üstüne ne ekleyebilirsin? Bu da yazının zorluğu işte. O nedenle yazı yazarken hemen hiç bakmamayı tercih ediyorum internete. İyi-kötü, her neyse kendi yazım olsun diye.

Şıpsevdi diyorduk, tıpkı bu yazının "şıpın işi" olması gibi bir şey belli ki. Kavramları ve sözcükleri bu seferlik araştırmayacağım bile, etimolojilerini merak etmeyeceğim, köklerine doğru bir yolculuğa çıkmayacağım. Bana ilk çağrıştırdıklarıyla yetinip, onlar üzerinden samimi fikirlerimi yazmaya çalışacağım dedim ve yazmaya çalıştım. Hatta bu bir "okur mektubu" olarak bile okunabilir, kendisinden bir yazı istenmediği ya da sadece bir husus hakkında kısaca görüşü sorulduğu için heyecanlanan ve bütün hikâyesini bir yazıya, o yazı da bu yazı, sığdırmaya çalışan bir okurun mektubu. Hani sınavda sorunun bildiği yerden çıktığını sanıp sevinen, fakat yanıtlamaya başlayınca fena halde çuvallayan, bu basit ve sıradan gibi görünen hususun aslında ne kadar kazık olduğunu o anda idrak eden bir okurun mektubu. O yüzden de lafı uzatmaya çalışan, öyle ya uzun yazarsa aslında konuyu ve yanıtını bildiği, hiç olmazsa bu hususta bir şeyler bildiği ama ifade edemediği düşünülen bir okurun mektubu gibi algılanabilir, bağışlanabilir, hatta sevimli bile bulunabilir.

İyi de şıpsevdi olmak niye sevimsiz bir durum olarak gelir çoğunluğa? Gönül yakan, gönülçelen, bakıp geçeceğine yakıp geçen, şımarık, doyumsuz vb. türünden ve çoğu pek de sevimli olmayan nitelemelerle anılan bir durum, bir hal. Aslında tam da insanın, zamanın ve dünyanın geçiciliğini işaret etmiyor mu şıpsevdi? Dünyaya fazla inananlarla, bağlananlarla dalgasını geçmiyor mu? Onları uyarmıyor mu? Bana bak, bugün varız yarın yokuz, dünya malı dünyada kalır, dünya kimseye mülk değil ama yük de olmamalı demiyor mu? Aslında bir tür sufi tavrı, dervişane bir tavır da sayılmaz mı bu? Dünyaya gülümseyen, hayata, ilişkilere ironiyle yaklaşan, ağırlaştırmak yerine hafifleten, böylece daha az kaygılı, daha sevinçli yaşamayı mümkün kılan bir hal olarak da görülemez mi şıpsevdilik? Şıpsevdiliğe de şıpsevdilere de bunca olumsuz bakmamızın ardında, elbette kıskançlık yatıyor, bu bilinen bir şey. Onlar gibi olamadığımız için kötüleme yoluna gidiyoruz, yani bir bakıma hem en kolayını hem de en doğalını seçiyoruz. Peki ama başka ne olabilir? Bana kalırsa ölümlü olduğumuzu hatırlattıkları, dünyanın baki değil, insanın fani olduğunu gülümseyen bir üslup ve tarzda dile getirdikleri için de haz etmiyoruz onlardan, yüzlerini görmek, seslerini duymak, sözleriyle karşılaşmak istemiyoruz. Çünkü burası dünya ve biz öyle olmayacağını bilsek de, geçici değil, kalıcı olduğumuzu düşünüyoruz. Durmadan biriktiriyoruz ve mülkümüz arttıkça elbette dünyada çok, daha çok, en çok kalma, mümkünse hep kalma isteğimiz de artıyor. Tahtakale ekonomi dili ya da sokağın ekonomi diliyle söylersek, bu arzu ve istek de tavan yapıyor! Bunun karşılığında ne yapacağımızı ise Paradoks Diyalektika bilebildiği kadarıyla söylemeye çalışıyor.

Paradoks Diyalektika'nın şıpsevdilik ve şıpsevdi olmak hususunda söyleyebileceği yegâne şey şudur: Her insan diğer insanlara farklı bir şeyi hatırlatmak için dünyaya gelmiş sayılır. Hepimizin birbirimizden anlayabileceğimiz, öğreneceğimiz az ya da çok şey vardır, bunların hepsi de kıymetli duygular, kavramlar, düşünceler, pratiklerdir. Şıpsevdiler de gerçekte her şeyin geçici, malın mülkün dünya hali olduğunu, aşkın da baki olmayacağını, kimseye kalmayacağını göstermek için kendilerini feda eden çapulcular olabilir. Eskinin dervişleri, şimdinin çapulcuları, gerekirse "iki-üç ağaç" için canından geçmeye, kendini "feda" etmeye hazır bu insanların felsefesi olan şıpsevdilik, belki de sevgiyi, aşkı herkese yaymak, paylaştırmak, çoğaltmak için dünyaya gelmiş bu "vazifeli"lerin, "misyoner"lerin kendilerini gizlemek ya da ona gizlenmek için buldukları sevimli, hafif, fazla dikkat çekmeyen, önemsenmeyen, hiçe sayılan bir sıfattır. Sıfatlarınsa hakikat karşısında ne kıymeti olabilir ki?

Derin bir "ahh!" çekiştir şıpsevdilik...

Türkçenin eveleme geveleme dil üstünde kaydırmaca oyunu tekerlemelerden birinde görmüştüm şıpsevdi kavramını. Şıpsevdi kişinin adını da hiç unutmam: Şıpsevdi Şehime. "Şavşatlı Şaban, Şarkışlalı şipşakçı Şekip, bir de şıpsevdi Şehime Şehzadebaşı'ndan şeytan kuşu mu, şömine maşası mı, şezlong mu ne, bir şeyler almaya gitmişler."
Eh, onlar yola koyuladursun ben de yanaştım Şıpsevdi Şehime'nin yanına ve Şehzadebaşı'na uzandım. Aman aman varmışız Direklerarası'na... 1729 yılında Damat İbrahim Paşa Külliyesi'ne gelir etmek amacıyla yaptırılan çarşı, yolun iki yanında sıralanan seksen iki dükkânın önlerindeki kemerleri taşıyan sütunlar nedeniyle olmuş size Direklerarası. Gel zaman git zaman, ama özellikle olunca ramazan, halk için bir buluşma noktası haline gelmiş buraları. Teravih namazları sonrası, insanlar ellerinde fenerler, güle oynaya ve ibadetlerini yerine getirmenin iç huzuru ile Direklerarası'na temaşa etmeye, biraz da gönülde uçarılık yaşamaya gelirlermiş. Sonraları tiyatro binaları açılmış, dükkânlar da gösteri yapanlar da bu binalara taşınmış. Halk bir oyundan çıkıp diğerine koşuyormuş. Oyuncular mutlu mu mutluymuş...
Bir oyuncu için ne önemlidir oyundan oyuna uzanan şıpsevdilik, bilemezsiniz. Anlayacağınız, o dönemler tiyatrolar kapanmıyor, kapısına kilit vurulmuyormuş. Hey gidi günler hey!
İşte, bir zamanların ünlü Karagöz ve meddah kahveleri, tiyatroları ve de operetleri olan bu alanda, curcunalı bir caddedeyiz. Işıklı mı ışıklı bir caddede bir insan kalabalığı ki sorma gitsin. "Neden bu caddedeyiz?" diye sordum Şehime'ye. "Şıpsevdi piyasaları bu caddede yapılır da ondan. Kaçamak gönül oynaşlarının sahnesidir burası" demez mi?

***

"Koş vatandaş koooş. Durma yanaş, yok burada savaş! Ayakta durma ayaktan olursun, gözle bakma gözden olursun. Bir bilet al, içeri dal! Koooş vatandaş kooş!"
Çığırtkana uydum, daldım bir tiyatronun kapısından içeri. Şehime'ye baktım, yok yanımda, diğerleri de arazi...
"Ben kalender meşrebim / Güzel çirkin aramam / Gönlüme bir eğlence isterim olsun / Dideleri şahbaz / Gerdanı beyaz / Biraz da nazlı olsun" kantosuyla yıkılıyor ortalık. Şıpsevdi erkeklerin; sadece kolları, omuzları, dizden aşağı bacakları görünen kadınlara yanıp bittiği bir köşeye çekildim. Kantoculara anında sırılsıklam âşık olan, onları süzgün gözlerle seyreden, büyük olasılıkla babadan kalma paralarını onlar uğruna harcayan yeniyetme delikanlılar bunlar.
Bozuk bir hoparlörden duyulan sesle, "On sekizinde benazir (eşsiz) bir dilber, emsalsiz bir afeti devran!" sesiyle şıpsevdi kantoculardan biri çıkmasın mı şanoya. Dalıp gitmişim afeti devrana. Arkadan gelen "Otursana kardeşim!" hoşnutsuz uğultuları üzerine sindim bir köşeye.
Eski İstanbul'un çapkınlarını deli divane eden, birbirine katan kantocu, "Bana derler fındıkkurdu, çok âşıklar hapı yuttu" dedikçe yer yerinden oynuyordu. Balıketi dolgunluğundaki vücut sahnede bir o yana bir bu yana gidiyor, çapkın erkeklerin birine âşık olup diğerine gidince de onu unutuveriyordu. Bir yandan şarkı söylüyor, bir yandan da dans ediyordu kıpır kıpır. Bu arada jest ve mimiklerle süsleme yapıyordu. Kantosu sanki tiyatronun bir parçasıydı. Hareketleri, nağmeleri çok latif, çok işveliydi. Gençler seçkin, yan masalarda oturanlar ise bıçkın cinsindendi. Bıçkın dedimse öyle böyle değil...
Şehzadebaşı'nda, kantocunun şıpsevdi tavrının sonucunda yumruklar konuşur hatta bununla da yetinilmez, bıçaklar, saldırmalar da ortaya çıkardı. İşte tam bu anda ünlü bıçkınlar, kabadayılar hemen orada biter, kavgayı söndürürlerdi. Sonra alkış kıyamet içinde en şıpsevdi öpücük ünlü kabadayıya giderdi. Kısacası, şıpsevdilik ne belalar açardı insanın başına, sağ kalmak marifetti.

***

Uzun yıllar Türk sinemasının şıpsevdileri Şehzadebaşı'nın bu ortamından çıkmıştır. 1963 yılında yönetmen olarak ilk filmine imza

atan ve şıpsevdilik kavramını Ayhan Işık ve Ajda Pekkan'ın "Şıpsevdi" filmiyle markalaştıran Orhan Aksoy'a da bir selamı unutmamak gerek. Sinema deyince, ünlü sinema, operet ve tiyatro oyuncusu Şevkiye May'ın (1915-1973) babası Komik Şevki Bey ile kantocu Mari Ferha Hanım'ın sevda öyküsüne değinmeden olmaz.

> *"Gümrük mümeyyizi (yazılan yazıları düzelten kişi) babam sanata son derece meraklı olduğu için eğlencelerin müdavimleri arasında yer alıyordu. Şevki Bey, eğlence gecelerine masa ayırttığı bir dönemde kantocu Peruz'a da kalbinin köşesinde bir yer ayırmıştı. Ama babamın gözleri, perdelerden yapılmış kanto giysileriyle sahneye çıkan ela gözlü Mari Ferha'yı gördüğü anda hem ailesini hem de Peruz'u görmez olacaktı."* (Ergun Hiçyılmaz, "Bana Gözlerimi Geri Ver", Yeni Yüzyıl Gazetesi)

Mari Ferha'nın sesi, Büyük Varyete ve Eğlencehane-i Osmani Kumpanyası'ndan taşmakta ve alkıştan yer gök inlemektedir. Bir çiçek tarlasına dönüverir şano denen yükseklik. Derin "Ahh!"çekişler içinde kayboluverir yüreğe kor bırakan beden.
Alkışlar... Alkışlar...

***

Çiçek yağıyordu sahneye ve Ocak ayının altısı idi ve yıl 1985. Ankara Sanat Tiyatrosu 23 yaşındaydı.
Alkışlar... Alkışlar...
Ankara Sanat Tiyatrosu'nun sanat yönetmeni Rutkay Aziz, "Yeni bir dönem, yeni bir yaş... AST'ta 'Misafir'e, 'Bir Şehnaz Oyun'a ve doğacak her bir oyuna, 23. doğum gününe ve doğduğu günden bu yana AST'ın varlığı adına AST'a emek veren her bir emeğe selam olsun. Savaş feryatlarına karşı barış türküleri yeğleyenlere..." diye tamamlıyordu "Bir Şehnaz Oyun" broşür yazısını.
Sahnede kimler yoktu ki... Rahmetle andığım hocam, yönetmen Ergin Orbey, besteci Cem İdiz, Derya Baykal, Ergun Uçucu, Altan Erkekli, Altan Gördüm, Jale Aylanç, Meral Niron ve kalabalık bir kadro... "Daniskasını biliriz cilve yapmanın, göbek atmanın. (...) Fıkırdağız, oynağız" diyen Şehnaz'ın öyküsünün anlatıldığı "Bir Şehnaz Oyun", tuluat tiyatrosu ve kantoyu kullanan müzikal formda bir oyundu ve sahnede Şehzadebaşı'ndan

Adana Devlet Tiyatrosu "Bir Şehnaz Oyun"

zaman tüneline binip gelen kantocu kızlar şarkı söylüyordu:

"Benim adım Sumru'dur
Benim adım Kumru'dur
Fıkırdar kıkırdarız, bizim işimiz budur.
Arkadaşlar meslekten
Bu Balatlı Gülbeden
Bu Pasaklı Despina
Bu da Altındiş Nurten"
Anlatıcı: Aaa! Burası aile tiyatrosu! Haydi başka yere!"

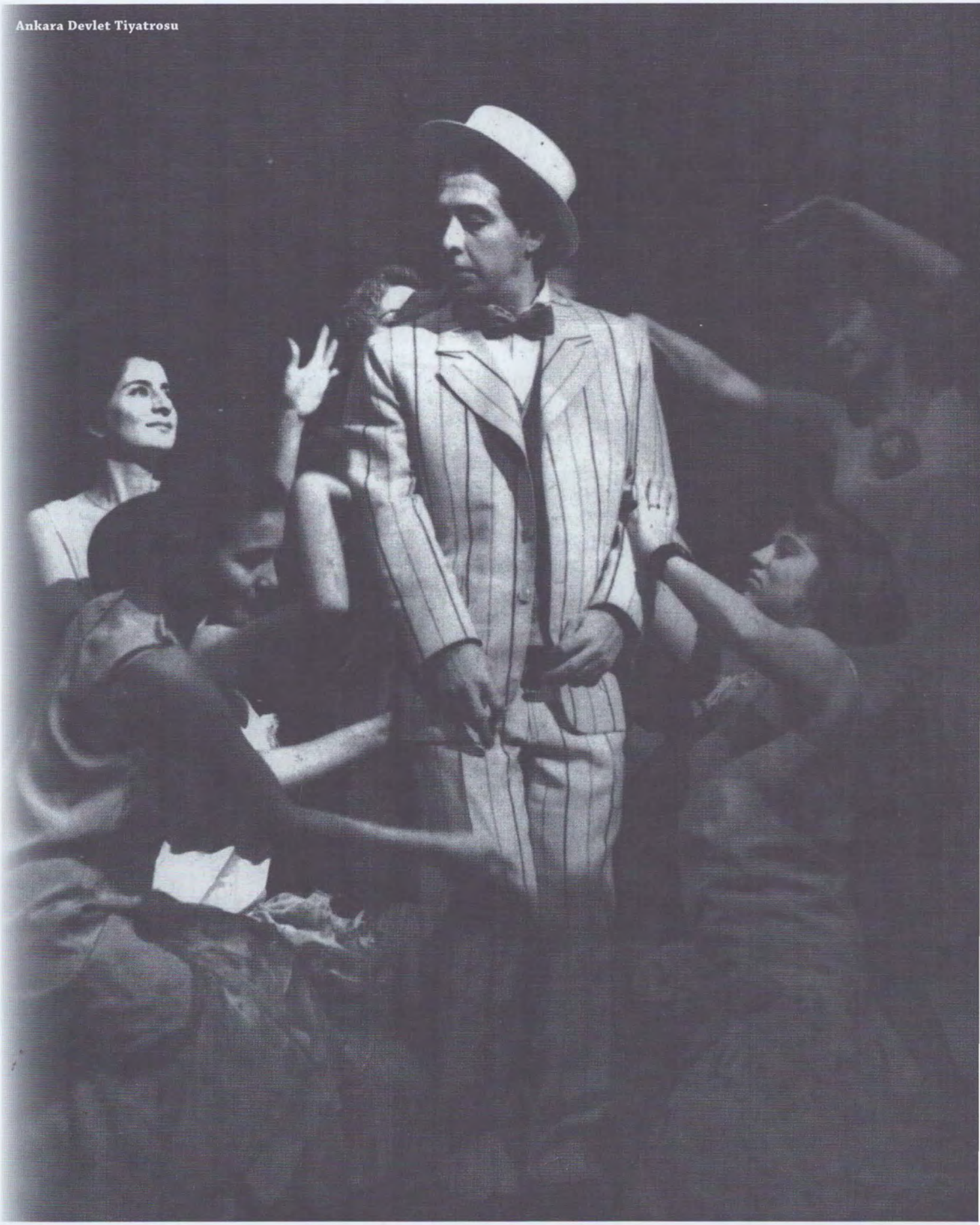
***

1914 İstanbul'u sahnede gördüğüm. Toplum düzeni ve ahlakını korumakla görevli Galata Zaptiye Amiri Recep Efendi ile bir grup şıpsevdi kızdan oluşan sermayesiyle

pansiyonda hizmet veren Madam Surpik'in tatlı, işveli çatışmalarına dayanır Turgut Özakman'ın oyunu.
Oyuna mekân olarak Galata'nın seçilmesi boşuna değildir elbette. O yılların afet-i devran Peruz Hanım'ı da Galata Avrupa Tiyatrosu'nda boynunda mısır sepeti, elinde gümüş tasıyla sahneye gelirmiş ve "Mısırımı kavururken, dumanını savururken" kantosunu bitirdi mi, localardan buketler, şıpsevdi cümlelerle dolu mektuplar atılır, tiyatro binası, kopan şangırtıdan ve dahi şungurtudan yıkılacak gibi olurmuş

Ankara Devlet Tiyatrosu

"Müştak: Nasılsınız efendim, afiyettesinizdir inşallah?
Şehnaz: Bombokum anam...
Surpik: (Müştak'a) Görooorsun formundadır. (Sumru tepsiyle girer) Sevda kuşlarım, suyunuz ve yeminiz gelmiştir. (Derin bir iç çekiş) Ahhh, minelaaşkkk!
Müştak: Bakınız Şehnaz Hanım...
Şehnaz: Benimle alay etme, gözünü oyarım.
Müştak: Aman efendim, estağfurullah. Alay ettimse validemin ölüsünü öpeyim.
Şehnaz: Yani bana içinden geldiği için mi hanım, dedin. Ben hanım mıyım?
Müştak: Eyvahhh, değil misiniz?
Şehnaz: Yahu, sen sahiden yavru kuşsun galiba? Hanım değilim ama mis gibi kadınım. Ne bozuldun mu? Öpeyim de barışalım. Ne oldu ayol? Aaa, biraz ateşli öpünce çocuğa havale geldi. (Derin bir çekiş) Zil zurna ruh gibi âşığım oh bee! Gürül gürül delice, su gibi âşığım ben, oh beeee!"

İşte böyle... Madam Surpik'in en gözde, en işvebaz ve şıpsevdi kızı Şehnaz ile Zaptiye Amiri Recep Efendi'nin saf kâtibi Müştak birbirlerine sevdalanırlarsa ne olur? Ne olacak; bugün olduğu gibi gençleri koruma kanunu çıkar ve Galata civarındaki tüm şıpsevdi eğlence yerleri, o biçim misafirhaneler bir daha açılmamak üzere sizlere ömür...
İstanbul'un günlük yaşamında bunlar yaşanadursun, uluslar dünyayı paylaşmak arzusunda öyle şıpsevdilerdir ki, Osmanlı İmparatorluğu'na dikerler gözlerini. Gazetelerin çocuk çığırtkanlarının "Yazıyor yazıyor! İngiliz filosundan kaçan iki Alman zırhlısının Çanakkale'ye gelmeye başladığını yazıyor! Koooş vatandaşşşş! Bir gazete alll!" sesleri arasında boğazın serin suları gemilerin çıpasını kucaklar. Hal böyle olunca, Alman denizcilerin en iyi biçimde ağırlanması gerekmektedir. Galata civarında kapatılmış yerler derhal açılacak ve iş erbabı şıpsevdiler yeniden işbaşı yapacaklardır.

"Mıntıkanız dışına çıkarılmış hanende, sazende, rakkase ve sair iş erbabının yeniden işbaşı yapmaları uygun görülmüştür. Mıntıkamızın hususiyetini, vaziyetin ehemmiyetini ve Alaman dostluğunun kıymetini dikkate alarak her şeyle bizzat ve yakinen meşgul olmanızı reca ederim. Zaptiye Nazırı."

Yasak kalkmıştır kalkmasına da, Almanlar gidince yasak yine gelir. Yasak koyma ve kaldırma yüce ve âli menfaatler adına sürekli değişir. Son konulan yasakla şıpsevdiliğin âdeta sonuna gelinir:

"Recep (Galata Zaptiye Amiri): Savaş her an başlayabilir. Cephede kurşun atılırken burada göbek atmak olmaz. Velhasıl şamata, curcuna, şenlik sona ermiştir. Şimdi beni dinleyin şıpsevdi yosmalar: Hükümet sizler için bir ahlak mektebi açtı. Parasız ve yatılıdır. Hepiniz orada toplanacaksınız. Dikiş diker, dantela işler, hanımlığa talim edersiniz."
Şehnaz: Mutlu son için denk olmalı taraflar! Yoksa birinizden biri okkanın altına gider. Hayatın raconu bu anam! Muhabbette de böyle bu, siyasette de."

Ya gördünüz mü, yıkılan sadece Direklerarası değildir. Şehirleşme ve çıkar denilen o canavarla bütün değerler yıkılmıştır bir bir. Öyle olunca da, şıpsevdiliğin o endamı, o birdenbire oluşuveren heyecanı hızla çekiliverir hayatımızdan. Vahşetin kazması inince her yere, tıpkı Taksim Gezi Park'ta olduğu gibi, ne o sevimli alan kalır geride, ne müziğin, ne de repliklerin sesi...

"Bir Şehnaz Oyun"un anlatıcısı, eski operet sanatçısı Baron Refik'in söylediği sözler bir hoş seda olarak yankılanır kulaklarda:

"Ah nerde ah, o eski o kibar operetler
Şairane düetler, o zarif vaziyetler?
O fiyonglar, o ponponlar, o kabarık jüponlar?
Bin düğmeli potinler, rüzgârlı pelerinler?
O nazlı yelpazeler, o veremli tazeler, o nazik reveranslar?
Hele o danslar, mazurkalar, polkalar?
Uzun tüylü şapkalar, mandolinler, kemanlar?
(Derin bir iç çekiş)
Ahh! O evvel zamanlar..."

Yakın gelecekte, şıpsevdiliğin tatlı döngüsünü anlatan oyunları göremeyeceksek, sanat adına bir ses duyamayacaksak, bu atılan biber gazlarından dolayı derin iç çekişlerin duyulmamasından ve yeni bağırtıların ve hızlı ilişkilerin eski sesleri kulaklarımızdan iyice silmesindendir.

Funda SAKAOĞLU

SeyriŞıpsevdi

1664 yılında Molière'in kaleminde hayat bulan Tartuffe'ün ve 1959 yılında Nâzım Hikmet'in kaleminde hayat bulan Tartüf 59'un, 2013 yılında olayların seyrine göre saf değiştiren çağdaşlarından ideolojik olarak hiçbir farkı yoktur.

İktidarda ve güçlü kalabilmenin temelinde "Şıpsevdi" olabilmek yatar: kim gücü elinde tutabiliyorsa ona hayran olabilmek, hangi idea daha çok prim yapıyorsa o fikrin ateşli bir savunucusu olmak... Molière ve Nâzım Hikmet bu fikre katılmış olacaklar ki 21. yüzyılda bile hâlâ varlığını sürdüren, bugün hâlâ tartışılan, rüzgâr nereye eserse Tanrı'sının emirlerini o yönde hareket ettiren dini bütün şıpsevdi karakterler Tartuffe ve Tartüf 59'u yaratmışlardır. 1664 yılında Molière'in kaleminde hayat bulan Tartuffe'ün ve 1959 yılında Nâzım Hikmet'in kaleminde hayat bulan Tartüf 59'un, 2013 yılında olayların seyrine göre saf değiştiren çağdaşlarından ideolojik olarak hiçbir farkı yoktur.

Molière'in "Tartuffe"ü

Molière'in kaleme aldığı "Tartuffe" oyununun yapısı incelendiğinde göze çarpan ilk özelliklerinden biri sahnelerin bölünmesidir. Yeni bir karakterin sahneye girmesiyle bir başka karakterin sahneyi terk etmesi Fransız neo-klasik tiyatrosunun geleneklerinden biridir.

Molière'in zamanında izleyici bugünün tiyatrosunda olduğu gibi kibar ve dikkatli değildi. Tiyatroya oyunu izlemekten çok, kendilerini göstermek için geliyorlardı. Bu yüzden yazar izleyicinin dikkatini çekmek için dramatik bir yol bulmak zorundaydı. Molière, tıpkı Shakespeare'in "Hamlet" ve "Macbeth"te yaptığı gibi dramatik ve tiyatral bir yolla oyunun açılışını yaparak sahne açıldığında Madam Pernelle sahneden çıkmak üzeredir ve sahne boyunca tam bunu gerçekleştirecekken bir kişiyi daha eleştirmek için geri döner. Sonuç olarak oyun karmaşa içindeki yedi kişiyle açılışını yapar. Birinci sahnedeki komedi unsuru sahne üzerindeki fiziksel aktivitelere dayanır. İzleyici bütün konuşma boyunca etkin olan ve kendi egoist düşüncelerini

Oyun karmaşa içindeki yedi kişiyle açılışını yapar.

domine etmeye çalışan bir kadınla karşı karşıya kalır. Entelektüel olarak komedi Madam Pernelle'in yanılgısının kanıtlanması üzerine kuruludur. Bu beklenti üçüncü perdeye kadar doyuma ulaşmaz. Böylece Molière'in komedi tekniği normlardan ve davranışlardan doğan karakter ya da karakterler üzerine kurulmak durumunda kalır ve karakterlerin absürdlüğü açığa çıkar. Birinci perdenin ikinci ve üçüncü sahneleri, Tartuffe'ün Orgon üzerinde ne kadar etkisi olduğunu gözler önüne serer ve izleyiciyi evlilik konusuyla tanıştırır. Dorine'in gerçekleri temel ilkeleriyle gördüğünü kanıtlar. Mariane'ın Valère ile evlenip evlenmeyeceği konusu elbette ki Molière'in bireyleri satirize etmesinden daha önemsizdir. Sonuç olarak konu her ne olursa olsun üçüncü sahnede Damis'in Cléante'tan kız kardeşi ve Valère'in evliliğini araştırmasını isteyene kadar kurgulanamaz. Dördüncü sahne Orgon'un Tartuffe için endişelenmesi ve onu yüceltmesiyle dikkat çeker. Beşinci sahnede ise Orgon ile Cléante arasındaki konuşma önemlidir. Orgon her ne kadar Cléante'ı dinlese de söylediklerine aldırış etmez. Böylelikle Cléante bir şeylerin ters gittiğini anlar ve Valère'i uyarma gereği hisseder.
İkinci perde Orgon'un kızını Tartuffe ile evlendirme fikrini dile getirmesiyle başlar. Tartuffe ile henüz tanışmamasına rağmen izleyici, bunun absürd bir perde olduğunu anlar. Hemen ardından Orgon'un bu uğurda ne kadar ileri gidebileceğini merak eder. Böylelikle Molière'in "karakterin absürd davranışıyla yüzleşmeye hazır hale gelene kadar normlar ve davranışlarla geliştirmesi" tekniğini görürüz. Orgon kızının iyi bir evlat olmasını, Tartuffe ile evlenmesini dikte ederek kullanır. Bir karakter ve konu geliştirmede Mariane diğer karakterler arasında yalnızca bir araçtır. Kişi olarak ana karakterler ve diğer karakterler arasında bir orta yoldur. Dorine'in girmesiyle izleyici komedi tekniklerinden haz almaya başlar. Oyun boyunca başvurulan temel

komedi sanatlarından biri, karakter tarafından yaratılan inanılmaz durumlar ve bu durumlara diğer karakterlerin mutlak merakıdır. İkinci komedi tekniği ise ev sahibiyle dalga geçen bilge hizmetçidir. Dorine'in bilgeliği; Tartuffe'ün eskiden varlıklı olduğunu sürekli dikte etmesini dile getirmesiyle, Tartuffe'ün yalnızca dini meselelerle ilgileniyor olsaydı evlilik kurumuyla alakası olmayacağını söylemesiyle ve nefret ettiği adamla evlenmeye zorlanan kızın günün birinde evlilik kurumuna ettiği yemini bozacağını söylemesiyle anlaşılmaktadır. Ancak Orgon bu rasyonel tartışmaların hiçbirini dinlemez. Üçüncü sahnede babasının düşüncelerine karşı gelemeyen Mariane ile karşılaşırız. Dördüncü sahne fiziksel hareketliliğe dayanır. İzleyici Mariane ve Valère arasındaki çocuksu tartışmaya ve Dorine'in âşıkları bir araya getirmekteki ustalığına tanık olur.

Üçüncü perde Dorine'in planını uygulamak için Elmire'den yardım almasıyla başlar. Böylece Dorine, Tartuffe'ün daha sonra kendi kendini tuzağa düşüreceğini bilmeden planını uygulamaya koyar. Başka bir deyişle

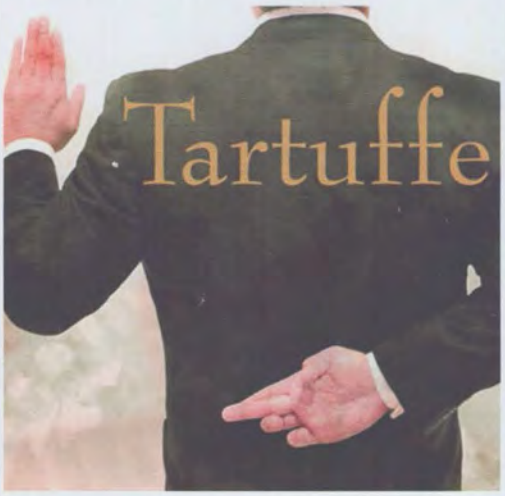
Dorine

Dorine değişimi ateşleyen kişi olmasına rağmen Tartuffe'ün Elmire'e olan tutkusunu yani olayların mutlak tabiatından haberi yoktur. Elmire ve Tartuffe konuşurken Damis'in saklanarak diyaloğu dinlemesiyle Molière, en eski tiyatro sanatlarından birini kullanır. Bu da saklanan kişinin olayları açığa çıkaracak bazı şeyleri duymasıdır. Aynı sanat daha sonra Orgon'un Tartuffe'ün ikiyüzlülüğünü anlamasında kullanılacaktır. İkinci sahne Tartuffe'ün oyuna girmesiyle başlar. İzleyici Molière'in ana karakteri oyuna sokmasını geciktirdiğinin farkındadır. Buna teknik olarak "the delayed emergence" denir. Bu ana kadar izleyici her çeşit insandan Tartuffe'ün adını duymuştur ve ona karşı antipati duymaktadır. Böylelikle resmi olarak sahne üzerinde belirmesi izleyicinin beklentilerini karşılar. Tartuffe'ün oyundaki ilk sözleri:

*Tartuffe (Dorine'i görünce uşağıyla yüksek sesle konuşmaya başlar): Laurent, şu benim çile gömleğimle kırbacımı götür yerine koy, Allah'a dua et ki aydınlığını esirgemesin senden. Beni görmek isteyen olursa hapishanedeki mahkûmlara sadaka dağıtmaya gittiğimi söylersin.**

* Molière, *"Tartuffe"*, Parşömen Yayınları, İstanbul, 2008, s. 78

"Tartuffe"

Onun ikiyüzlülüğünü kanıtlayacak niteliktedir. Tartuffe'ün Dorine'in göğüslerini kapatmasını istemesi ve bunun öncesinde parasını mahkûmlarla paylaşmak için hapishaneye gideceğini söylemesi tarihi bir nottur ve Tartuffe'ün "The Company of The Holly Sacrements" grubuna üye olduğunu açığa çıkarır. Bu, kadınların giysilerini eleştiren ve tutuklulara yardım eden bir kuruluştur. O günün seyircisi Tartuffe'ün bu organizasyonla bir ilgisi olduğunu hemen anlar. Dramatik olarak ise bu sahne Tartuffe'ün şehvet içgüdüsüne sahip olduğunu ve bu içgüdünün onun düşüşünü hazırlayacağını göstermektedir. Oyunun okuyucusu bazen izleyicinin sahne

Mariane

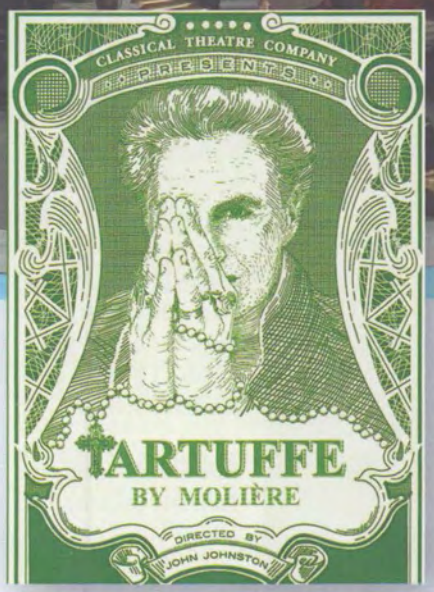
boyunca Damis'in arkada saklandığından tamamen haberdar olduğunu unutur. "Comedy of Concealment" denilen bu komedi tekniği bazen Molière tarafından kullanılır. Molière Tartuffe'ün ikiyüzlülüğünü soyut olarak yansıtmamak konusunda oldukça dikkatlidir. Tartuffe kanlı canlı bir insandır ve Elmire'e olan tutkusu onun planını unutup düşüşüne sebep olur.
Yine bir başka yerde Molière, *"Tartuffe"* adlı oyununda Elmire'i baştan çıkarmaya çalışan sözde dindar Tartuffe'e şu sözleri söyletir:

"Ah! Dindar olmasına dindarım, ama ben de insanım
Tanrısal çekiciliğinizi görmeye gelince insan
Hiçbir yürek dayanmaz, gider aklı başından."

Molière aslında Corneille'in *"Sertorius"* adlı oyununda geçen bir dizeyi yineler: *"Ah! Romalı olmasına Romalıyım ama ben de insanım."* Bu dizeyle Sertorius, yakın dostu Thamire'e, Kraliçeye âşık olduğunu itiraf eder:

"Ah! Romalı olmasına Romalıyım ama ben de insanım. Seviyorum, ve belki de sevmediği kadar hiç kimsenin. Yaşıma ve bana rağmen yanıyor yüreğim. Kendimi yenebileceğimi sandım, ama her seslenişim kendime. Zayıflığımı iyice belli etti, en fazla çaba gösterdiğim anlarımda bile."

Tartuffe, Elmire ve Orgon

Elmire'in Tartuffe'ün kabalığı karşısında çizgisini koruması onun rasyonel düşüncelere sahip olduğunu göstermektedir. Tartuffe'ün Elmire'e olan duygularının Damis tarafından dile getirilmesine rağmen Orgon'un gösterdiği tepkinin absürdlüğü neredeyse inanılmazdır. Bu kesinlikle oyunun dönüm noktasıdır. Son iki perde Orgon'un kendi hatalarını göstermeye adanacaktır. Rasyonel davranışın yüceltildiği bir çağda Orgon'un bu irrasyonel davranışı izleyicinin onu deliliğin eşiğinde olarak tanımlamasına sebep olacaktır. Üçüncü perdenin son sahnelerinde Orgon'un mal varlığını Tartuffe'e bırakmak istediği gerçeğiyle karşılaşırız. Bu tam anlamıyla dini bir fanatizmdir. Başka bir tabirle böylesine bir absürdlüğe inanmak oldukça güçtür. Molière'in bütün oyunlarında yaşadığı çağın rasyonelliğini temsil eden en az bir karakter bulunur. Dördüncü perdenin başında bu mantıklı görüşü temsil eden kişinin Cléante olduğunu görürüz. Cléante, Tartuffe'ün gerçek bir dindar olarak hareket etmediğini oldukça açık bir dille ifade eder. Cléante'ın Tartuffe'ü tuzağa düşürmeye başlamasıyla Tartuffe aniden tehlikeyi görür ve halletmesi gereken bazı ibadet işleri olduğunu söyleyen ikiyüzlü bir tutumla oradan ayrılır. Durum Orgon'un evliliğin bir an önce gerçekleşmesi gerektiğini söylemesiyle daha zavallı bir hal alır. Mariane'ın Tartuffe'le evlenmemek için babasına yalvarması Orgon'un yüreğini zayıflatsa da yine dini bir fanatik gibi davranır ve insani duyguların dini görüşlerin mutlaklığının önüne geçmemesini sağlar. İronik olarak Orgon'un yaptığı şey birçok dinin temel prensibidir. Üçüncü sahne Orgon'un absürdlüğüne katkıda bulunur. Örneğin

Tartuffe

Orgon Cléante'ın tavsiyesini doğru bulmasına karşın ona uymaz ve böylece Orgon'un akıl sağlığından şüphe duyarız. Cléante ile birlikte mantığın doğru sesi olan Elmire simdi bir adım atmak ve bu absürdlüğü bir sona ulaştırmak zorundadır. Tüm açıklananlara rağmen hikâyeyi reddeden Orgon, yalnızca haklı olduğunu kanıtlamak için Elmire'in olayı su yüzüne çıkarmak için yaptığı öneriyi kabul eder. Elmire, Tartuffe gibi şehvetli adamların tutkuları yüzünden kolayca tuzağa düşeceğini bilmektedir. Elmire'in Tartuffe'ün gerçek yüzünü ortaya çıkarma bölümü boyunca okuyucu, komedinin izleyici için daha önemli olduğunu göz önünde bulundurmalıdır. Çünkü Orgon'un sahne boyunca masanın altında saklandığını izleyici görmektedir. Elmire'in kocasına şüpheleri tatmin olana kadar saklanmayı sürdürmesini istemesi Molière'in komediye genel bakış açısını ifade etmektedir. Örneğin Molière ana karakterini bu gibi kısımlarda karakterin tüm absürdlüğü açığa çıkana kadar gösterir. Kocası "Yeter!" diye ağlayana kadar Elmire oyununa devam edecektir. Elmire'in öksürmesine rağmen kocasının durumu inkâr etmesi daha komiktir. Bu noktada Tartuffe son sözleriyle kaderini mühürler:

*Tartuffe: "Kocanızdan endişelenmeye ne lüzum var canım! Laf aramızda, kocanız burnuna halka takılıp gezdirilecek adam. Bizi birlikte görmekten mutlu olur. Onu öyle bir hale getirdim ki artık gözüyle görse inanmaz."**

Altıncı sahnede Orgon'un yalnızca kendisinin haklı olduğu konusunda dik başlılığına karşın Elmire'in saklandığı yere geri dönmesini ve ikna olana kadar ordan çıkmamasını söyleyen iğnelemesi ile keyif duyarız. Yedinci sahnede Tartuffe'ün ikiyüzlülüğünün sonunda açığa çıkmasıyla huzur buluruz. Orgon her ne kadar uzun zamandır bundan şüphelendiğini iddia etse de bunu kanıtlayacak hiçbir gösterge yoktur.

* Molière, *"Tartuffe"*, Parşömen Yayınları, İstanbul, 2008, s. 124

Orgon yalnızca kendi aptallığını örtbas etmeye çalışmaktadır. Sahne bir başka tersyüz olmaya tanık olur. Tartuffe'ün ikiyüzlülüğü açığa çıktıktan sonra Tartuffe'ün evin sahibinin artık kendisi olduğunu ve evi terk etmesi gerekenin Orgon olduğunu söylemesiyle bütün göstergeler altüst olur. Sekizinci sahne ise Orgon'un ne olduğunu daha sonra öğreneceğimiz bir konu hakkındaki endişesini belirtmesiyle izleyiciyi şüphe içinde bırakır.

Beşinci perde'nin açılış sahneleri konuyu Orgon'un Tartuffe'e inanarak ne kadar güç durumda kaldığına taşır. Parayla ilgilenmeyen, onu tüm kötülüklerin kaynağı olarak gören eski Orgon artık aklı başında olarak dünyevi şeylerle daha çok ilgilenmeye ve din adamlarını genelleyerek onlardan nefret etmeye başlamıştır. Damis'in Tartuffe'ü öldüreceğini söylemesine karşın Cléante çağdaş bir Fransa'da işleri yoluna koymayacağını söylemesiyle Molière'in kral tarafından koruma altında olduğunu anımsayarak böylesine parlak sözcüklerin nedenini buluruz. Üçüncü perde bir diğer ters yüz olmanın altını çizer. Tartuffe'e toz kondurmayan Orgon, annesine Tartuffe'ün ne kadar ikiyüzlü bir insan olduğunu kabul ettirme çabası içine girmiştir. Bu durumu Dorine kendi iğneleyici üslubuyla açıklar:

*Dorine: "Ah efendim, etme bulma dünyası işte. Zamanında siz inanmıyordunuz şimdi de size inanmıyorlar."**

Valère'in gelişi konuyu daraltır ve olayları bir tepe noktasına taşır. Orgon eskiden yaptığının aksine Valère'e oldukça nazik davranmaya başlar. Tartuffe son ikiyüzlülüğünü de gösterip krala hizmet etmenin ilk görevi olduğunu söyler. Bunlar daha önce Orgon'un yeni şekillenen din anlayışı için kullandığı sözcüklere benzer. Bu iki fikrin tekrarlanması duruma son bir ironik ikilem katar.

Oyunun final sahnesi zaman zaman eleştirilmiş, başka bir deyişle durumla hiçbir alakası olmayan kralın, Orgon'un tüm yoksun olduğu özelliklere sahip olması ve bütün olayları çözmesi, Molière'in krala yalakalığı olarak değerlendirilmiştir. Buna rağmen oyun yasaklanmaktan kurtulamamıştır.

Nâzım Hikmet'in "Tartüf 59"u

Nâzım Hikmet'in "Tartüf 59"u Molière'in beş perdelik "Tartuffe"ünün aksine dört perdeliktir ve klasik sahne kavramının yerine "Meclis" sözcüğü kullanılmıştır. Molière'in aksine Hikmet, seyirciyi ilk mecliste Tartuffe'le, ikinci mecliste Tartüf 59'la tanıştırır. Bu tanışmadan Tartüf oldukça memnundur çünkü "Sanatının iki yüzyıl sonra da insanlar arasında yaşadığını" ve "Tartüf 59 gibi büyük ustalar olduğunu görmüştür". Nâzım'ın oyunda kullandığı semboller oldukça ilginçtir ve seyirciye üstü kapalı olarak mesajlarını iletirler: Ruj, şehveti; çamaşır makinesi, yapılan kirli işlerin metaforik olarak temizlenmesini; perma aleti ve bigudi, bu alçaklıkların değişen biçimini; fotoğraf makinesi ise alçaklık eyleminin baki olduğunu sembolize eder. Tartuffe'ler din sömürüsünün vücut bulmuş haliyken, Tartüf 59 ise din sömürüsünün zamanla birlikte metamorfoza uğramış halidir.

Tartüf 59, 295 yılda yöntemlerini geliştirmiş, teknolojiyi de kullanır hale gelmiştir. Fikirleri ise değişimin eşiğindedir;

*"Eğer şeytan varsa Tanrı da var demektir. Madalyonun iki yüzü gibidir bunlar. İyi ama Tanrı neden şeytanı yok etmiyor acaba?"***

* Molière, *"Tartuffe"*, Parşömen Yayınları, İstanbul, 2008, s. 142

** Molière, *"Tartuffe"*, Parşömen Yayınları, İstanbul, 2008, s. 228

Nâzım Hikmet

Molière

Sorgulamayı öğrenen insan aklıyla birlikte Tartüf neredeyse deist bir tutum içerisine girmiştir ve "Tanrı'ya inanmanın inanmamadan daha kârlı olduğunu düşünen" atasının aksine her ne kadar şeytanın varlığına inandığı için Tanrı'nın varlığına inansa da onu sorgulamaktan kendini alamaz.
Nâzım Hikmet çağdaş izleyicinin alışkın olduğu Fransız İhtilali, nihilist, demokrasi gibi terimleri ve Brigitte Bardot gibi isimleri kullanarak günümüz seyircisini oyunun içine almaya çalışır. Oyun daha yeni başlamasına rağmen hemen bir çatışma doğar ve sanatta olduğu gibi Tartüfizmde de eski olan ve yeni olan birbirinden nefret eder.
Nâzım Hikmet yer yer orijinal metne sadık kalır, yer yer kendi cümleleriyle metne eklemeler yapar. Böylece Tartüfizm yer yer çağdaşlaşır yer yer özüne sadık kalır.
Dorina, Hikmet'in oyununda da ön plandadır. "Tartuffe"te "göğüslerini kapat" demesiyle üstü kapalı hissedilen çekim gücü, "Tartüf 59"da Tartüf'ün bunu alenen dile getirmesiyle açıkça görülür. Dorina ise modern Tartüf'ü kıvrak zekâsıyla ağına düşürür. Dorina din adamlarının çürümüşlüğünün yine farkındadır ve şu sözleriyle oyuna açıklık getirir:

*"Kilisede kirlenmiş ruhları temizlemek mümkün değildir. Bütün bütüne kirlenir her şey orda."**

Nâzım Hikmet'in oyununda günümüz politikasına taşlamalar göze çarpar; tıpkı günümüz politikacıları gibi eski Tartuffe'ün yerine gelen yeni Tartüf, normal bir demokrasinin gereği olarak verdiği sözleri yerine getirmez.
Her ne kadar modern Tartüf üstadını alt etmeyi başarsa da oyunun sonunda Dorina'nın zekâsına yenilir ancak hangi açıdan bakarsak bakalım değişmeyen tek bir şey vardır

*"Tartuffe'ler gelirler ve giderler ama mevkileri, makamları kalır. Yeni gelen Tartuffe, eskisinin görevlerini, sorumluluklarını, makam otomobilini ve benzeri şeylerini miras olarak devralır."***

* Molière, *"Tartuffe"*, Parşömen Yayınları, İstanbul, 2008, s. 240
** Molière, *"Tartuffe"*, Parşömen Yayınları, İstanbul, 2008, s. 269

Gülseli İNAL

Don Juan ve Kazanova

Don Juan ve Kazanova; her ikisi de ataerkil toplumun birer aşk figürü. Ortak noktaları her ikisinin de "geçiciliği" temsil etmeleri. Bir başka ortak nokta ise ataerkil toplumda anaerkil iki erkek figürü olmaları. (...) 21. yüzyılda onlara daha sık rastlayacağız; çünkü gerçek anlamda anaerkil dönem başladı artık.

© ZELİHA ŞİŞMAN

İkisi de şıpsevdi.
İkisi de âşık.
İkisi de maymun iştahlı.
İkisi de heveskâr.
İkisi de çok yakışıklı.
İkisi de kusursuz sevgili.
İkisi de tanrılar katından.
İkisi de arketip.
İkisi de çok ünlü.
Don Juan ve Kazanova, biri Eros'un attığı okla yere serilen, diğeri Eros'un okunu elinde taşıyan.

Don Juan; iflah olmaz âşık, Eros'un kanlar içinde bıraktığı erkek. Kan kaybını hiçbir zaman durduramayan, varoluşa aşk ihanetleriyle başkaldıran, her gece başka bir kadının koynunda, karanlıklara dalarak annesini arayan ve sadece annesini tatmak isteyen, sadece annesine ulaşmak isteyen, her kadında annesinden küçük tatlar bulduğu için birlikte olan, sonra birden fark edip dişilerin yatağını terk eden eril varlık. Saplantılı, âciz bir arayış içinde, doğduğunda ilk yapıştığı meme tadını hiçbir yerde bulamayan mutsuz, mutsuzluğunu kapatmak için süslü yüz ve beden maskeleri takan erkek. Ataerkil toplumun yücelttiği, erkeklerin imrendiği, kuralsız ama tek bir kurala bağlı kalan görkemli tutsak. Anneye duyulan mutlak bağlılık, ilk yudum-ilk doyum, baş döndüren ilk süt damlası ve tapınma. Onu kollarına alan tanrıça; besleyici, doğurgan, düzenleyici, memelerinden sütler akan devasa kadın; Beyaz Tanrıça. Don Juan için beyazlık, saflık onu yönlendiren içgüdü motifleri.

Don Juan-Beyaz; tüm renkleri içerip kuşattığından tüm dişilerin farklı renklerini tek tek ayıklayıp ortaya çıkarabilir. Beyaz'ı ayrıştırabilir, zaten bütün yaptığı da bu Beyaz Tanrıça'yı, içine yuvarlandığı derin karmaşık duyguyu dişilerle sevişerek ayrıştırmak. Sonra terk etmek. Aslında bağlı olduğunu bağlı olduğu için parçalamak, öldürmek. Bir tür katil. Doğuştan gelen alınyazısını, bağlı olduğu kökleri deşmek, annesine benzemeyenleri duygusal olarak öldürmek. Her sevişme onun için ölüm olduğu için, Beyaz Tanrıça'yı yatakta yavaş yavaş yedi renge ayrıştırıp öldürmek. Bir tür varoluşla savaştır bu. Doğduğunda kollarında eridiği yüce varlık Beyaz Tanrıça, ana, anne, ona aşkların, zevklerin en büyüğünü tattırdığından, sırtında Eros'un kanlı okuyla dolaşmak zorunda kaldığından kadınlarla sevişerek onları hem renklerine ayrıştırmak hem de tüketmek. İşte hepsi bu. Her kadında yedi renkten birini bulduğu anda seviştiği kadını acılar içinde bırakıp giden. Duygu katili. Karın Deşen Jak ya da Mavi Sakal'dan hiçbir farkı yok. Venedik'in kanallarında sırtında peleriniyle uçarak dolaşan, çatıdan çatıya atlayan Kazanova'nın yaralı kuzeni.

Kanallar kenti Venedik'in uçarı erkeği Kazanova; sırtında peleriniyle su labirentlerinin varlığı. Daha hafif bir ruh, daha hayata bağlı, büyük bir âşık ama hiç kimseye bağlanamayan bir kişilik. Dünyevi bir erkek, kadınları çok seviyor, o da annesini arıyor ama annesini andıran bir kadın ona yeterli gelebilir; ya da annesinden izler taşıyan bir kadın makbulüdür. Aşk yaşadığı güzel bir kadına her an bağlanabilir. Ama şimdilik kalsın diyor hep, erteleme huyu var. Güzele âşık çünkü annesi olağanüstü güzel bir kadın, ilk çocukluk imgeleri anneden damıtılmış. İlk kadın; annenin sıcak dolgun bedeni onu çarpmış, bedendeki yuvarlaklar, memeler, annesinin hiçbir sakınca görmeden gözleri önünde soyunması, Kazanova'nın onu seyre dalması, olağan yaşantı parçaları çocukluk yaşamında.
İlk ilke, ilk kadın, ilk aşk anneyle başlıyor. Annenin kıvrımlı bedeninde uyumak istiyor hep. Durmadan memelerinden süt içmek istiyor ama ağzını dayadığı memelerin bereketli doyurucu nitelikleri değil onu saran, daha çok güzellikleri, formu. Etin kışkırtıcılığını annede buluyor. Bu lezzet çok başka olmalı ki her kadında bu kışkırtıcılığı arıyor. Onu baştan çıkarmaya çalışan kadınların güzel olup olmadığına, anneden izler taşıyıp taşımadığına bakıyor hep. Çirkin kadınlara uzak durma, hatta onlardan iğrenme, güzellere tapma, tanrıça kültünden geliyor. Ruhsal arketiplerin temelindeki güzel bir anne onu daha da tutkulu ve kaypak hale getiriyor. Eros'un fırlattığı oklar avuçlarında, ancak o da bir Eros. Aşk tanrısıyla yarışıyor, Eros'tan daha âşık olduğunu kanıtlamak zorunda. Ancak eninde sonunda bir kadında karar kılacağının bilincinde.

Don Juan ve Kazanova; her ikisi de ataerkil toplumun birer aşk figürü. Ortak noktaları her ikisinin de "Geçicilik/Vanitas"ı temsil etmeleri. Bir başka ortak nokta ise neolitik dönemin sonlarından itibaren tarihlenen ataerkil toplumda, anaerkil iki erkek figürü olmaları.

Don Juan, Eros tarafından sırtından oklanarak kanlar içinde yerde yatarken, Kazanova okları ellerine alıp Eros'laşmak isteyen, bir yeryüzü macerası. Serüven sonsuzca sürüyor, sürecek. 21. yüzyılda onlara daha sık rastlayacağız; çünkü gerçek anlamda anaerkil dönem başladı artık.

Kültegin ÖGEL

Keşke "şıp" diye sevsek

Sevmenin şapına, şıpına, şupuna bakmasak,
hatta fark etmesek.
Şıp'ın götürdüğü yere gitsek.

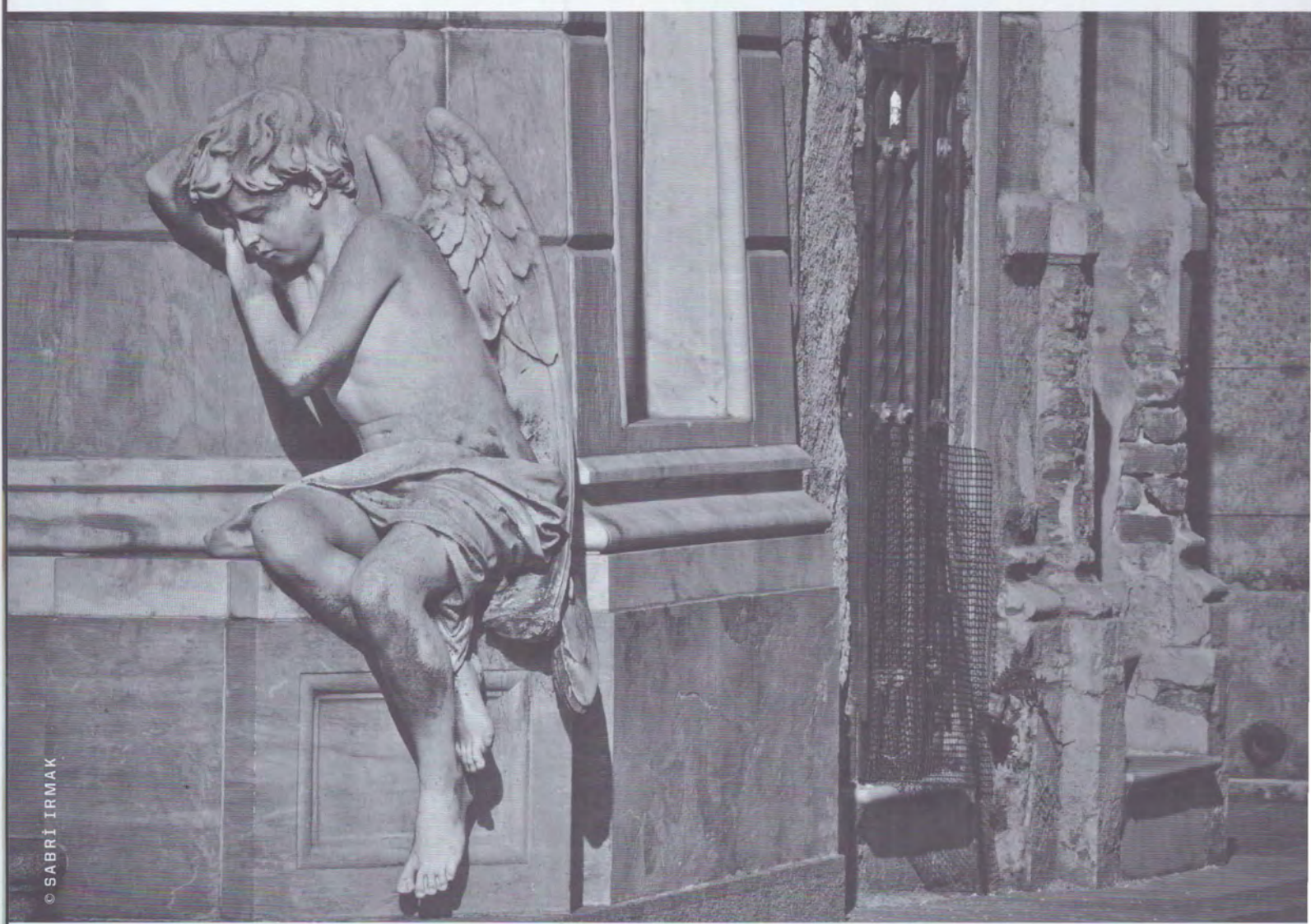
© MÜŞERREF SÜNDÜS

Keşke şıp diye sevsek.
Keşke sık eleyip çok dokumasak.
Sadece hissetsek, düşünmesek.
Severken kuralları, kriterleri çöpe atsak.
Saçına, başına, donuna bakmasak.
Kalp okuryazarı olabilsek.
Yarını ve ondan sonraki yarını düşünmesek ve hatta beş yıllık planları yapmasak.
Geçmişten ders alacağız diye geçmişe teslim olmasak.
Aklımız şıpların işine karışmasa.
Aklımız şıplara karışırken önemli ve gerekli iş yaptığını sanmasa.
Severken şıp, düşünürken inceden olsak.
Şıpın geometrisi, cebiri olmayacağını öğrensek.
Şıp sevmekten korkmasak.
Sıklıktan değil, derinlikten söz etsek.
Acıyı hesaplayıp şıptan kaçmasak.
Neden, niye, nasıl sorularıyla şıpların önünü kesmesek.
Neden, niye, nasıl yerine "ne"yi tutsak etsek ve sevmeyi anlasak.
Sevmenin şapına, şıpına, şupuna bakmasak, hatta fark etmesek.
Şıp'ın götürdüğü yere gitsek.
Dikotomun değil diyalektiğin felsefesini yapsak.
Bencilliğin şehvetinden çekinmesek.
Hissederken kör olsak.
Okuduklarımızla değil anladıklarımızla övünsek.
"...meli", "...malı" yerine "n'apim öyle işte..." diyebilsek.
Hesap sorulmasa.
Hesap vermemeyi öğrensek.
Hesap sorandan hesabı istesek.
Şıpsevsek, şıpkorksak, şıpgülsek.
Kayıtlı acıların değil olası keyiflerin lafını dinlesek.
Bazen kolaycılıktan korkmasak.
Şıptan değil, şıpamamaktan korksak.
Bir şeyleri tanımlayamasak.
Tanımsızı, tanımsız olarak sevebilsek.
Bedelli değil bedelsiz ilişkiler kurabilsek.
Üç harflilerden korkmasak, üç harflilerin "biz" olduğunu kabullensek (mesela şıp).
Hesap adamı değil, gönül adamı olabilsek.
Mükemmelin değil, eksiğin verdiği hazzı tadabilsek.
Ne hissettiğimizi aramasak, bize gelenle yetinsek.
Şıp diye damlamasak, yağabilsek.
Ölmekten değil, ölünceye kadar olmayacaklardan korksak.
...
O zaman belki adam değil ama mutlu oluruz.

Aslı KAPROL

Eros'un gezileri

Şıpsevdiliklerine kılıf giydirmek için doğaya yelken açan bazı nüktedanlar şöyle savunurlar zaaflarını: "Bak arılar bile en iyi balı yapmak için bin bir türlü çiçeğe konuyor. Doğanın kanunu bu. En iyi sonuca kavuşmak için çok çiçek koklamalısın ki nadide olanının kıymetini bilesin." İyi de arı en iyi balı yapmak için çabalıyor. Senin yapmak istediğin bal ne? Arı kadar bile beyin taşımayacaksan yaşamanın ne anlamı var?

© SABRİ IRMAK

Gulliver bi gülüver...

Eros aslında bir gezgindir. Onu antik çağların kültürlerinde, her kıtanın mitoloji nostaljisinde farklı adlarla ama aynı rolle, girdiği kanları nasıl zehirlediğine dair efsanelerinden tanırız. Ama ne zaman kuzeyden göç ederek Akdeniz'in kaynar havasını soluyup kanı kaynayan Minoalıların çeyiz olarak beraberlerinde getirdikleri mitolojileriyle Yunan topraklarına konuşlanır ve işte o zaman tarihinde ilk kez tanrıçalıktan sıyrılıp erkek kimliğiyle kanatlanır. Yaramaz, uslanmaz bir bebek gibi, şirin mi şirin tasviriyle kutsanan Eros erotik niyetlerini *"Duyduk duymadık demeyin aşk dağıtıyorum aşk"* naralarıyla güle oynaya sıçradığı her bünyeye bulaştırır. Ama bir şeyi hesaba katmaz. Aşk zehrinin tadını alanlar müptela kıvamında arsızlaşır. O zamanlar ne bilinsin kimilerinde sadakat geni oxcytocin baskın, kimilerinde ihanet kapasitesini hayli genleştiren vasopressin geni. Kamasutrik aşk icat olunca mertlik bozulur. *"Mezara kadar ayrılmayalım sevgilim, bak döşümdeki kolyede zehir var. Onu içer, el ele gideriz sonsuzluğa"* yeminleri çağlar boyu aşk tanrıçalarının başına gelen mutasyondan nasibini alır. *"Bir çiçekle ömür geçmez. Ben her bahar âşık olurum. Olamasam da gönül eylerim"* teranelerine dönüşür. Saf bildiğiniz o sevdalar kinayeli teşbihlere meze olur da iki tek atanların sofralarında amiyane tabirlerle kahkahalarla yudumlanır. Eros'un gül yaprakları serpmeyip neden ok attığı da manidardır. Sert, dik bir ok kırmızı bir kalbi deler geçer. En dibe dalar. Onun adı da aşk olur! Tam on ikiden vurulup Eros'un antik ama kuntik olmayan okuyla paralize olan seçilmiş kişinin gözü aşktan kör olsa da sendeleye sendeleye, düşe kalka kör topal yaşaması mümkündür de hormonlarının cayır cayır yangınından tüten dumanlar soluk almasına mani olur. Kişi kör yaşamayı sineye çeker de nefessiz nasıl hayata tutunur.

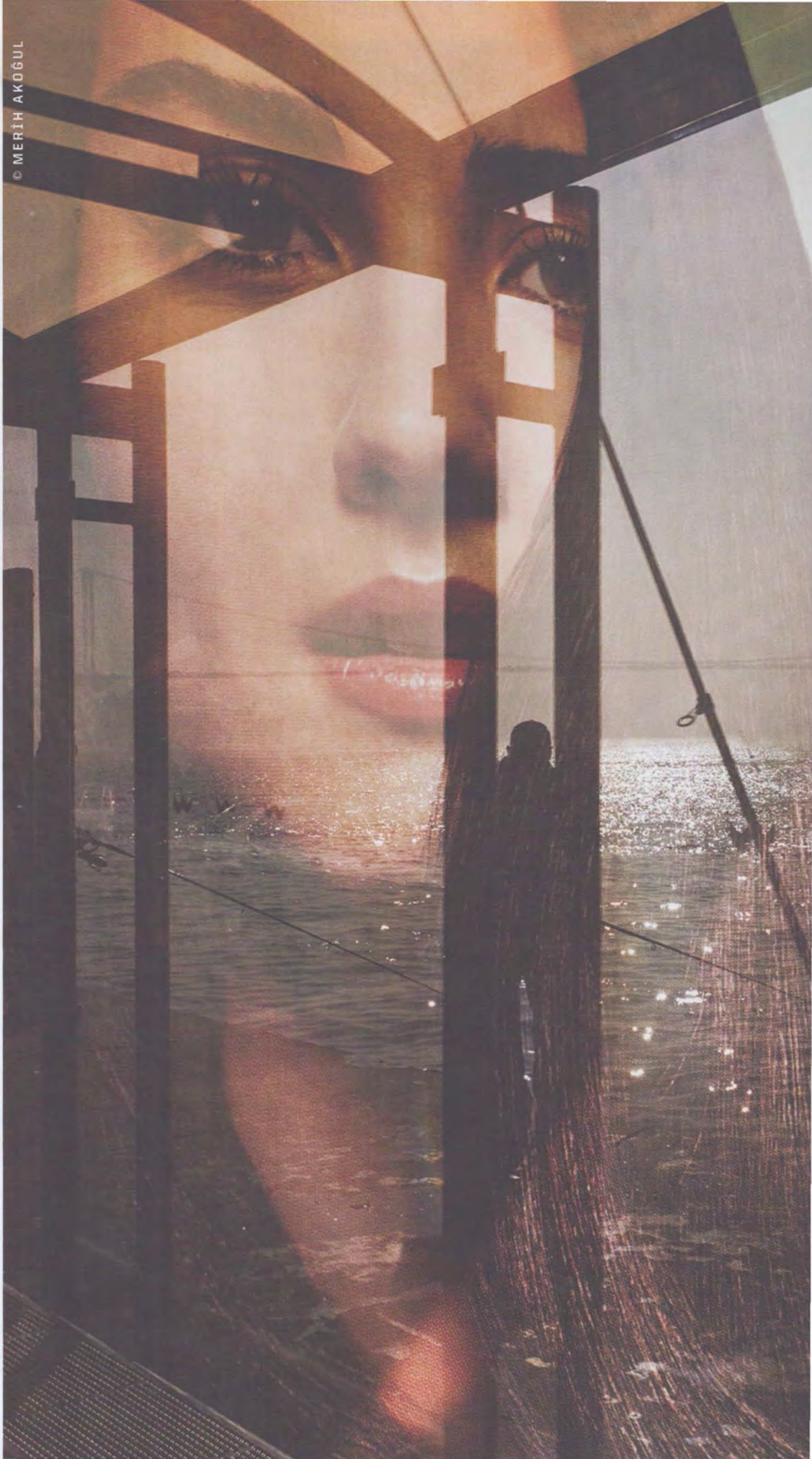
Sefertası tasası

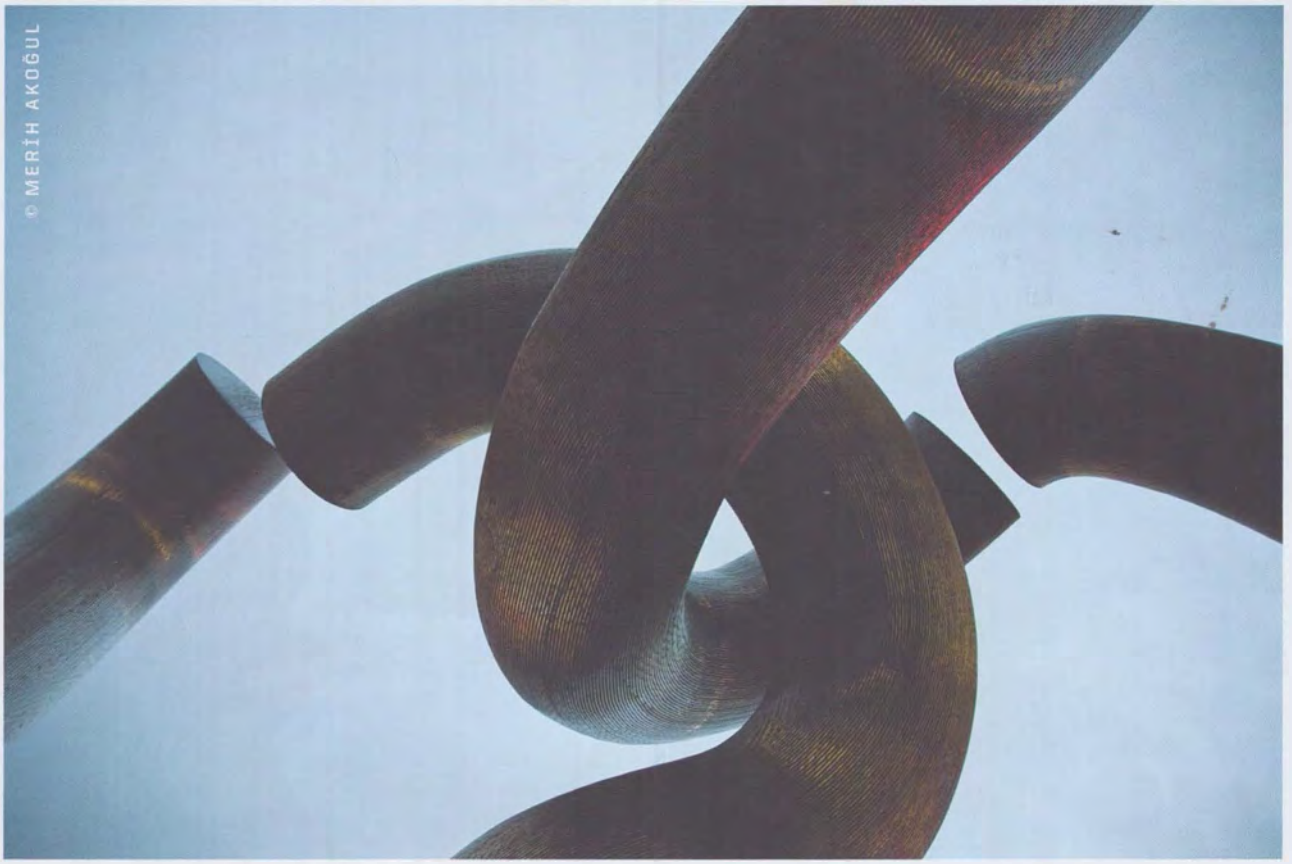
El yordamıyla şıp diye bulduğu iki boş yüreği birbirlerini mesken etsinler de sevinsinler diye belli bir süre kiralatan Eros da az anasının gözü değildir hani. Ee nasıl olsa anası şu meşhur Afrodit. Çocuk gibi oynaya zıplaya şımarıkça başlattığı aşk salgınının yan etkilerini görmezden gelir. O görev adamıdır. Âşık edeceksin denmiştir, o da etmiştir. Gerisi kamunun görevidir. Ayak uydurduğu yüzyılda genelevlere düşer bir gün yolu da gözleri pörtler şaşkınlıktan. Okunun değmediği onca beden canhıraş, onun medarı iftiharı olan erotizm ritüelinin çok dışında vahşice tepinmektir. Demek ki sevişmek için âşık olmak pek de elzem değildir. Çocuk ruhu taşıyan o sevimli Eros'un kafasında gök gürültülerinden sorumlu göklerin tanrısı Zeus'tan yadigâr şimşekler çakar. Ve gerçek serüven o zaman

başlar. İstikamet artık sadece yürek değildir. Yol ayrımına gelindiğinde ise seçilecek güzergâhta rehberlik edecek iki SS subayının sorgusuna çekilinir. *"Yolun sonu görünüyor"* ezgisini satirik edayla mırıl mırıl mırıldanan Azrail de sahne aldığı bu tek perdelik canlı cenaze vodvilinde Rodin'in şu meşhur düşünen adam heykeli maskesiyle arzı endam eder. Hiciv merasiminde işkence taarruzunun kargasıdır. Simsiyah tüyleri ve rahatsız edici sesiyle tüm huzur sokaklarının tadını kaçırmasının yanı sıra tüm kuşlardan uzun süren ömrüyle kazık çakıcıların madalyasıyla onurlandırılır. Hitchcock'un ünlü kuşlar filminde başrolü kargalara vermesi de rastlantı mıdır? Eşleriyle dayanışma içinde yaşamaya ant içmiş, kuluçkaya bile beraber yatacak kadar yoldaş yalıçapkınlarıyla, daldan dala hovardayım hovarda halaylarıyla tıka basa testosteron dolgusuyla şahlanarak pervane böceği telaşıyla uçuşan çokeşli göçmen kuşlara başını tuttuğu o yol ayrımında şu soruyu sorar. *"Bu yollara düşünerek sapılmaz ancak düşülür. Madem gönül seferine doğru çelebi misali yol aldın, seçim senin? Anlık mı ömürlük mü?"*

Sırat köprüsü

Bu sorunun cevabına göre cellat pelerini giymiş karakalem çizimli Darth Vader müsveddesi iki SS subayı hazır ola geçer. Tıpatıp benzerlikleriyle birbirlerinden ayrılmaları imkânsız bu sağır ve dilsiz subayları ancak ellerinde tuttukları objeler farklı kılar.

Öldüklerinde bile lanetli oldukları düşüncesiyle mezar taşları yazısız ve mezarları diğer ölülerden ayrı yerde olan bu cellatlar niyet arzuhalcisidirler. Heves otobanında son sürat motoru bağırta bağırta asfaltları ağlatarak mı yoksa arnavutkaldırımlarında bir faytonla tırıs atların nallarının ahenkli tıkırtılarıyla tırsmadan tıngır mıngır yol alarak mı ömür harcanacaktır? Gereği düşündürücüdür. Elinde fırıldak tutan SS subayının gösterdiği yol kestirmedir. Tarif bile gerektirmez. Dolambaçlı her yol döşeğe çıkar. Adres Saldırgan Sefahattir. Diğer yolsa zahmetli bir yolculuk gerektirir. Bir seyahatten çok keşif seferidir. Bir elinizde tek yön gidiş biletiniz, diğer elinizde umut dolu bavulunuz, muammalar peronunda yüreğiniz ağzınızda ha geldi ha gelecek diye beklediğiniz aşk treni kara tren gibi gecikecek belki de hiç gelmeyecektir. Uzun demir raylardan güç alıp çelik gibi bir inançla vaat edilen mutluluklar şehrinin en nadide semti Saf Sevgiye doğru uzanan o yolların başında nöbet tutan SS subayının elinde ise köstekli bir saat vardır. Bazı değerlerin hiç eskimeyeceğini hatırlatır.

Araf

Kimileri de vardır ki iki yolu da seçmez. Berduş benzeri bu isimsiz kahramanlar karasevdayla dağlanan gözleriyle çıkmaz sokaklarda kaybolur, kendi sürgünlerinde yitip giderler.

Hipokratik külliyat:

Nukleusaccumbens duygularımızı, düşüncelerimizi psikolojik dünyamızı yöneten prefrontal korteksle yakın ilişki içindedir. Eğer dopamin 1 reseptörü devre dışı kalmış ya da iyi çalışmıyorsa sadakat duygusunda aksama olur, kadın ya da erkek çapkın biri olarak karşımıza çıkabilir.

Hop hop hop değiş tonton:

Çocuk işte. Müdavimi olduğu tonton ailesinin kılıktan kılığa giren renkli hamurumsu figürlerinden esinlenip doktorculuğa özendi herhalde. Araya dopamin korteks sıkıştırıp akıllı gözükmek istiyor. Her şeye heves ediyor işte. Kime ne zararı var? Bırakın garibi gönlü olsun.

Antik kuş gribi efsanesi

Kuşlar mitolojiden daha antiktir aslında. Şu ünlü mitolojik starlar Zeuslar, Aresler, Hadesler yokken onlar vardı. Hatta ilk insanlardan eski mazileri var da bir mitoloji uyduramadılar diye mi ciddiye alınmazlar. Kuş beyinli hakaretlerinde sazı ellerine alıp da insanlardan katbekat keskin görme becerilerinin kasıntılığıyla *"Benim beynimin nesi varmış insan gözlü"* cevabını yapıştıramadıkları için mi bu muameleye maruz kalırlar? Mitoloji denir de dümeni çapkınların atası gönül hırsızı Zeus'a kırmadan teğet geçmek olur mu? Zeus, Kanuni Sultan Süleyman'ın Hürrem'le Osmanlı geleneğinde tüm tabuları yıkıp bir ilke imza atarak resmi nikâhla evlenmesine ilham kaynağı olup öncülük etmiş, Kanuni'den asırlar evvel kıskanç Hera'ya nikâhı basıp resmen evlenmiştir. Hera yüzyıllardır mitoloji literatüründe zalim ve kindar bir tanrıça sıfatıyla anılmasını da maalesef Zeus'a borçludur. Ne oldu bak Hera? Değdi mi onca uğraşa? Adam hâlâ efsanevi en kudretli tanrı olarak adını altın yaldızlı harflerle yazdırdığı tarih sayfalarında alkışlanıyor, sense ömrünü onun çıtır kırıklarıyla mücadeleyle çürüttün.

Ne içinmiş? Seviyormuşmuş. Zeus Hera'nın kalbini nasıl çalmış merak ettiniz mi hiç? Elizabeth Taylor ve Richard Burton'ın kasırga şiddetindeki aşkları kadar fırtınalı bu birlikteliğin ilk adımını Zeus, göz koyduğu Hera'nın kuşları çok sevmesini fırsat bilip kalbini kazanmak için yaralı bir kuş kılığına girmesiyle atmıştır. Hera kapana kısılmıştır. Oysa öyle kuşlar vardır ki insanlardan daha duyarlı bir yürek taşırlar. Serçeler ağladıklarında ölürler. Belki bu sebeple bir serçenin uzun bir süre bir yere konup konakladığını göremezseniz. Sever de bağlanıp kopamazsa diye uçar gider. Eşi ölünce ölüm orucuna giren kelaynaklar gibi olmayı düşlese de bilir ki gönlü buna da katlanamaz. Kelaynakların da nesli tükenmektedir ne yazık ki...

Kaptanın seyir defteri

İki gezgin yolculuklarına ara verir ve dost olup olamayacaklarına karar verecekleri o buluşmada kaptanı oldukları gezilerin seyir defterini açarlar. Değiş tokuş ettikleri güncelerine bir göz atıp sohbete başlarlar.

Gong sesi duyulur.

-Gulliver: Kusura bakma Eros kardeş. Canımı kurtarmak için zor şartlarda demir attığım uçan ada Barnibaldi'deki Laputa ülkesi sakinleri tuhaf insanlardı. Her şey tersine işliyordu. Hâlâ doğru saat işleyişini kanıksayamadım. Biraz beklettim bu yüzden seni.

-Eros: Sevgili dostum. Gergin gördüm seni. Günlüklerinde okuduğum kadarıyla başına akıl almaz işler gelmiş. Allak bullak etmişler seni. Betin benzin atmış. Şu Jonathan Swift de hiç acımamış, sokmadığı delik kalmamış seni.

-Gulliver: Öyle oldu da edebi bir şaheser oldum sayesinde. Nankörlük edemem. Gittiğim o berbat ülkelerdeki o ruhsuz insanlardan ne farkım kalır sonra? Adama demezler mi hani bencillikten, vurdumduymazlıktan yakınıyordun, ne oldun diye?

-Eros: Korkarım ki kült olacağım diye künt duygularla katılaşmışsın.

Her acayipliğe doludizgin

girişmişsin de en mühim yere uğramayı beceremeyişsin dostum.
Bir kadın kalbine.
-Gulliver: Değil kadın tüm insanlardan soğudum ben Eros Bey kardeşim. Değil kalplerine girmek, bir metre yakınlarına bile sokulmam ben artık hiçbirinin.
-Eros: Yazık etmişsin kendine Gulliver. Şaheser olmayaydın da âşık bir erkek olarak bir köşede yaşlanaydın. Bak hâlâ böyle söyleniyor olmazdın hiç değilse. Yüzün gülüverirdi Gulliver senin de.

Cupidik cibiliyet

Şıpsevdiliklerine kılıf giydirmek için doğaya yelken açan bazı nüktedanlar şöyle savunurlar zaaflarını: *"Bak arılar bile en iyi balı yapmak için bin bir türlü çiçeğe konuyor. Doğanın kanunu bu. En iyi sonuca kavuşmak için çok çiçek koklamalısın ki nadide olanının kıymetini bilesin."* İyi de arı en iyi balı yapmak için çabalıyor. Senin yapmak istediğin bal ne? Arı kadar bile beyin taşımayacaksan yaşamanın ne anlamı var? Senin mantığının doğrultusunda al sana hipotez. Denizatlarının erkeği doğum yapabiliyormuş. Hadi bir kere de sen doğur o zaman.
Gulliver'in sancılı serüveni Houyhnhnm adlı bir ülkede noktalanır. Buranın gerçek ev sahibi atlardır. Bu atlar insanlarda olması beklenen faziletlere, iyi yüreğe ve adil akla sahiptirler. Hizmetkârları olan Yahoos adı verilen insanlarsa kötü kalpli, çirkin ve alçak yaradılıştadır. Gulliver atları o kadar sever ki burada yaşamak için yalvarır. Ama atlar buna müsaade etmez. Neden biliyor musun, nüktedan arı hayranı arkadaş, hayvan deyip geçtiğin o canlılar senin taktığın at gözlüklerini kullanmıyorlar. Çünkü onlar hiçbir hayvanın sırf canı istedi diye bir başka canlıya zarar vermediklerini bilirler. İnsanlar hariç...
Cupid de neyin nesi diye sorulacak olursa, çapkının eşanlamlısı nasıl şıpsevdi ise Yunanlı Eros'un Romalı tabiri de budur. Hindistan'ın bağrından bonkörce dağıttığı evrensel sevgiye tezat, kurak toprakları ve kavruk halkının içinde kıvrandığı kast sistemi kadar keskin sınırlarla çizilmiş hiyerarşi bu benzetmelerde aynı keskinlikle sınıflandırılır. Üstelik kast sistemindeki gibi kategorideki sıfatlar sınıflararası topluluk üyeleri için aynı anlama geliyor olsa da asla birbirlerinin yerini tutacak şekilde kullanılmaz. Riya tam burada start alır. Sosyetik çevrelerde genç erkek çapkınlara playboy, kadınlara da flörtöz denir. Yaşı daha geçkin olan erkekler ise "Don Juan mısın mübarek" tezahüratlarıyla rüştlerini ispatlamaları konusunda cesaretlendirilirken, kadınlar yaşamayı sevenler takımında yer alır. Sosyal çevre daha alt seviyelere indikçe yakıştırmalar haşinleşir. Don Juan'lık hovardalığa, hayat doluluk hoppalık alt kümesine düşer. Mahalle arası top koşturan getto sakinleri arasında ise genç erkekler kovalak genç kadınlar da fallik olarak anılır. Şırfıntılıkla fingirdeklik arasındaki o ince çizgi aşılmak istenmiyorsa şayet benzer niyetlere sahip türdeşlerle çeteleşmek gerekir. Ne de olsa birlikten kuvvet doğar.

Kırk yıllık zampara oldu mu sana Kazanova

"Aşk eski bir yalan Adem'le Havva'dan kalan" şarkısındaki o çok tanıdık melodiyi nasıl bu satırları okurken kulaklarınızda duyabiliyorsanız, şimdi okuyacaklarınız da gözlerinizde o çok bilindik sahneyi canlandıracak. Başrolde karısını aldatan yaşı geçkince bir erkek ve her canlı nasıl ölümü tadacaksa her kadın da bir gün mutlaka ihaneti tadacaktır inanışına başına gelen koca kaçamağı sebebiyle inanmak zorunda kalan aynı yaş kriterine sahip bir kadın.
Ve günümüz akil insanlar misali, toplumun daha çekirdek oluşumuna çetrefilli durumun içeriğini izah etmek için kolları sıvayan topluluğu acil insanlar.
Karısının ani baskınıyla afallayan adam uğradığı saldırının şokunu atlatır atlatmaz en yakın silah arkadaşlarından takviye birlik oluşturur. Çömezlik döneminde aşna fişnenin yeni terleyen bıyıklarını toyca buruyorken dalgınlığının kör kurşunuyla alnının tam ortasından vurulup düşman ilan edilen adama konusunda uzman dostları tarafından karısına nasıl yalvarması gerektiğine dair detaylı tüyolar verilir.
"İmdat operasyonu yürürlüğe konmaya hazırdır. İstihbarat şefinin diğer tüm zevcelerin aldatılan kadının evine doğru hareketę geçtiklerini haber vermesiyle kurtarma harekâtı düğmesine basılır. Hedef adamın oyuna getirildiğini yalancı imalarla destekleyip aslında ortada ihanet filan olmadığını acemi Kazanova'nın hırçın karısına inandırmaktır. Ama bu hiçbir zaman öyle kolay olmaz. Hele barış çubuğu tüttürmek için eve gönderilen diğer kadınlar da yangına körükle giderlerse...
-Aldatılan kadın: Boyu devrilesice. Girdiğin yataklardan döneme, yattığın çarşaflar kefenin olur inşallah.
-Yandaş kadınlar: Herkes yapar derdik de Kemal Bey'den hiç ummazdık. Allah şaşırtmasın. Gözleri bir kere dışarı kaydı mı iflah olmuyorlar da artık.
-Aldatılan kadın: Teneşire bir osuruk borcu kalmış hâlâ uçkurunu yellendirme peşinde. Ellerinde kurusun. Kökünden kopsun.
-Yandaş kadınlar: Hepsi yapıyor Leyla Hanımcım. Hiç yapmam diyen de henüz yakalanmamıştır.
-Aldatılan kadın: Çölde kısa bir seraptı gördüğü. Esas kapalı suare bu evde başlayacak. Ona çöllerin kızgın kumlarında cehennem ateşi nasıl yakılırmış göstericem.
-Yandaş kadınlar: Hak etti Leyla'cım. İyi edersin. Doğduğuna pişman et. İnim inim inlesin ki aklından geçirdiği anda bile korkudan titresin.
- Aldatılan kadın: Derhal Kemal'i bulun bana!

Kemal şıp şıp sevmesinin bedelini şıpır şıpır döktüğü gözyaşlarıyla ödeyeceğinin yanılgısıyla tıpış tıpış döndüğü o evde şapa oturur. Kemal bir ömür karısının temcit pilavı gibi bu hadiseyi pişirip pişirip hiç dinmeyen bir öfkeyle dile getirip dırdırlanmasıyla lanetlenir. Mitolojik tanrılar sadece kimlik değiştirir. Her evin bir Zeus'u ve Hera'sı mutlaka vardır.

Peki peki anladık. Sen neymişsin be Eros...

Tarhan GÜRHAN

Şu kahpe dünyada
şıpsevdiliği bir dönem de olsa
yaşamamış olan var mıdır?
Kim istemez ki şıpsevdi olmayı!

Leyla'dan geçme faslındayız

© ZELİHA ŞİŞMAN

Bilinçaltım kaşınıyor. Herkes hayatı yaşamanın bir yolunu buluyor. Bazıları da ancak şipsevdi olarak yaşayabiliyor. Şipsevdi, sevilmeyen ama imrenilen bir karakter. "Şaka" gibi gelen bir hafifliği var, nedense? Oysa gerçek öyle değil bence. Şipsevdi kavramının tetiklediği çağrışımlarla başlayayım. Nereden nereye varacağımı hep birlikte görelim.

Hemen gönlünü kaptırıveren, bir görüşte âşık olan (kimse). Şipsevdi olma durumu, çok çekici duruyor uzaktan. Sözlük tanımı bana göre bu güzel kelimeyi kuşatıyor ama anlamını da daraltıyor. Hatta olumsuz bir anlam yüklüyor. Yani şipsevdi, karşı cinsi hemen seven gibi algılanabiliyor. Bu onun anlamını kısıtlıyor.

Şipsevmek, kolay gibi görünse de zordur. Şipsevdi olmayı ummak en iyi ilaç elbette, eczanesi de akıldır. İşte burada akıl bitiyor ve sanatın alanına giriyoruz. Bence ömrünün kısa bir döneminde de olsa, şipsevdi olmayan sanatçı yoktur. Çünkü coşkusunu, yaşam enerjisini buradan alır.

Şipsevdi, insanı şıp diye özetleyiveren bir sıfat. Şipseven, şıp bırakır, dolayısıyla anlam da değişiverir. Tez sever, tez ayrılır. Yani ilk görüşte aşk klişesini sarsıyor. Şipsevdi kimseyi uzun soluklu sevemezmiş gibi duruyor. Sevdiği hızla bırakır gibi. Yani güven vermeyen bir anlam içeriyor. Oysa yaşam dolu insanlara bakın çoğu şipsevdidirler. Şu sıkıcı rutin hayatta vaha gibidir şipsevdilik.

Bakıyorum şimdi ömür kokan fotoğraf albümlerime. Nasıl bir şipsevdi olduğumu görüyorum. Dilimi aklınıza doğrultup kaleme almaya çalışıyorum. "Hızlı sev, genç öl" açıklıyor şipsevdiliğimi. Tesadüfler bile o tesadüfleri arayanları bulurmuş. Bir insanın şipsevdi olma ihtimali nedir acaba? Şu kahpe dünyada şipsevdiliği bir dönem de olsa yaşamamış olan var mıdır? Kim istemez ki şipsevdi olmayı! Fiyakalı bir kelime. Rötar yapmıyor, hemen açık ediyor kendini. "Bir dil; başka bir dilin yaşama sevincini elinden almamalı" diyor öykücü, yazar Mehmet Tekirdağ. Şipsevdi kelimesi, yaşam sevinci taşıyan bir kelime. Kıpır kıpır, söylendiği gibi, olduğu gibi... Kimse o sevinci almamalı, alamamalı. "Ben bu işin kitabını yazdım", ukalalığı gibi görünse de öyle değil. Şipsevdiden inciler bölümüne hoş geldiniz!

Çağrışımlara teslim oluyorum ki kendini ispatlasın bilinçaltı:

*Herkesin "şipsevme" hakkı olmalı.
*Şipsevmek, "ilk görüşte aşk"a da benziyor. Ancak aşk düğüm çözmez, düğüm atar, düğüm olur.
*Şipsevdiysen, atın beli Hint güzelinin beli gibi gelir.
*Küsuratlarla uğraşmaz şipsevdi. Sevip geçer, gerisine karışmaz.
*Sevmeyecekseniz bırakın, sevecekler var sırada.
*Elinden gelse şipsevmekten geçecekti.
*Şipsevdi uçkur meraklısı değildir.
*İnsanın her an şipsevesi gelebilir.
*Bu memleketteki en ünlü edebi şipsevdi Hüseyin Rahmi'ninkidir. Tartışmasız.
*Öbek öbek nilüferler taşır şipsevdi, sevdiğine.
*Aşka kadar kara kış, aşktan sonra şipsevdi.
*Bu kadar sevmekten kalbime kramp giriyor.
*Şipsevdi, kendine kapalı bir insan değildir.
*Kadınlar pek de güvenmezler şipsevdi erkeklere.
*Unutmadan bir yanlışı da düzelteyim, şipsevdi kadınlar yok değil.
*Müzemtrak bir kelime, şimdiden koruma altında.
*Şipsevdi kelimesini duyunca, dudaklardaki gülücükler çekip gitmiyor.
*Şipsevdiliğin başlangıcı, mutsuzluğun sonu diyebilir miyiz?
*Şipsevdiliğinizi her gün yeniden keşfedeceksiniz, o zaman değmeyin keyfinize.
*Sevgi köprüsünü derhal kuran bir kavram. Şipsevdilik de bir hal, bir fasıl.
*İstanbul şipsevdi, Ankara görücü usulü...
*Şipsevdilik iyileşmez.
*Şipsevdi, aşka yardım ve yataklık etmiştir.
*Altından gir üstünden çık bu kavramın, yaşamadı demesinler.
*Komşu komşunun mutluluğuna muhtaçtır. Bazı mutluluklar da şipsevdi olmaktan geçiyor.
*Her "şipseviş" bir yeniden sevme ihtimalidir.
*Her şipsevdi kendi aşkından asılır.
*Sevgi fırsat yaratmaktır. Şipsevdi de bunu yaratan kişidir.

Şipsevdi kelimesine çok fazla mı anlam yükledim acaba? Şipsevmek... Hafif bir kelime gibi dursa da öyle değil. Sevginin hızını belirliyor. Belki de en çok ihtiyacımız olan bir kavramın kendi içindeki neşesi bizi gülümseten. Ne yaparsanız yapın şipsevdinin önüne duvar öremezsiniz. Herkes ruhunun doyurulmasını arıyor aslında. Şipsevdi kendi biletini kendi keser bu konuda. Bu metin bir şipsevdi güzellemesi değil, şipsevdi olmaya hevesli birinin hezeyanlarıdır. Bu kadar aforizmik cümleleri bana çağrıştırdığına göre, kim bilir daha ne kadar geniş bir alana yayılmaktadır. Bazı labirentlerin hiç çıkışı yoktur. Bir kere şipsevdi oldunuz mu, bir daha dönemiyor musunuz aramıza acaba? Şipsevdiyi tanıdıktan saydım. O yüzden çıktı bu metin. Bizde çok konuşana "Çenen çekilsin" derler, çenem çekilmeden ben çekileyim. Yukarıda okuduğunuz cümleler, şipsevdiye batık cümlelerdir. Biraz aklımı didikledim bunlar çıktı ortaya. İnatla uğraştım şipsevdiyle buluşmaya, ama sanırım burada oturmuyor. Şimdi "Leyla'dan geçme faslındayım..."

Müge Yonca ÖZDOĞAN

Vay canına, bana deli oluyor!

Hayat bir aşk şarkısı mı acaba? Kim daha güzel söylüyor? (...) Ruhumuza acıdığımız, berbat ve yalnız hissettiğimizde ne yapılabilir bilmiyorum, herkes için tek bir şarkı yok çünkü... Bugün sizin kulaklarınızda çınlayan müzik, yarın başka bir yerde olacak, dün başka yerdeydi zaten...

© ESMA YILDIRIMER

Çok gariptir, hayal kırıklığı, haksızlık, kandırılma, terk edilme, yalancılık gibi olaylar duyarsınız. Hele aşk acısı. Bunlara üzülürsünüz, yardım etmek istersiniz ve sizin başınıza hiç böyle şeyler gelmez sanırsınız. İçinizde nedense sırayı savmak gibi bir his belirir. O arkadaşınızın omzunu saran güçlü bir kol olmaya çalışırsınız. "Başını göğsüme yasla" dersiniz, okşamak istersiniz onu. Aslında sizin de işte öyle bir durumda istediğiniz tek şey budur. Kendinizi "başka" sanırsınız. Başka ve daha güçlü.

Birdenbire tam da kendinizi vazgeçilmez hissettiğiniz anda, aynı kaderi sizin de yaşadığınızı görürsünüz. "Mezarlıklar vazgeçilmez insanlarla doludur" derler, aynen öyledir ve siz de kapkara bir odaya sığınıp, gözlerinizdeki yaşlarla ve kızgın yumruklarla bir çocuk gibi yere kıvrılıp düşünürken bulursunuz kendinizi. Bağıra çağıra isyanlarda...

"Ben neden kendimi farklı ve özel sanıyordum? Ne biçim bir hezeyan bu, herkesin ortaklaşa bir hezeyanı mı acaba? Aşk nedir, tutku nedir, saklamak, gizlemek ya da çalmak sevgiden mi alır sebebini?" dersiniz. Peki ya vazgeçmek nedir?

Her şeyin ölümlü ve bitebilir olduğu aklınıza gelir birden. Acılar biter, yaslar biter, sevinçler de aşklar da biter. Hezeyanlarımız da bitsin o zaman, peki delilik biter mi? Size cazip gelen delilikler de yok mudur bazen? "O", köyün/kentin değil sadece sizin delinizdir. Vay canına! Sadece size deli oluyordur, gece gündüz, karşılıksız, vaatsiz, uçsuz bucaksız bir teslimiyet, sizi sizden çok düşünen biri, ne büyük bir konfor. Başkalarının başına gelen olaylar, acılar o andan itibaren unutulur işte. Siz farklısınız ya...

Bizler ufak tefek ya da büyük pırıltıları ve zenginlikleriyle birbirimizden ayrıyız evet ama hepimiz sadece insanız.

Daha güzel, daha zeki, daha yetenekli, daha seksi, daha yaratıcı vs. daha, daha, daha diye bir şey yok. Daha kadın yok, daha erkek yok. Peki ya daha insan, bilemiyorum, var mı sizce? Fakat daha ego var, bu kesin. Hepimiz biraz tilki, biraz kargayız... Amacımız ne peki? Kandırarak, gizleyerek, olmamışı olmuş, olmuşu olmamış gibi anlatarak neyi kazanırız? Delilik ne hoş gelir insana, günah ve gizlilik, sanki bir tek sen yapabiliyorsun bu hınzırlığı.

Bir aşk mahkemesi kurulsa ve sürekli bir seri katil gibi sevgililerini sevip arka bahçeye gömen ve yenileri için ava çıkan bir suçlu olsa: aşk sanığı olsa yani şipsevdi.

Bize şöyle dese:

"Annemin yüreğinde bana hiç yer yoktu. Her zaman başkalarını benden çok sevdi. Kendisini bile benden çok seviyordu. Onun yaşamında gereksiz bir yük gibiydim. Çevresindeki erkekler nasıl olurdu da onu benden daha çok sevebilirdi, bu imkânsızdı sayın yargıç. E ben de içimdeki doymamış aşkı büyütüp tanıdığım her kadınla paylaşmak istedim. Onları çok ama çok sevdim. Hepsine kendilerinin son aşk ve özel olduklarını hissettirdim, İsterseniz tanıklara sorun. Bunda ne kötülük olabilir ki? Ben sevmeyi çok seven bir erkeğim... Hem bir kadını sevmem neden daha sonra başka bir kadını sevmemem demek olsun ki? Ne saçma. Gönül bu, pembe dudaklar, ince bilekler, hoş bir gülüş... Offf ne bileyim işte. Hepsinde ayrı ayrı güzellikler var. İştahla geçen bir aşk süreci daha sonra bilmem ki neden, ansızın başka bir aşkla şenlenebiliyor. Bu aşkı ölümsüz kılıyor. Bu da benim aşk ustası olduğumu, asla ve asla suçlu olmadığımı ispatlar. Öyle değil mi?"

Bu savunmaya karşı ne söylenebilir ki!

Sevgi az olup uzun mu sürsün, çok ve derin olup kısa mı sürsün?

Hayat bir aşk şarkısı mı acaba? Kim daha güzel söylüyor? Yaşadıklarımızı rahat bırakalım artık, akıp gitsinler bize gereken kadar tecrübe bırakarak. Kaç hayat yaşarsak yaşayalım ve nereye gidersek gidelim, kendimize bir iyilik yapalım, kendimizi görelim. Her insan bizi görmez, kendimizi önemsenmemiş hissetmek kolaydır. Size özen gösteren ve farkındalık duyan kişi sizi görendir. Var mı böyle sizi güzel gören gözler? Yok mu, o zaman aynaya bakalım. Varsa da ona sarılalım, biz de onu görelim diyorum. Ruhumuza acıdığımız, berbat ve yalnız hissettiğimizde ne yapılabilir bilmiyorum, herkes için tek bir şarkı yok çünkü...

Bugün sizin kulaklarınızda çınlayan müzik, yarın başka bir yerde olacak, dün başka yerdeydi zaten... Fakat yine de, yok mu bana deli gibi âşık olan aranızda yahu? Hemencecik bitebilir de, sorun yok. Yeter ki beni biraz uçursun... Ruhum arka bahçeden onu izleyecektir.

Tuğçe ISIYEL

Fikriye Teyze'yle yaz monoloğu

Birbirimize bedenlerimizi sunmaktan değil ama ruhlarımızın çıplaklığını göstermekten utanıyoruz. (...) Bedenlerimizin terli yerlerine dokunuyoruz da ruhlarımızın terli yerlerine tahammül edemiyoruz, hatta ondan iğreniyoruz. (...) Sevişmekten utanmadığımız birine, sevdiğimizi söylemekten utanabiliyoruz. Bedenlerimizi özgürleştiriyoruz ama bu özgürlükte ruhlarımızı boğuyoruz.

Biz şimdi bir yaz akşamının en ortasındayız Fikriye Teyze. İçimizdeki cehennem boşluklarını denizin serinliğiyle, patlıcan-biber kızartmasının kokusuyla, karpuzun en kırmızısıyla, yakamozun en parlağıyla ve şıp şıp sevgilerimizle gidermeye çalışıyoruz.
Yazın bu kavruk sıcaklığında şıpır şıpır seviyoruz (!) bir nebze serinleyebilmek adına.
Bir o bedenden bir bu bedene salınıyoruz. Sevişmelerimiz sevmelerden öyle uzak ki. Birbirimizin içine girdiğimizi zannederken öyle uzaklara düşüyoruz.

Daha iyisini bulmak, daha doğrusu onu bulabilmek için var gücümüzle çalışıyoruz, yok gücümüzle tüketiyoruz. Hepimiz onu arıyoruz, ama hiçbirimiz o olamıyoruz.
Kendi içimizde bulamadığımızı dışarılarda arıyoruz.
Öyle çok arıyoruz ki aramaktan bulmaya fırsatımız kalmıyor.
Bir kişide duramıyor, onunla susamıyor, onunla bekleyemiyoruz.
Zannediyoruz ki onunla kalırsak diğer tüm sonsuz ihtimalleri, bedenleri, heyecanları kaçıracağız. Zannediyoruz ki birbirimizin ihtimallerini tüketeceğiz.
Bu tüm sonsuz ihtimallere rağmen birbirimizin yanında "sahiden" kalabilme ayrıcalığını çok görüyoruz kendimize.
Kendimize karşı nasıl da acımasızız Fikriye Teyze.

Canımız sıkılıyor.

© GÖKTÜRK AYAN

Ağırlaşıyoruz can sıkıntımızla, denizler içimizdeki sıkıntıdan daha hafif. Boşluklarımızdan yankılanan çığlıkları bastırıyor yaz akşamının kahkahaları. Boşluklarımızda, boşluklarımızla boğulmaktan korkuyoruz.
Bilmiyoruz ki boşluk yoksa doluluk da olmaz. Bir odayı bile yaşanılır kılan içindeki boş alanlardır.
Her yeri doldurursak, kendi içimizde yıkılıp, kendi sonsuz boşluğumuzu yaratacağımızı da bilmiyoruz.
İçimiz boşalmadan nasıl dolar? İçeriden geçmeden nasıl dışarı çıkılır?
Dolulukların boşluklarla, konuşmaların susuşlarla anlam kazanacağını bilmiyoruz.
Sahi biz ne çok şey bilmiyoruz Fikriye Teyze.

Güneş doğuyor, güneş batıyor ve biz öylece bakakalıyoruz.
Bakışımız mecburiyetten. Öğretilmiş zevkler almaya çalışıyoruz.
Hiçbir şey göremiyoruz bakmaktan.
Birbirimize sığınıyoruz.
Geçici de olsa birbirimizin gülüşleriyle, çığlıklarıyla, sevişme sesleriyle oyalanıyoruz. Nasıl da kısa sürüyor bu oyalanış.
Sonra yarattığımız bu sahte gürültüye dayanamayarak gidiyoruz birbirimizden -halbuki birbirimize hiç varamamıştık ki! Bak gördün mü, bir şey daha çıktı bilmediğimiz-.
Yine kendi iç seslerimiz ayyuka çıkıyor ve o eril-dişil sesleri de bastırıyor.
Kendi seslerimizle devinmeye ve aramaya devam ediyoruz.
Her gidenin bir sesi daha ekleniyor kendi iç seslerimize, biraz daha kalabalıklaşıyoruz.
İsimler, sesler biriktiriyoruz.
Aman ne güzel, yalnız kalmıyoruz ya.
Hem biz çok şıpsevdiyiz, unuttun mu?

Rakıyı abartıyoruz Fikriye Teyze.
Kafamızı yaz kafası yapmaya çalışırken, kışa yazgılı olduğumuz, yastıklarımızın üzerine inen en gerçek bir sis bulutu gibi.
Birbirimize bedenlerimizi sunmaktan değil ama ruhlarımızın çıplaklığını göstermekten utanıyoruz.
Kendi ruhumuzu bütünlemeden başka bir ruhla bütün olunamıyor, kendi ruhumuza dokunmadan başka bir ruha dokunulamıyor. Bunu da bilmiyoruz.
Bedenlerimizin terli yerlerine dokunuyoruz da ruhlarımızın terli yerlerine tahammül edemiyoruz, hatta ondan iğreniyoruz.
"Stratejik" davranmak adına, "cool" olmak adına, "ezik" olmamak adına, geri adım atmamak adına spontanlığımızı kaybediyoruz.
Sevişmekten utanmadığımız birine, sevdiğimizi söylemekten utanabiliyoruz. Bedenlerimizi özgürleştiriyoruz ama bu özgürlükte ruhlarımızı boğuyoruz.

Biz, "biz" olamıyoruz Fikriye teyze.
Biz olmanın "ben" olmayı yok edeceğini zannediyoruz.
Çiftleşiyoruz ama çift olmaktan korkuyoruz.
Bağlantı kuruyoruz ama bağ kurmaktan korkuyoruz.
Bağlılığı, bağımlılıkla karıştırıp koşar adımlarla kaçıyoruz, o yüce özgürlüğümüze (!).
Hal böyleyken yalnız kalmaktan da korkuyoruz, o yüzden ceplerimizde eskilerden ya da yenilerden hep birilerini taşıyoruz.
İstediğimizde çıkarıp, istemediğimizde ortadan kaldırabileceğimiz.
Ceplerimiz dolup dolup taşıyor. Ama yine de ölümcül yalnızlık hissimiz bizden bir saniye bile uzaklaşmıyor.
Yanlış anlama Fikriye Teyze, biz birbirimizle takılıyoruz, birbirimize takılmıyoruz.
Birbirimizin hayatına dahil olmaktan korkuyoruz çünkü dahil olmayı ait olmak gibi algılıyoruz.
Birileri de bizi alsın, sürüklesin, uçursun istiyoruz ama kendimizi bırakamıyoruz. Birilerine tutunmak istiyoruz ama kimseyi tutamıyoruz.
Bir tek kendimizi tutuyoruz. Kendimizi tutmaktan, kendimizi bırakamıyoruz.
Biz ne korkak insanlarız Fikriye Teyze.

Biz şimdi balkonlarda incecik şallar örtüyoruz ya omuzlarımıza, işte tüm bunlar ruh üşümemizi bir nebze dindirebilmek adına. Kendimizce kapsanabilmek adına. Nasıl da kandırıyoruz kendimizi.
Yaşamak bir kandırmaca mıdır Fikriye Teyze?
Niye her şeyde ve herkeste nasıl göründüğümüze bakmaya çalışıyoruz?
Niye hasretiz bu kadar kendimizi gösteren aynalara?
Niye kendimizden dışarı çıkıp bir hava alamıyoruz?
Niye artık biz Aşk'a düşemiyoruz Fikriye Teyze?
Aşk'a düşünce, kirli ayakkabılarımızla kendimize bastığımız için mi?
Aynada daha mı çirkin gözüküyoruz o zaman? Bütünlüğümüz mü bozuluyor?
Aşk'a düşmek yerine, kabaran iştahımızla aşk'a geliyoruz artık gümbür gümbür.

Şimdi rakının son yudumunu içerken düşünüyorum da, bazı şeylerin bilinmediğini bilmek ne güzel bir bilgi. Hem bilip de n'apıcaz şıp şıp seviyoruz ya daha ne olsun.

Şimdi bunları boş verelim de Fikriye Teyze, benim içimden yaz gelince eve kaçıp, buz gibi bir su içip, gölgelikleri çekmek ve upuzun bir yaz uykusuna yatmak geliyor. (İlla kış uykusuna yatılmaz ya!)
Bu hisle asla baş edememem ve yazın en ortasında doğmuş olmam arasındaki dayanılmaz ilişkiyle salınıyorum bu denizden kentte.
Çok yorgunum... Ve ne beni bekleyen bir kaptan ne de yazılacak bir seyir defteri var.

Hadi Fikriye Teyze, uyusak ya artık yaz uykumuzu? Yeter azaldığımız.

Önce hızlı bir şekilde yüceltir göklere sevdiğini, doyamaz seyretmeye, sonra yeni sevgili gelince de çeker ellerini, umursamaz ve düşüşünü izler acımasızca.

© UFUK ATAN

Aşk yanılsamaları ekseninde şıpsevme ve iktidar ilişkisi

Bir bakışla başlar her şey. Gözler ona odaklanmıştır. Yürek titrer, akıl tutulur. Etraftaki her şey renksizdir, o ve kendi hariç. Cadde ve sokaklarda ne varsa o anda hareketsizdir. Kan basıncı hızlanmıştır, şakaklardaki kan dolaşımı hissedilir. Dizlerin bağı çözülür, eller yavaşça titremeye başlar, nefes alışverişleri düzensizleşir, heyecan tavan yapmıştır. Geçmiş düşünülmez, bir ilişkinin varlığı hissedilmez... İşte böyle başlar şıpsevenin sevdiğine duyguları ve başkalarında kendini tekrarlar durur. Önce hızlı bir şekilde yüceltir göklere sevdiğini, doyamaz seyretmeye, sonra yeni sevgili gelince de çeker ellerini, umursamaz ve düşüşünü izler acımasızca.

İnsan niçin şıpsevdi diye tanımlanmasına neden olan ilişkiler yaşar? Hem de çevresinde hoş karşılanmadığını bile bile. Sanırım bu duruma alışanlar kendilerine göre yorumladıkları hayatla barışık olduğundan dolayı "şıpsevmekten" vazgeçmiyorlar. Sahibinin hoşuna gider bu ilişkiler, karşı koyamaz kendine. Bu kısa vadeli aşk görünümlü şıpsevmeler sahibinin iktidar nesneleridir, okşar egoyu ve kutsar sahibinin iktidarını. Bir doyumsuzluk, açgözlülük halidir. Onlarca oyuncağı olan çocuğun başka oyuncaklara ya da başka bir çocuğun elindeki oyuncağa göz dikmesine benzer. İşin özünde her zaman kendini merkezde görme vardır. Bunun sonucu olarak da başkasına yaşam hakkı tanımaz. Hep bana der, hepsi bana... Arzuları ne pahasına olursa olsun yerine getirilmelidir. Canı istemiştir bir kere, birkaç ilişki kesmez onu. Bir aranma, bir doyumsuzluk hali başını döndürür. Alıcılarına yeni biri takılınca, artık elindekinin bir anlamı yoktur. Gelsin yenisi der. Bu araçsal arzuların içinde öze dönük bir bakış yoktur, tamamen şekle bağlı sığlık söz konusudur. Zira amaç bir derinlik aramaktan ziyade şıpsevenin karşı konulmaz araçsal arzularının gerçekleşmesidir.

Bu ilişkilerin amacı nedir, neden şıpsever insan? Etkilenme, hoşlanma gibi unsurların dışında, bu ilişkilerin önemli özelliklerinden biri de ilişkiyi yaşayanın içinde bulunduğu çevrede bir bakışta sevilen kişiyi bir iktidar aracı olarak kullanmasıdır. Benimdir o, başkasının olamaz hükmü hâkimdir düşünceye. Başkasının arzularını arzular, elde ederek var olur ve kurutur başkasını. Şıpseven başkasında olmayanın kendinde olması üzerinden çevresine, belki de en yakınlarının üzerine iktidar kurarak bunun haz ve kibirle bulunmuş tuhaf bir sarhoşluğunu yaşar. Tıpkı mülk ve statüyü elde etme hali gibi... Şıpsevmenin ömrü kelebeğin ömrü kadardır. Uzun süreli olamaz. Süresi de sınırı da daha başlarken bellidir. Kısa süreceğine dair bir yemini vardır. Nikâh yemini gibi. İlişkisini yenisi gelinceye kadar sürdüreceğine ant içer. Başına buyruktur şıpseven. Belli bir süre sonra partnerinin özgürlük alanına müdahale ettiğini düşünür, onu tehdit olarak algılar. Kendi başınadır o çünkü. Hayatına dışarıdan müdahaleyi hoş bulmaz. Sever bu halini. Bilinçsizce. Tuhaf bir sarhoşluk içinde. Öyle ki kendine olan sevgisini, başkasının kendine olan sevgisinden kıskanır. Paylaşmaz kimseyle kendini, bu yüzden uzun süreli ilişkileri kendi iktidar alanına bir müdahale olarak algılar, o anda kararır gözü, sıkılır, bahaneler üretir, üstüne bir de yenisiyle karşılaştı mı bakmaz kimsenin gözünün yaşına. Başkasında bulmalıdır kendini. O başkası ki serumdur ona adeta. Başı dönmüştür yine, bana ne başkasının acısından der. Bırakır kendini yeni sevgilinin kollarına. Yeniden doğar hayatın merkezine. Mükemmeldir o. Kesmez onu arka mekânlar, vitrindir onun yeri. Hep görülen/gören, hep bakılan/bakandır. Bakıldıkça/baktıkça vardır, yeni ilişkileri oldukça.

psikeart ABONE FORMU

- 2013 Yılı **Psikeart** Abone Ücreti (6 Sayı): 60 TL
- 2013 Yılı **Memlekent** Abone Ücreti (4 Sayı): 40 TL
- 2013 Yılı **Psikeart** (6 Sayı) ve **Memlekent** (4 Sayı) abone ücreti: 95 TL

Dergileri düzenli takip edebilmek için aşağıdaki telefonlar ile ya da e-posta yazarak bize ulaşabilir, Psikeart ve Memlekent dergisine abone olabilirsiniz.
Dergi, abonelerinin adresine özel kurye ile ücretsiz olarak ulaştırılacaktır.

Abone Sorumluları

İstanbul
SEMİHA BAŞAR
Tel: (0212) 296 93 00
(0555) 998 25 45
Faks: (0212) 247 15 91
semihabasar@psikeart.com

Kocaeli
GÜNNUR ALTAN
Tel: (0262) 331 50 87
(0555) 998 25 44
Faks: (0262) 331 50 88
gunnurdinc@psikeart.com

KİŞİSEL BİLGİLER

Adı, Soyadı
Mesleği ve Görevi
Yaşı Cinsiyeti
Medeni Durumu
Öğrenim Durumu
Teslimat Adresi
Posta Kodu İlçe/Semt
Tel GSM
e-posta

FATURA BİLGİLERİ

◯ Adıma düzenlensin ◯ Kurum adına düzenlensin
Kişi/Kurum Adı
Fatura Adresi
Posta Kodu İlçe/Semt Şehir
Vergi No Vergi Dairesi

ÖDEME BİLGİLERİ

◯ Banka havalesi

Hesap Bilgileri:
Garanti Bankası, İzmit Şubesi
Hesap Adı:
Art Psikiyatri Tedavi araştırma Yayın ve Kurumsal Danışmanlık Ltd. Şti.
Hesap No:
212/6296845 IBAN No: TR57 0006 2000 2120 0006 2968 45

◯ Kredi kartımdan tahsil ediniz.

Kart No: ◯◯◯◯ ◯◯◯◯ ◯◯◯◯ ◯◯◯◯
Güvenlik Kodu: ◯◯◯ Son Kullanma Tarihi: ◯◯ ◯◯

Psikeart dergisine bir yıllık abone olmak istiyorum.

Tarih: İmza:

Lütfen formu eksiksiz olarak doldurarak banka dekontu ile birlikte (0262) 331 50 88 numaralı faksa gönderiniz.

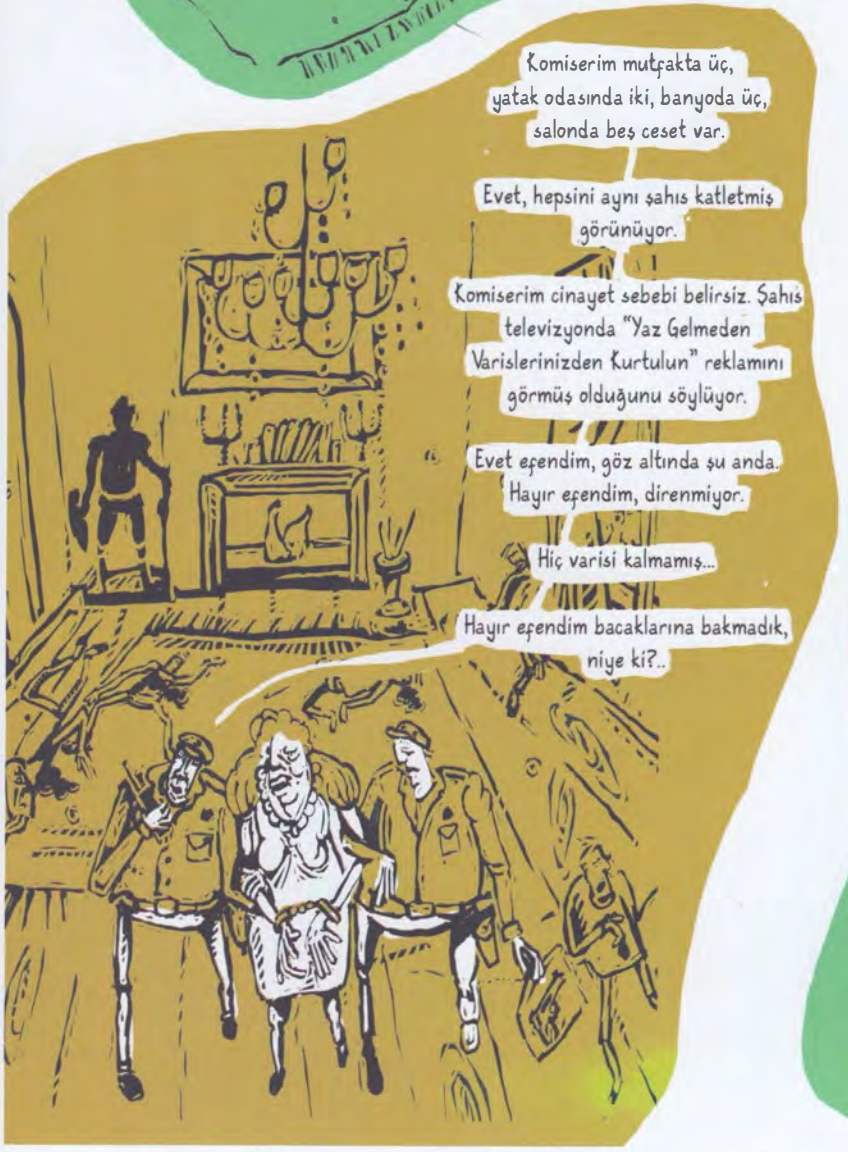
KURDEŞEN FORTE

SUKUTÎ

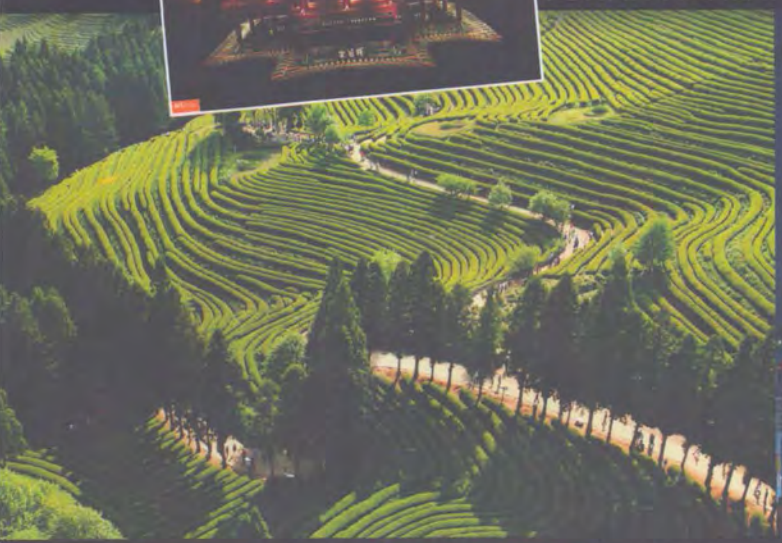

Ülkeler ve kentler dergisi

memlekent

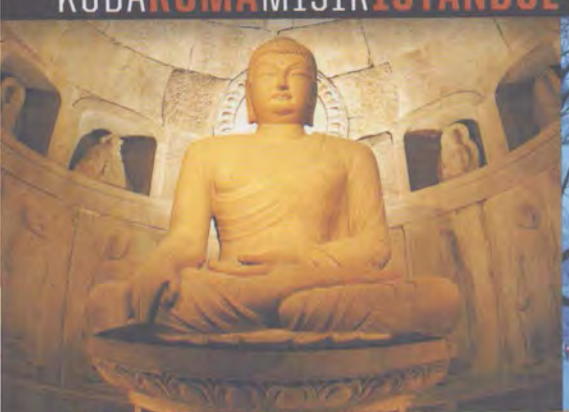
Gazete bayii ve kitabevlerinde

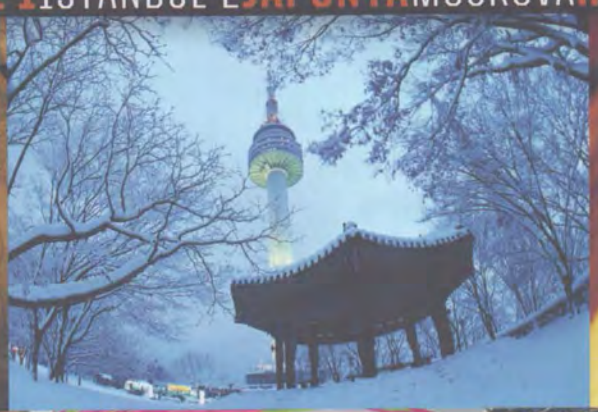
YUNAN ADALARI 1-2 **ÇİN-1** ÇİN-2 **GÜNEY KORE-1** GÜNEY KORE

KÜBA **ROMA** MISIR **İSTANBUL-1** İSTANBUL-2 **JAPONYA** MOSKOVA **HİNDİSTAN-1** HİNDİSTAN-2

art | Dergi